horia

ursu

ANOTIMPURILE DUPĂ ZENOVIE

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

HORIA URSU / ANOTIMPURILE DUPĂ ZENOVIE

HORIA URSU

ANOTIMPURILE DUPĂ ZENOVIE

CARTEA ROMÂNEASCĂ
1988

Coperta : *Cristina Pienescu*

ANOTIMPURILE DUPĂ ZENOVIE

1

Plecase pentru un timp doar, într-o dimineață cu ceață, risipită abia tîrziu, spre amiază, cînd Apudul dispăruse de mult dincolo de rîu și de lanurile mohorîte de porumb.

Dispăruse cu serile de toamnă cu tot. Ce mult îi plăceau lui aceste seri ! Ici, colo, în fața vitrinelor gălbui, trecători zgribuliți de frigul umed al sfîrșitului de octombrie. Unii mergeau în vizită cu crizanteme mari și albe în mîini.

Ca să ajungi undeva, trebuia să știi drumul în gînd. Îngroșa ceața cu propria-i răsuflare. Fierbinte, nărăvașă. Ceasul de pe primărie abia se mai zărea. Nimeni nu-l mai lua în seamă. Chiar dacă îți făceai ochii prăștie, tot nu aflai ora.

Letca închidea la opt. Privi cadranul fosforescent al *Vostokului* pe care îl purta cu tot atîta mîndrie ca atunci cînd îl cumpărase, în urmă cu doi ani, și iuți pasul.

Pînă la tutungerie mai avea de mers vreo zece minute și ea nu făcea monetarul fără el. Punea oblonul și aștepta cele trei bătăi în ușă. Atunci scotea lanțul de siguranță și îl lăsa să intre.

Cînd plecau, ea îi strecura în buzunar pachetul de *Select*. În carieră i se spunea „Lordul". Trăgea adînc fumul în piept și nici prin gînd nu-i trecea să pocnească glumeții peste mutră. Dar nici nu le spunea : „Na-vă, mă, și vouă !" Ce venea din partea ei, nu împărțea cu alții.

De la bancă s-au dus ținîndu-se strîns de mijloc la *Minerul îndrăgostit*. Lume puțină, îmbrăcată de lucru. Muzică dulceagă și chelneri țîfnoși. S-au așezat aproape de ușă ca să poată pleca neobservați și să scape în acest fel de priviri cu subînțeles.

Pulovărul ei aspru, din lînă țurcană, era jilav. I-a spus să îl scoată. Nu, a zis ea, privind în jur cu teamă. Cum vrei, a zis el. În adîncul lui însă răsufla ușurat. Gîndul că ar mai ști cineva din sală cum se dezbrăca femeia de lîngă el îi tăie răsuflarea. O strînse de mînă atît de tare încît Letcăi îi dădură lacrimile. Cînd se dezmetici, zîmbi încurcat și făcu semn chelnerului să-i mai aducă o votcă.

În aceeași clipă, în restaurant intră Zub de la Paza Contractuală. Mantaua șiroia de apă. Se așeză la o masă învecinată, după ce mai întîi își scutură chipiul.

Toți se mirau că începuse să plouă și, după cît se vedea, nu oricum, fără ca ei să prindă de veste.

— Bună ploaie, tov Zub, zise chelnerul care îl ajuta pe Zub — gras, mustăcios și om de treabă, — să-și scoată mantaua.

— Bună, bună, zise Zub și se reașeză cu grijă pe scaun. Față de greutatea lui orice lucru părea șubred.

El n-a zis decît atît : Mai spală lumea de praf gros. Cei din preajmă au rîs. A rîs și Zub. Își înfuleca grătarul și trăgea din vinul de Tîrnave.

Letca l-a privit speriată. O clipă doar, pentru că imediat a zis : Mi-e foame, și a izbucnit în rîs.

Au comandat crenvurști cu muștar, crochete de cașcaval, salam de Sibiu, măsline, șuncă de Praga, două grătare de porc cu cartofi pai și salată asortată. Vin.

Orchestra înconjurase masa lui Zub care ceruse *Aseară ți-am luat basma* și *Marșul* din *Aida*.

Cînta și el. Timid la început, apoi, încurajat de vioarist, se dezlănțui de-a binelea. În scurt timp însă obosi și vru să renunțe.

— Nu vă lăsați, dom'șef ! Așa-i la început, puțin mai greu, apoi ureche ca tîmneavoastră nu are nimenea, îl îndemnă din nou vioristul.

Și Zub nu se lăsă. Se ridică în picioare ca să-l sărute pe muzicant și răsturnă un pahar care se rostogoli de pe masă.

Letca rîdea. Se vedea cît de colo că se simte bine în societate. Cu totul altfel decît în casa de lîngă Bancă a domnului Sofian Mierlă, maistru, cu cișmea în curte și regina-nopții de-a lungul zidului mîncat de igrasie de la ușa verandei la intrarea în pivniță.

Domnul Mierlă vorbea despre ucenicia sa la „Solvay", iar doamna Mierlă croșeta întruna și ofta ori de cîte ori Letca încerca să vină în ajutor celui care, după toate probabilitățile, avea să-i devină ginere.

Zenovie mînca singur un cozonac cu nucă, iar în ceai își punea atîta zahăr încît doamna Mierlă îl bea de-a dreptul amar.

Seara de joi era grea pentru toți. În jurul mesei ovale din sufragerie, cumpărată de ocazie dimpreună cu o vitrină și ceva porțelanuri, se chinuiau să lege două vorbe fără să reușească. Sub masă, genunchii fragili ai fetei stăteau cuminți lîngă genunchii puternici ai lui Zenovie.

Pleca după ce timp de aproape două ore nu făcuse altceva decît să ofteze, să dea din cap și să mănînce cozonac cu nucă.

Letca îl însoțea pînă la poartă cu inima cît un purice. Mai vii la noi ? îl întreba ea cu o teamă pe care el nu o pricepea.

— Bineînțeles că mai vin, o liniștea el. Deși, la drept vorbind, m-aș putea răzgîndi. Nu mi-a plăcut niciodată cozonacul cu nucă și nici să mă conversez cine știe cît.

O săruta pe gură și urca în camion. Răsucea cheia de contact, tura puțin motorul, încerca luminile și pornea.

Camionul lui Zenovie, ziceau vecinii. E ora nouă.

2

De ce tocmai azi îi era teamă ? De peste o oră se muncea să înțeleagă acest lucru. Și ce dimineață plăcută a avut ! În timp ce lopătașii îi încărcau camionul, el dormea cu fața în sus și gura căscată. Sforăia în voie. Mîinile lîncezeau pe burtă. O vreme, înainte de a adormi, se scărpinase în tihnă, luînd seama doar la mirosul tru-

pului său, tot mai greu de separat de mirosul cîmpului înflorit.

S-a trezit brusc, înainte chiar de a fi strigat, presimţind oarecum că se afla la capătul somnului.

O pasăre agăţată de cer se învîrtea în cercuri largi ca într-un exerciţiu de planorism. I se părea că umbra ei catifelată întîrzie o clipă asupra trupului său obosit, dar nici prin gînd nu-i trecea să facă vreo legătură între pasăre şi propriile-i pleoape.

Soarele era la amiază. Se ridică în capul oaselor şi aşteptă să mai fie strigat o dată. A răspuns sec: Aici. S-a sculat şi s-a îndreptat cu mers clătinat spre rîu. Camionul îl aştepta încărcat. Era ultimul transport. Monumentul putea să mai rabde.

La Coloană nu s-au mirat cînd l-au văzut intrînd în curte aşa devreme. Nici cînd a scos din cabină un braţ de flori de cîmp pe care le-a legat cu un fir subţire de sîrmă ca să le ducă mai uşor aşa.

După ce şi-a potrivit basca prăfuită pe capul chilug, a dat bună ziua la toţi şi a luat-o din loc însoţit de urările de noroc ale mecanicilor care trebăluiau sub maşini ori sub capote.

Şi uite că i se făcu teamă din senin. Ca să-i treacă timpul mai iute, intră în vorbă cu barmanul.

— Dacă merg bine lucrurile, în două săptămîni monumentul e gata.

— O fi înalt ? se interesă barmanul. Unii zic că e mai ceva decît biserica, da' io nu cred. Cine l-o fi proiectat ?

— Unu' de la primărie.

— Îl cunoşti ?

— Nu, da' ştiu cine pune placa de marmură.

— Cine ?

— O cunoştinţă de-a mea de la „Drum Nou".

— Ala cu cavourile ? Zenovie încuviinţă din cap. Îl cunosc şi eu, zise barmanul. Freca de zor nişte tacîmuri cu nisip.

— Le faci curate, observă Zenovie.

— Să li se vadă argintu', dom'le. Dacă vine cineva la înaugurare şi-i dă prin gînd să intre, ce mă fac ?

— Nu vine, fii fără grijă, deşi, dacă ne gîndim bine...

— Şi ce-o să scrie pe placă ?

— Nu știu.

— Ziceai că îl știi pe ăla cu placa.

— Îl știu, da' el numai o taie și o aranjează. Alții fac textul.

— Lipsea așa ceva pe-acilea. În alte orașe vezi la tot pasul.

Or fi avînd mai mulți eroi.

— Tot ce se poate, admise barmanul. Dă florile alea încoace să le pun în apă, că, dacă le mai ții mult așa și te mai gîndești la cine știe ce, te dă afară ăia de te duci cu ele la ei.

— Că bine zici. Azi le-am cules . Mai dă-mi cinzeci. Barmanul, de prin Giurgiu de loc, măsură cu generozitate încă cincizeci de votcă și întinse paharul lui Zenovie. Apoi puse florile în chiuveta zincată a tejghelei și deschise robinetul.

Privi în jur nemulțumit și zise : Ar trebui schimbat mobilierul, lambriurile... Zugrăvit... Alte lămpi... Așa nu se mai poate. Fac chiar acum un referat de necesitate și scriu pe el „urgent".

— Neapărat, îl încurajă Zenovie. Cere și niște băuturi mai... așa... cu etichete din alea... să-ți pară rău după sticlă...

— Pînă cînd, dom'le ? se înfierbîntă barmanul. Ăia și-a dat viața pentru țară și acum să nu aibă omu' unde să bea ceva special într-un local ca lumea. Și unde, dom'le ? La un pas de monoment !

Era roșu de supărare. Gîfîia. Își turnă și lui un pahar de vin cu sifon și îl bău pe nerăsuflate. Ciuli urechile : nu se înșela. Se auzea un marș funebru.

— Trebuie să fie Rîbinski, Dumnezeu să-l ierte ! Își scoase șorțul alb și ieși grăbit în fața bufetului.

Zenovie numără banii pe care îi datora, plus trei lei, și ieși și el. Regreta doar că n-a avut timp să spună că el căra nisipul și armătura și cimentul pentru monument. Și ce mai era de trebuință.

Afară, scutură florile, apoi își văzu de drum fără să se ferească de căldura năucitoare a zilei care îi uscă pe loc gîtlejul. Mergea cu arsura asta în gît.

3

Mai trecuse o dată printr-o lumină ca asta, la puțin timp după ce i-a spus lui Gușă să țină pentru sine flanela de corp, cu etichetă, și o duzină de cărți poștale nescrise. Își păstra doar scrisorile.

Și eu aș face la fel, a zis Gușă. Așa ceva n-am citit în viața mea. Tot al zecelea cuvînt „te iubesc". Dacă fata asta te așteaptă, ți-a pus Dumnezeu mîna în cap, Zenovie, băiatule ! Ascultă-mă pe mine, că mă pricep la scrisori.

Zenovie stătea pe marginea șanțului și trăgea dintr-o *Națională* cu gîndul aiurea. Gușă umbla încoace și-ncolo pe taluz, cu boneta dată pe ceafă, gol pînă la brîu, cafeniu și lucios ca o sticlă de bere.

— Pentru ea aș fi săpat singur șanțul ăsta. N-a vrut fata să danseze, n-o putea obliga. E drept că nici tu nu trebuia să-l împingi pe ăla să dea cu capu' de masă. Chiar dacă îi mirosea gura și cînta prost. Mai ales că și mie îmi place *Marșu' din Aida*. Chestia aia, dracu' s-o ia, recunosc, urîtă treabă... Acum, ce-a fost, a fost. Ieși de-aici și îți vezi de drum. Mie îmi pare rău după tine. Mai schimbam o vorbă. Și ție, poate, o să-ți pară rău, într-un fel... Așa scrisori n-o să mai primești. Da', trebuie să recunosc, nici să o ții în brațe nu e puțin lucru. E chiar mai... Eh, bat cîmpii, fir-aș eu al dracului ! Să mă chemi și pe mine la nuntă ! Cer o învoire de douășpatru de ore, mă pun la șpiț și vin și eu să o dansez o dată. O singură dată...

A doua zi, pe la amiază, era în stradă cu legătura de scrisori sub braț. Se învîrtea în loc neștiind încotro s-o apuce. Noroc că un gardian cocoțat pe zid i-a strigat să se care de acolo.

— Cam pe unde vine gara ?

Gardianul i-a desenat drumul în aer cu brațul liber, iar el i-a mulțumit ducînd două degete la tîmplă. Apoi s-a uitat la soare pînă și-a pierdut vederea. A pornit la întîmplare.

Apudul era cum îl lăsase. Doar pe Letea a început să o vadă prin ochii lui Gușă, de pușcăriaș pe viață, și lucrul ăsta îl scotea din sărite.

4

Omul, domnule Zenovie, cînd pierde înțelesul suferinței, nu mai este om. Ce gînduri puteau să-i mai treacă doamnei Szedlacsek prin cap ! Vorbea cu ea printre șiroaiele de apă și clăbucii de săpun care îi spălau umerii, gîtul, obrajii.

Ea îl privea nemișcată de pe banca de mesteacăn, cu mîinile năpădite de pete maronii împreunate în poala largă a rochiei de ațică.

— Vă duceți deci, domnule Zenovie...

— De ce să nu mă duc ?

— De fapt, așa-i... Ar fi păcat să nu vă duceți... Ar trebui să vă calc pantalonii. Să fie dunga proaspătă.

— Dacă puteți, n-ar fi rău. Îl usturau ochii de săpun. O ureche îi era înfundată.

S-a ridicat și s-a îndreptat spre bucătăria de vară. El a smuls prosopul alb pus la îndemînă pe sîrma de rufe întinsă între cireș și magazie și a început să-și șteargă bine pielea bronzată.

În buzunarul salopetei avea o lamă de ras nouă. Bărbieritul îl odihnea. Făcea lucrul acesta o dată pe săptămînă, sîmbăta. În restul zilelor, chipul îi era ascuns de o barbă aspră, aurie.

La ora aceea, Negovan, benzinarul, moțăia pentru ultima oară în cutia lui de sticlă pe care scria PECO. Dacă venea cîte un cunoscut să dea telefon în oraș după medic sau miliție, Negovan ieșea din cabină să se mai dezmorțească și să nu se spună că trage cu urechea.

În fiecare zi trecea pe acolo poștașul. Negovan îl ținea de vorbă atît cît să poată răsfoi ziarul. I-l înapoia după aceea. Poștașul se urca din nou pe bicicletă și îl lăsa pe Negovan să caște.

Negovan avea de lucru mai mult cu autobuzele și cu șoferii de la Coloană. Cînd printre călătorii care se zgîiau la uniforma ușoară din doc albastru se nimerea și o femeie „bine", fardată adică violent și cu cercei mari de aur în urechi, Negovan punea în ușa cabinei un bilet pe care scria „Plecat la birou", apoi urca în autobuz să-și încerce norocul. Uneori, biletul lui Negovan putea fi citit

o zi întreagă. Cu toate acestea, cererea sa de amînare a pensionării a fost respinsă. Se aștepta un om nou.

Cînd s-a hotărît să se mute de la barăci, Zenovie l-a întrebat pe Negovan dacă nu știa cumva o gazdă.

— O gazdă ? Negovan și-a dat cascheta pe ceafă ca să-și scarpine țeasta lucioasă, năpădită de negi, așa ceva Zenovie nu mai văzuse, și l-a privit atent în ochi de parcă răspunsul s-ar fi aflat chiar acolo, în adîncul ochilor săi albaștri. O gazdă, care va să zică... Negovan își masa de zor ceafa. Între timp descoperise conturul ciudat al unei pete de ulei, semăna cu nu știu ce țară, după părerea lui, și începu să zîmbească fericit cu gîndul la o excursie în grup la Geoagiu-Băi pe care o făcuse sau urma să o facă.

— Te muți în gazdă deci... Uite : întinse brațul cu care pînă atunci se scărpinase, vezi plopul ăla ? La numărul douășcinci locuiește o familie de actori de curînd ieșiți la pensie. Au colindat toată țara. Un an aici, doi dincolo, și tot așa pînă cînd, bătrîni și singuri, s-au stabilit la Apud. Fii atent însă ! Numai cu doamna tratezi ! În nici un caz cu el. Chiar dacă îți spun că pe numele lui e trecută casa. Ea conduce. E în stare să anuleze orice înțelegere, oricît de avantajoasă, dacă s-a încheiat fără aprobarea ei.

Asta se întîmpla dimineața. Spre amiază, la nici două sute de metri de stația lui Negovan — strada, pavată de mîntuială cu cuburi de granit , cobora lin spre Mureș — Clemente Lupu stătea în poarta casei și se minuna de agilitatea și de rezistența celor doi bărbați care meșterea ceva în vîrful stîlpului de care spînzura un bec cu emailul abajurului de tablă plesnit în cîteva locuri — nu întotdeauna pietricelele aruncate din prăștie de copiii măcelarului nimereau para de sticlă — pe o căldură care transforma în performanță simplul fapt de a sta în picioare chiar și la umbră, la bufetul gării, cu o halbă de bere în mînă.

Cum zicea unul de la finanțe : „Verticalitatea, domnilor, (ținea mereu degetul cel mare al dreptei făcută pumn în sus, în timp ce degetul cel mare al stîngii se ascundea sub vestă, undeva în preajma axilei) e lucru mare !“

Apoi, mai comanda un rînd și încă unul. Era zi de benzină.

— Electricieni sînteți ? i-a întrebat Clemente într-o doară.

— Al cui e cireșul ? i-a strigat unul dintre ei.

Clemente a întors mirat capul — poarta este deschisă — de parcă n-ar fi știut de care cireș e vorba.

— Al nostru, al cui să fie, a zis el după un timp cu mîndrie, chinuindu-se apoi să-și amintească dacă i s-a răspuns la întrebare.

Oare cum se vedea de sus, stînd fără nici o treabă ? La urma urmei, ce se vede contează mai puțin. Prin firele lungi pe care s-ar fi uscat în voie toate rufele spălate ale orașului, treceau cine știe cîți volți, tăcuți, invizibili, la o palmă deasupra capetelor nădușite de transpirație ale electricienilor, căci era limpede că altceva nu puteau fi.

Unul semăna cu o pasăre. Trebuia doar să dea din mîinile lungi, subțiri și păroase care îi ieșeau din mînecile suflecate ale cămășii în carouri.

Schimbau o lozincă veche, ștearsă, cu una nouă. Locomotiva de la UPSA evacua zgura pe linia năpădită de buruieni din spatele grădinii de zarzavat a doamnei Cosici. Linie de manevră. Dincolo de terasamentul înalt se vedeau acoperișurile barăcilor cu gudronul încins și, mai departe, vîrfurile plopilor care înconjurau stadionul.

Electricienii au coborît de pe stîlp și s-au așezat să mănînce sub plop în iarba prăfuită.

— Spuneți-mi și mie...

Cei doi mestecau cu nepăsare de parcă nu lor li s-ar fi adresat, într-un moment mai puțin potrivit, e drept, vocea aia.

— Aș vrea să știu...

Electricienii mestecau înainte îndîrjiți, ai fi zis, de insistența și neobrăzarea tipului. Masa era sfîntă pentru ei.

— O caut pe doamna Szedlacsek.

Tonul de data aceasta hotărît al cetățeanului a risipit pe loc orice rezervă. Grăsanul a ridicat primul ochii. Chipul îi radia de bucurie. Și-a privit tovarășul de a cărui aprobare avea se pare nevoie și a zis : Nu știm, dom'le...

Noi cu lozinca... știți... Noi nu știm nimic ! Poate bătrînul ăsta care se zgîiește la noi de cînd am venit. El dacă n-o fi știind ceva. Noi am înlocuit lozinca și acum ne ducem...

Ca la un ordin și-au strîns lucrurile și au luat-o din loc. După cîțiva pași repezi, și-au regăsit ritmul lor obișnuit. Călcau visători ca doi turiști într-un oraș necunoscut. Înfățișarea lor de marionete blajine nu atrăgea cu nimic atenția puținilor trecători surprinși de caniculă.

— Știți cumva unde locuiește doamna Clara Szedladcsek, domnule ? Excesul de politețe la care se obliga îl costa pe Zenovie cît un drum pe ceață și polei.

Bătrînul dădu afirmativ din cap și bombăni mai mult pentru sine : Știu, cum să nu știu. Preciză apoi cu voce tare : În casa mea, domnule !

— Sînteți domnul Szedlacsek ?

— Sînt Clemente Lupu. Doamna de care întrebați este soția mea. Zenovie a intrat în curte cu siguranța celui care se întoarce într-un loc cunoscut, stînjenit doar de valiza veche și grea — grea chiar și pentru un om de statura lui.

Sub cireș, s-a oprit, a lăsat valiza cu precauție pe trotuarul îngust și, după ce și-a aranjat vestonul alunecat într-o parte, a zis : Mă numesc Hinortean Zenovie.

— Mă bucur, a zis bătrînul fără urmă de reticență în glas. Îi plăcea vocea tînărului, ca și mîna pe care o strîngea : puternică, bărbătească.

Zenovie s-a așezat apoi pe valiză și l-a lăsat pe bătrîn să-l privească în voie. Semăna cu un soldat care se întorcea acasă într-un tren cu toate locurile ocupate. Cînd te întorci, e bine și pe culoar. Mai vine cîte o femeie să ia aer, chipurile, și o poți studia în liniște din profil înainte de a intra cu ea în vorbă. Profilul nu înșală și timpul trece mai ușor așa.

— Veniți de departe, domnule... Mă iertați, nu v-am reținut numele.

— Zenovie, zise el moale. Într-un fel, da... Zîmbi.

Înainte de a se despărți, după ce au mai vorbit de una de alta — printre altele, Zenovie află și numele viitoarei sale gazde — benzinarul l-a întrebat : Și zici că te-ai întors, Zenovie ?

— Domnule Zenovie, iertați-mi indiscreția...

— Vreți să știți cu ce mă ocup și ce caut. Am citit anunțul din geam și...

Nu avu însă timp să-și termine gîndul pentru că apăru doamna Szedlacsek și Zenovie se grăbi să o salute.

Pantalonii, bine călcați — mai păstrau ceva încă din căldura fierului — îl făceau și mai înalt. Nici nu observase cînd anume îi pusese bătrîna pe scaunul din verandă.

Ea era din nou pe bancă în aceeași nemișcare. Văzînd-o ai fi spus că toată viața ei nu făcuse nimic altceva decît să stea și să rumege lumea. Iar lumea, spre surprinderea ei, nu făcuse altceva decît să-i dea dreptate la tot pasul.

— Dacă vrei să aduci femei aici, domnule Zenovie, eu n-am nimic împotrivă. Nu mă deranjează, cum nu mă deranjează că vii de unde vii. Să n-ai însă pretenții să îți spăl cearceafurile, i-a spus ea cînd au discutat condițiile chiriei. În bucătărie căldura era insuportabilă. Un mic aragaz cu trei ochiuri așezat pe plita sobei din fontă, uriașă în raport cu încăperea, ar fi rezolvat problema. Dar o anume nepăsare, sau încetineală, prelungea o stare pe care, la intervale variabile, o denunțau cu toții.

Tăceau și priveau castronul cu supă aproape plin din care se ridicau fuioare subțiri de aburi ademenitori.

Domnul Lupu a turnat țuică în pahare. Mîna îi tremura. Se auzea clinchetul paharului lovit de gîtul lung al sticlei de un litru.

Doamna Szedlacsek avea ochi căprui. Încă frumoși. Cei doi bărbați au ciocnit scurt. Au băut. Apoi au început să mănînce cu capetele plecate.

Gata îmbrăcat, Zenovie se mai privi o dată în oglinda mare, ovală a dormitorului cu storurile pe jumătate lăsate, în care mobila veche, de culoarea mierii de salcîm tremura abia perceptibil, și ieși în curte.

— Arătați foarte bine, domnule Zenovie, a zis bătrîna doamnă cînd și-a văzut chiriașul în capul scării gata de plecare. Să nu uitați florile. Sînt foarte frumoase. La firul acela de sîrmă puteți renunța. Să umblați sănătos!

Spunînd acestea, Clara Szedlacsek intră în casă și, ca întotdeauna la ora aceea, își lua o carte de pe gheridonul din lemn de cireș așezat într-un colț al sufrageriei, pe partea geamurilor joase cu lemnăria bine conservată sub luciul mat al vopselei crem.

5

Petru Cain a lăsat multă vreme ușa deschisă ca să iasă fumul greu de *Naționale*. Se însera și se gîndea cu teamă că iarăși nu va putea dormi.

Stînd în prag, privea strada cu detașarea precaută a colecționarului de profesie și își zicea că, pînă se va învîrti de trei ori cu stropitoarea pe trotuarul prăfuit din fața casei, aerul din cameră va fi din nou curat. Doar tusea sa va fi mai ascuțită și bătăile inimii mai grăbite.

Despre fumul care se risipea odată cu dangătul clopotelor de la biserica Sfîntul Nicolae ar fi fost, socotea el, puține de spus, iar despre durerea care îi sfîrteca măruntaiele nu găsea de cuviință să vorbească.

Trecutul meu ? Hm ! Această neputință. Dar al lui ? Îl mai vedea încă pe Zenovie, fiul lui Semproniu cel Mare, în fața ochilor săi melancolici și, pe chipul palid și supt, fericit întregit de o barbă curată și deasă, înflori un zîmbet cald.

Tot într-o zi ca asta a plecat și Semproniu la Budapesta și de acolo mai departe, la Hamburg, apoi la Pittsburg, Pennsylvania, ca să lucreze optsprezece ani în schimbul de noapte la o topitorie. Se plătea mai bine.

Cînd s-a întors, avea la bancă cîteva milioane și planuri pentru două vieți. Într-o miercuri, banca a dat faliment, apoi a izbucnit războiul.

Doamne, cum mai trece vremea ! Parcă ieri îl întîlnise pe Zenovie. Cu căciula de oaie căzută pe ochi roasă în cîteva locuri de molii trăgea cu opinteli o sanie nouă din care pricină, în urma sa, zăpada care acoperea orașul de la amiază ruginea.

Strigătele copiilor ieșiți la sănius pe Dîmbul Morii răzbăteau pînă în piața orașului. În curînd aveau să fie acoperite de dangătul clopotelor de la Sfîntul Nicolae.

Ninsoarea împrospătase aerul și oamenii respirau mai ușor. La aprozare se vindeau brazi. În case mirosea a leșie și a scîndură udă.

— Vă duceți la noi, domnule Cain ? l-a întrebat Zenovie dîndu-și căciula pe ceafă. Avea respirația sacadată și zîmbetul mulțumit al celui ce urcă o pantă spre al că-

rei capăt nu îndrăznește să privească, dar pe care îl simte tot mai aproape cu fiecare pas, ca și cum totul s-ar petrece în el, pe o linie imaginară asemenea Ecuatorului sau Meridianului Greenwich.

— Tu ce crezi ? Copilul îl privea în ochi. Albaștri, adînci. Lucrurile cădeau în ei ca într-o fîntînă.

— Eu cred că Semproniu o să se bucure.

— Așa o fi, dacă zici tu.

— Să nu vă grăbiți să plecați. Semproniu nu se simte prea bine. Mă întorc repede. Cobor și eu Dîmbul Morii de două ori și mă întorc. Vă rog să nu plecați, domnule Cain.

— Fii liniștit, Zenovie. Un ramolit ca mine nu se mai poate grăbi. Cît despre Semproniu, să nu-ți faci griji. Nu e el cel Mare ? E făcut din lemn de corăbii. Ține cît marea.

Se opri de teamă să nu trezească bănuieli în mintea iscoditoare a copilului. Mai mult decît șubrezenia lui Semproniu, vădită în ultima vreme, ceea ce îl punea pe gînduri pe Cain erau momentele prelungite de absență ale prietenului său. Stăteau în atelier ceasuri întregi fără să facă ceva.

În curte, zăpada era măturată între poartă și „vilă" atît cît să poată trece un singur om. Încă ningea cu fulgi mari și, din această pricină, lumina spre care se îndrepta părea foarte îndepărtată. Nemișcarea și liniștea din curte și din casă întăreau și mai mult iluzia depărtării.

Ajuns la ușă, se scutură de zăpadă cu răbdare, își netezi barba stufoasă, rebelă de obicei, domesticită acum de ninsoare, și intră fără să mai bată, ca unul de-ai casei.

Semproniu dormea într-un fotoliu vechi așezat pe patru cărămizi. Sforăia cu capul căzut pe un umăr. La un moment dat a deschis ochii. A zîmbit și s-a întors în somnul său liniștit. Știa că nu mai este singur.

S-a trezit de-a binelea după vreo jumătate de oră. Petru tot acolo era. Doar vinul pe care acesta îl băuse și stratul tot mai gros de zăpadă care apleca creanga subțire de cireș din dreptul ferestrei ar fi putut spune ceva despre timpul scurs.

— Cum te simți ? întrebă Petru cînd crezu că Semproniu era destul de treaz ca să audă întrebarea.

— Biine, biine, zise el. Apăsa pe cuvinte ca să fie cît mai convingător. Își scoase punga de tutun din buzunarul pantalonilor vătuiți. Pipa era pe masă și Petru i-o întinse.

6

„Vila", o clădire înaltă, netencuită și izolată de atelier prin cîteva straturi de ceapă și usturoi, avea un perete întreg din sticlă. Prin el, soarele pătrundea în casă în voie tot timpul anului. Cădea pe o masă de douăsprezece persoane. Ca să ajungi la masa aceea la care Semproniu stătea singur ceasuri întregi cu o pufoaică pe umeri — nici vara nu se despărțea de ea — și cu pipa între dinți, trebuia să urci o scară în spirală din lemn nelustruit.

Afacerile se încheiau în curte. Oamenii plăteau și își luau sicriul. Prețurile erau fixe. Marfa era bună și nu făcea nimănui rabat. Un singur sicriu a fost scos de acolo fără bani.

...S-a întîmplat primăvara. Mugurii de salcie plesneau de căldură pe malul rîului și copiii izbeau zidurile caselor cu bani vechi.

De cîteva zile Semproniu admira curajul omului de pe biserică. El avea rău de înălțime. Ar fi vrut să-l cunoască pe temerar. Singurătatea îl apăsa așa cum, nu știa de ce, simțea că îl apăsa și pe bărbatul care atîrna de crucea bisericii deasupra mulțimii de gură-cască înconjurat de un stol de porumbei.

Lăsă binoclul, își curăță pipa cu răbdare și bău ultimele picături de ceai din ceașca albă de porțelan. Părăsi apoi „vila" și se îndreptă spre atelier ca să mai tragă la rindea.

A muncit pînă spre seară fără nici un gînd. Apoi, așa cum unii se odihnesc pe un scaun sau pe pragul casei și se uită în jur cu îngăduință, s-a îmbătat și a adormit.

Cînd s-a trezit, Maria cea de mai tîrziu se pregătea să bată la ușă a doua oară.

Străbătuse orașul cu sufletul la gură. Se mai lupta cu secundele, dar el murise chircit de durere după ce încercase parcă o clipă să scoată o săgeată nevăzută înfiptă între coaste în preajma inimii. Rînjetul de pe chipul acoperit de o sudoare rece întreținea iluzia vieții în ciuda ochilor sticloși și a trupului inert.

Ceilalți au înțeles înaintea ei și au pus apă la încălzit. Trebuia chemat medicul ca să constate decesul. Domnul Cernat a promis să se ocupe de toate formalitățile legate de înmormîntare. Vorbea și se mișca de parcă ar fi fost vorba de un lucru obișnuit, chiar plăcut, cum ar fi de exemplu alegerea vinului de sărbători sau procurarea biletelor la un spectacol de teatru cu o piesă văzută în vremea studenției și pe care se pregătea să o redescopere pe o scenă improvizată într-un decor prăfuit și într-o interpretare care îl ducea cu gîndul la nume familiare și celebre totodată.

Își încheie nasturii fulgarinului — uzat, de culoarea tutunului, cu pete vechi pe care nici o curățătorie nu le mai putea scoate — își sărută soția pe frunte și strînse din nou brațul tinerei femei în semn de compasiune, dar și de solidaritate cu ideea de demnitate în fața durerii de la care nu trebuie să abdici nicicînd.

Trezită din toropeală, Maria anunță că de sicriu se va ocupa chiar ea.

— Dacă vreți, ar fi... Cum doriți... Eu v-am oferit serviciile mele. Curajul dumneavoastră onorează însă memoria celui dispărut. Îi dădu adresa lui Semproniu și plecă grăbit. Avea atîtea altele de făcut.

Dinăuntru se auzi un mormăit care putea însemna orice. Apăsă pe clanță și intră, odată cu soarele și cu un miros de gutui abia simțit.

Semproniu se ridică cu greu în capul oaselor, convins fiind la această a doua bătaie că și prima fusese la fel de adevărată. O mai simțea încă în tîmple ca pe un zvîcnet al sîngelui, ca pe un fîlfîit îndepărtat de aripi.

Se uita la femeie ca la o corabie olandeză eșuată pe o limbă aurie de nisip, cu puntea și cala doldora de bogății.

A înțeles dintr-o ochire că era altceva decît femeile pe care le expedia el dimineața cu trăsura lui Gorocea,

cu cîte o sută de lei în poșetă, pentru fleacuri, plus douăzeci și cinci în pumn pentru birjă.

Hotărît lucru : una ca ea nu întîlnești de două ori în viață. Admitea lucrul acesta de la început și nu cum se întîmplă de obicei, doar cînd era pe punctul de a o pierde, atunci cînd, obosită sau plictisită, femeia se hotăra să plece și să nu se mai întoarcă niciodată.

Se încălță atît de repede încît Maria nu avu cu siguranță timp să-i vadă ciorapii de lînă prost cîrpiți chiar de mîna lui, fugi la ciobul de oglindă care spînzura deasupra ligheanului așezat pe un taburet aproape de soba din fontă, își trecu degetele prin părul încîlcit și, după ce își potrivi cămașa în pantaloni, socoti că se putea în sfîrșit înfățișa femeii.

În tot acest timp, Maria a rămas nemișcată în dreptunghiul ei de lumină cu mîna încleștată pe clanță.

Comportamentul bărbatului a făcut-o să zîmbească. A zîmbit chiar și atunci cînd, întrebînd-o ceremonios Semproniu : Cu ce vă putem servi, doamnă ?, a zis : Aș dori un sicriu !

— Un sicriu ? se miră Semproniu.

— Da, domnule, doar un sicriu, zise Maria și ochii ei luciră o clipă ca un cuțit.

— Aici e tot ce am, zise el, răsucind un comutator. În celălalt capăt al încăperii erau vreo șapte, opt sicrie. Puteți alege. Sînt garantate pînă la Judecata de Apoi.

Maria nu-l mai lua în seamă. Trecea aiurită de la un sicriu la altul, mai degrabă descumpănită de o stranie și neașteptată frumusețe decît îndurerată.

Într-un tîrziu, a pus mîna pe unul la întîmplare și a zis : Acesta ! Era un sicriu din lemn de stejar, simplu și greu, cu luciu mat, cum își mai cîștigă uneori obiectele din lemn după o îndelungată folosință în gospodărie.

— Dacă îmi dați adresa, vi l-aș putea trimite acasă peste vreo două ore cu un camion. Aștept un transport de cherestea.

— Vă mulțumesc, a zis Maria. Cît vă datorez ?

— Prețurile sînt afișate afară.

— Mercurialul deci...

— Oarecum...

— Vă place meseria asta ?

— Trebuie să aibă cineva grijă și de cei morți, că de cei vii, slavă Domnului...

Tăcu o clipă apoi, fără nici o pregătire și fără să clipească măcar zise : Nu beți un ceai cu mine ? Între timp vine camionul.

Lista de prețuri, vizibilă de la poartă, umplea un fel de afișier închis cu o plasă de sîrmă, ceva în genul panourilor cu instrucțiuni pentru prevenirea și stingerea incendiilor.

— Invitația dumitale este cel puțin la fel de curioasă ca lista de prețuri, zise Maria, cu o întîrziere voită, asemenea cămătarilor care întorc pe toate fețele obiectul pe care vrei să-l amanetezi, fără a trăda în vreun fel interesul pentru ofertă, încercînd, dimpotrivă, pe cît posibil, să îți sugereze valoarea lui scăzută și că doar din motive umanitare ar accepta să-și încarce rafturile cu încă un lucru nefolositor.

Scoase din poșetă un plic cu bani și îl întinse lui Semproniu : Reține, te rog, de aici cît ți se cuvine.

Semproniu luă banii, dar era limpede că bancnotele acelea albăstrii îl interesau mai puțin. Se simțea gol. Sărac. Un păduche bătrîn. Ea era tînără. Cu adevărat puternică. Puternică și frumoasă. Ca moartea. Doar netoții se tem de ea. Pentru că nu știu să moară. El, de exemplu, din patul ei s-ar duce direct în groapă. Să crăpi făcînd dragoste cu ea. Cine dracu i-o fi bărbat ?

Se uită la bani ca la o mină cu explozie întîrziată, apoi îi restitui așa cum îi primise. Cu un gest la fel de hotărît. Măcar dacă săreau în aer, să fi fost din vina lui.

— Sînt prea puțini ?

— Nu.

— Atunci ?

— N-am văzut de mult o cucoană să-mi numere banii în palmă. Rînji.

— Ești un mizerabil ! Soțul meu e mort de cîteva ore, eu străbat orașul ăsta nenorocit pe jos, iar dumneata.. Așa respecți durerea celor care îți calcă pragul ?

— Dar banii pe care mi i-ați zvîrlit ca unui chelner ? Cu ei cum rămîne ? Nu văd cu ce am greșit cînd am vrut să vă ajut. Aveți timp o viață întreagă să plîngeți. Ziceam să schimb și eu o vorbă cu cineva... Nimic mai mult.

Dați-mi plicul ăla înapoi să-mi iau banii, și vă rog să mă iertați.

În timp ce Semproniu își număra banii în silă, Maria stătea rezemată de tocul ușii, cu ochii închiși și brațele atîrnînd. Simțea cum se prăbușește, încet ca o făptură de ceară, dar nu încerca să se împotrivească. Nu pentru că i-ar fi lipsit puterea, ci pentru că ceva îi spunea că va fi bine.

Căldura care o învăluia de data aceasta nu venea doar de la soare. O întărea miraculos răsuflarea bărbatului acela înalt care vindea sicrie și despre care nu știa de fapt nimic.

A zis că un ceai nu i-ar strica deloc. Semproniu a privit-o cu ochii holbați de uimire, apoi, scoțînd un chiot de bucurie, a aruncat banii în sus. Erau vreo trei mii.

În aceeași zi, spre seară, Semproniu cel Mare intră în prăvălia lui Cain ca să închirieze „un costum de înmormîntări".

— Am un singur costum de ceremonii, a zis Cain. Bun la toate.

Era un costum la un singur nasture, cu revere late, destul de ponosit, dar curat. Îl păstra în spatele unui paravan scorojit cu o pădure și cîteva nimfe rozalii.

După șase luni, Semproniu mai îmbrăcă o dată costumul acela și urcă în trăsura lui Gorocea lîngă Maria care ținea în mîini buchetul de mireasă.

În fața lor, pe banchetă, pistruiat, blond și puțin speriat stătea Zenovie.

La opt și ceva, Gorocea privea lung în urma trenului. Pînă la București făcea o jumătate de zi. Poate mai mult. Nu numai cîmpia o străbătea el acum și munții mai tîrziu, ci chiar anotimpul ăsta blestemat în care el, Gorocea, părea că se zidește puțin cîte puțin, tot mai atent cu fiecare an, la țipătul rațelor care plecau.

Se ducea la mare. Să vadă Zenovie pescărușii, iar Maria, marea. Apoi ce va da Domnul !

Au ajuns la gară în trap ușor. La casa de bilete erau vreo zece oameni. Pe bănci și printre bagaje, mai erau pe atîția. Cînd a intrat Semproniu în sala de așteptare cu pălăria neagră pe cap și cu papion la gît, s-a lăsat o tăcere vinovată. Tot despre el se vorbea și aici.

— Trei bilete pînă la Constanța ! Clasa întîi ! i-a strigat Semproniu casierului, înainte ca acesta să-l vadă și să roșească pînă în albul ochilor. Nu era om rău, dar îi plăcea să pălăvrăgească și să tragă lumea de limbă. Îl interesa mai ales Maria. În ce o privea, toți erau de acord că era „bună". Ascultîndu-le șușotelile, casierul simțea că ia foc.

Gorocea se ținea aproape de Semproniu. Se împăuna în acest fel cu un prestigiu de care el n-a prea avut parte.

Era clar pentru toți, chiar și pentru cei mai colțoși în asemenea împrejurări, că Semproniu nu se putea înghesui în rînd cu ei care cumpărau bilete pînă la cel mult patru stații de Apud pe unde aveau treburi sau rude.

Mirosea a praf de pureci ca în toate gările. Dar Gorocea nu avea cum să știe acest lucru. Cu trenul nu călătorise încă. Nu-și putea lăsa calul singur nici o clipă. Dacă nu-și simțea stăpînul mereu în preajmă, o lua razna pe străzi, nechezînd.

Viața sa începuse și avea să se sfîrșească dincoace de barieră, fără tînguieli și fără păreri de rău.

Se auziră cele trei semnale care anunțau sosirea trenului, cu o întîrziere de zece minute. Lumea de pe peron începu să se foiască în căutarea unui loc pentru urcare.

Semproniu privea nepăsător în jur. Ce mai conta o întîrziere de zece minute în biografia lui ?

Cît poate pierde un om într-o viață de om ? Întrebarea îl frămînta de mult și nu aflase încă răspunsul mulțumitor. Se simțea însă gata să mai piardă o dată și lucrul acesta îl umplea de bucurie cît o victorie.

Doar ei au urcat în vagonul de clasa întîi. Copilul, apoi Maria, incomodată de fusta strîmtă a taiorului de gabardină, bine întinsă pe coapse lungi și pline, și la urmă Semproniu, cu geamantanul din piele într-o mînă burdușit cu haine și diverse obiecte de toaletă.

Gorocea s-a întors în oraș singur și fără chef, nepăsător la semnele disperate ale celor doi, trei posibili mușterii sosiți la băi în afara sezonului cu o mulțime de bagaje. Trebuia să intre pe la Cain ca să-i dea banii din partea lui Semproniu.

Să comande un costum nou de ceremonii. Dar să caște bine ochii la ce se poartă. Spre binele său. Eu îl păstrez pe ăsta pentru mine. Tot nu mai țin eu cît unul nou.

Acestea au fost cuvintele lui Semproniu cel Mare către Petru Cain și Gorocea le-a transmis întocmai.

7

Uneori, primejdia e atît de mare încît se vede cu ochiul liber. Petru nu înceta să se înfioare în fața acestui gînd. Mijise în mintea sa imediat după căsătoria neașteptată a lui Semproniu, dar presimțirea primejdiei o avusese cu mult înainte...

...În piața pustie doar el se încăpățîna să rămînă pe loc sub protecția, de la o vreme și ea iluzorie, a mantalei cauciucate de care nu se despărțea în zilele de tîrg.

Să cari atîtea lucruri pînă acolo și să te vezi apoi, cînd ți-e lumea mai dragă, obligat să încarci totul în cărucior după nici o oră de așteptare numai pentru că un nor bezmetic se scutură de apă ?

În fiecare vineri, la ora șapte, Petru golea un cufăr cu blazon pe cele trei rafturi din scîndură de brad ale tarabei sale cu gudronul acoperișului fisurat în mai multe locuri, și aștepta. În jur mulțime de cumpărători trecînd de la o masă la alta, dar și de terchea-berchea fără vreo altă dorință decît să-și umple burțile la un preț de nimic, căutînd, nu rareori, cu lumînarea certurile și amenințînd pe țăranii tăcuți și încăpățînați, cu gîndul mai mult la troițele lor de tablă ce se subțiau pe la răscruci cu fiecare ploaie, decît la afaceri.

Într-o bună zi se vor închina doar unui lemn, își zicea Cain, care nu avea o simpatie specială pentru țărani, dar prețuia la ei ca pe nimic altceva în această lume, instinctul de proprietate.

Nu poți fi fără a avea. O judecată simplă pe care Petru Cain își întemeia întreaga sa existență. El, proprietarul unor mari iluzii și al unei nesfîrșite răbdări. Pentru că nimeni n-a avut mai multă răbdare decît Petru Cain...

După ani mulți de comerț puțin rentabil cu obiecte nefolositoare și antichități de a căror valoare nu păreau a-și da seama cei din Apud, acest somnoros orășel transilvan, o rază de lumină miji în ochii lăcrimoși ai negustorului.

Nu se mai îndoia să spre el veneau cei doi. Femeia înainte, călcînd rar, cu economie, ocolind din instinct, ca pe niște capcane, oricum nu ucigașe, bălțile care împînzeau piața, asculta cu un aer distrat sporovăiala bărbatului, cu ceva mai în vîrstă decît ea, mai scund și destul de firav.

Eforturile bărbatului de a merge în pas cu femeia se dovedeau zadarnice, ba chiar ridicole. Distanța dintre ei rămînea aceeași : ironică, irecuperabilă. Era de fapt un gol pe care bărbatul încerca în disperare să-l umple cu gesturi și cuvinte.

Uite-l cum tropăie pe lîngă ea ca un caraghios, în galoșii lui de om cu scaun la cap. Să vezi și să nu crezi. Iar ei, nici că-i pasă.

Pentru o clipă, dintr-un spontan sentiment de solidaritate masculină, Petru ar fi vrut să o vadă suferind la rîndu-i, umilită. Cine să aibă însă o asemenea putere ? Tocmai asupra ei care, pe măsură ce se apropia de tarabă, i se părea de neatins.

Dincolo de înfățișarea femeii, două lucruri s-au întipărit definitiv în mintea lui Cain : zîmbetul absent îngăduitor, nostalgic, adresat unei lumi pentru care cea reală era o copie aproape perfectă, și privirea, dominatoare prin chiar propria-i evanescență. Îți lăsa impresia că mai văzuse totul cîndva și că nimic nu mai merita o atenție cît de cît stăruitoare.

Nici măcar biserica „Sfîntu Nicolae". Albă și sveltă, domina centrul orașului și închidea o parte a pieței cu acoperișul spart, ce-i drept, din care pricină în anii războiului corul era nevoit să cînte sub umbrele cînd ploua prea mult, iar sfinții de pe pereți începuseră să se cojească și să cadă în pulberi fine și colorate peste hainele de sărbătoare ale credincioșilor.

Încă nu se găsise un om în stare să se cațere pe turlă și să schimbe tabla mîncată de rugină, în ciuda eforturilor pe care le făcea consiliul de conducere al bisericii,

cu un zel îndoit de cînd soția preotului zăcuse bolnavă pentru că refuzase categoric umbrela pe care, prevenitor, un bătrîn distins pensionar cu studii de drept în Viena sfîrșitului de veac XIX, se oferise să o țină deasupra pălăriei cu voaletă, cochet așezată pe o claie de păr blond. Nici moartă, bătrîn neisprăvit ce ești, a zis frumoasa preoteasă.

S-a scris la Episcopie. După două săptămîni, sosea la Apud cetățeanul Hans Oerschlegel, tinichigiu.

Rotofei, roșcovan, veșnic transpirat, cu nas turtit, ciupit de vărsat, purtînd pantaloni cărămizii și bufanti încheiați sub genunche cu năsturași de argint, gata să plesnească și să se reverse prin cusăturile întărite ale cămășii sale de diftin cadrilat, Hans, meseriaș de mîna întîi, era mare amator de bere și femei, lucru dovedit mai tîrziu cu vîrf și-ndesat.

Pînă una alta, nimeni nu punea la îndoială scrisoarea lui de recomandare citită cu glas tare de mai multe ori, în prezența tinichigiului uimit el însuși de salba de laude care i se atîrna de gît ca o piatră de moară spre bucuria nevinovată a gazdelor sale.

La a treia citire a scrisorii, grăsanul s-a ridicat cu greu din scaunul în care se prăbușise și a cerut permisiunea să treacă peste drum la *Minerul Îndrăgostit* ca să îmbrace ceva și să radă o bere.

A doua zi, cam pe cînd se întorceau de la piață ultimele gospodine, Hans era pe biserică. În stradă, o mînă de gură-cască se uitau la el ca la o minune.

Alexandru pe sîrmă vax pe lîngă ăsta, îndrăzni unul înalt și slab, cunoscut în tot Apudul pentru proeminența neobișnuită a mărului lui Adam.

Pe dracu, zise Piola. Lucrase în schimbul de noapte și acum își dezmorțea ciolanele umblînd în sus și-n jos pe strada principală în căutarea unui ortac cu care să bea ceva. Seamănă cu un gîndac de Colorado, continuă el urmărind dus pe gînduri traiectoria parabolică a glontelui de scuipat pe care îl expulzase după ce își raclase bine gîtlejul, spre indignarea femeilor din jur.

Chiar așa, admise cineva încîntat de comparație. Și „Colorado" i-a rămas numele. De altfel, nimeni din

Apud n-ar fi putut spune „Oerschlegel" fără să se înece sau să stîlcească cuvîntul.

Orașul răsufla ușurat. Pînă și timbrul clopotelor părea altul. Sună ca pe vremuri, ziceau bătrînii. De bună seamă că le aud și ei din morminte, sașii ăia de la Bistrița care le-au turnat, și zîmbesc fericiți precum copiii în somn. Bună treabă au făcut, Dumnezeu să-i hodinească !

Cînd distanța s-a micșorat atît încît lui Petru i se păru că recunoaște fragranța parfumului și calitatea desuurilor femeii, s-a auzit strigătul copilului.

Îmbrăcat într-un trening bleumarin, cu capișon roșu pe cap, tocmai dădea colțul pe lîngă farmacie, trăgînd după el un cățel ciobănesc tărcat ca un țol țărănesc și încăpățînat ca un catîr. Copilul nu avea mai mult de opt, nouă ani, judecînd după înfățișare, ca să nu mai vorbim de amuzanta sa lipsă de înțelegere față de bietul animal, în chip evident nedeprins cu zgarda scumpă care îi înconjura gîtul.

Bărbatul și femeia s-au întors spre copil în același timp. A fost o mișcare perfect coordonată, executată parcă de un singur trup. Cuplul își regăsea echilibrul ca prin farmec spre mirarea lui Petru.

De ce naiba m-aș încăpățîna să suspectez trăinicia legăturii lor ? Dacă aș fi tînăr, aș înțelege, dar așa... În ce privește natura relației dintre cei doi, Petru nu avea nici cea mai mică îndoială. O asemenea femeie nu are cum să ajungă în Apud singură. Doar constrînsă ; sau însoțind pe cineva. Cum fac soțiile diplomaților trimiși în Africa sau aiurea la mama dracului.

Copilul se aplecase între timp asupra cîinelui și meșterea ceva la lesă. Slăbindu-i-se pare-se strînsoarea, cîinele a țîșnit înainte pe sub brațul copilului cu un lătrat victorios. După cîteva salturi, s-a oprit și s-a culcat cu botul pe labele din față într-o ghidușă așteptare. Ba chiar cu un fals aer spășit. Copilul îl privea uimit din mijlocul unei bălți pe care nu se îndura, sau nu avea curajul să o părăsească. Pe chipul său era tot atîta uimire ca înaintea unui fluture rar gata să-și ia zborul la cea mai mică adiere de vînt. Abia mai respira. Nu cumva să tulbure în vreun fel miracolul. Se priveau în

ochi. Erau doar ce vedea fiecare : un copil și un cîine-fluture.

Petru nu mai știe cît a durat toată povestea asta. La drept vorbind lui nici nu-i venea să creadă că s-a sfîrșit. Faptul că într-un tîrziu băiețelul ținea din nou lesa în pumn conta mai puțin...

E prea crud ca să știe că doar lăsîndu-l liber îl poate stăpîni cu adevărat, zise bărbatul plin de importanță după ce timp de cîteva minute urmărise și el atent hîrjoana copilului cu cîinele.

Cu această frază memorabilă și-a făcut intrarea în viața orașului domnul Alexandru Hinortean, profesor de istorie, directorul muzeului din Apud.

— Muzeu ? Care muzeu ? Noi nu avem muzeu !

— Aveți însă trecut și asta ajunge. Muzeul e doar organizarea acestui trecut... Iar dumneata ești principalul nostru furnizor. Luăm tot ! Ha ! Ha ! Pe bani, evident, se grăbi să adauge Hinortean cînd văzu cum începuse să tremure bietul negustor.

— Și cum m-ați găsit ? își strigă Petru deznădejdea unei prea lungi așteptări.

— Cei care m-au numit știu tot. E clar, nu ? Pot să vă asigur că activitatea dumitale de colecționar nu e privită cu ochi răi. Maria, vino, te rog, să-l cunoști pe domnul Petru Cain. Pe băiat îl cheamă Zenovie.

Petru s-a aplecat și a sărutat o mînă uscată, palidă, cu degete lungi, subțiri.

8

Maria a făcut singură ceaiul. Abia dacă am schimbat cîteva cuvinte pînă a venit Secere. Am dat jos cheresteaua și am încărcat sicriul. Toți s-au mirat cînd au văzut femeia. Secere mai ales. Le-am spus că a murit directorul muzeului. Dumnezeu să-l ierte, a zis Cărare. La toți ne vine rîndul, oftă Măran. Unii se mai duc și peste rînd, mîrîi Secere, uitîndu-se lung la Maria.

Secere e convins că va muri tînăr. Cu o meserie ca a mea, zicea el, nu-i greu deloc. Ceva acolo la frînă, sau la motor și amin ! Din pricina asta Greta umbla numai în negru.

După înmormîntare am fost și eu la pomană. Nu m-am atins de mîncare. Îmi simțeam fălcile încleiate. Era zăpușeală înăuntru și mai plutea încă în aer un miros dulceag care îmi întorcea mațele pe dos. Muștele se lipeau de frunți și acolo rămîneau.

La ea m-am uitat de cîteva ori pe furiș. O bătrînică, numai piele și os, dar teribil de curioasă, după ce a dat gata un picior de pui, a început să mă întrebe sumedenie de lucruri despre locurile pe unde am umblat, așa că, preț de un ceas, am uitat unde mă aflam.

Pe la șapte eram în drum spre casă. Mă gîndeam la Secere. La ora aceea cerea mîna Gretei. Proaspăt bărbierit, parfumat peste măsură și tot în salopetă. El ar fi avut nevoie de costum de la șase. Oricum, nu și-a pus mari nădejdi în întoarcerea mea grabnică. Și se consola cu gîndul că o cerere în căsătorie e mai puțin pretențioasă.

Lasă, mi-a zis el, îmbracă tu costumul că o dată moare omul în viață și să nu zică ăia că noi așa și pe dincolo...

N-am înțeles prea bine ce-a vrut el să zică cu „noi", dar costumul a făcut o impresie bună...

— Cred și eu, zise Petru. Cînd te-ai însurat tot la mine ai venit.

— Asta ca să nu dai faliment...

— Nu mai spune, filantropule ! Află că, de cînd am schimbat costumul, îmi merge foarte prost. Pe ăsta nou nu-l închiriază nimeni.

— Lasă, nu te mai plînge. Cu muzeul ai făcut o afacere bună, iar Comunitatea e... Ce să mai vorbim...

— Te rog să nu te atingi de Comunitate ! strigă Cain.

Iritarea lui era simulată și lucrul acesta îi plăcea grozav lui Semproniu. Cu unul ca el puteai vorbi despre orice fără să ajungi la secure. Acesta era și motivul pentru care îl aștepta întotdeauna cu plăcere. Și încă ceva : Cain știa să asculte. Ochii săi străluceau în toate culorile curcubeului după sticlele ochelarilor rotunzi cu rame

de argint. Îl interesa orice și din orice scotea o învățătură. Îl admira pe Semproniu pentru că văzuse lumea, dar, în același timp, zicea : Orice plecare te îndatorează cu o întoarcere. Cine înțelege lucrul acesta la timp, va fi cruțat de multe neajunsuri.

— Adică ? se miră Semproniu.

— Adică, e bine să nu rămîi dator ! Hi ! Hi !

Puțini oameni din Apud aveau simțul primejdiei la fel de ascuțit ca Petru Cain. De aceea, toți erau cu ochii pe el. Deocamdată însă, nimic alarmant sau care să dea de gîndit.

Semproniu s-a ridicat ca să pună un lemn pe foc. Cînd și-a reluat locul în fotoliu, avea din nou pe chip aceeași de la o vreme chinuitoare expresie de încordată aducere aminte. Cain aștepta cuminte ca un școlar, clipind des și mîngîindu-și barba.

Semproniu avea o voce plăcută, caldă, ușor răgușită, cotropitoare ca flacăra care atunci cuprindea lemnul din sobă.

— Nu era greu să o văd. Lucram ce lucram și, spre amiază, lăsam totul baltă și mă duceam la muzeu. Cumpăram un bilet pe care chiar ea mi-l dădea printr-o ferestruică, apoi rătăceam prin cămăruțele acelea cu toate ușile deschise, dînd din una în alta, înșirate parcă pe ață. Să nu cumva să greșești și să treci de la pietrele de la intrare direct la războiul de țesut. Nu mă prea omoram cu cititul etichetelor și, în general, muzeul nu mă impresiona. Știam însă că ea era acolo și că la ieșire o mai văd o dată. Citea sau scria la mașină. M-am dus de vreo cinci ori la rînd pe-acolo și, de fiecare dată, s-a întîmplat același lucru : salutam și ceream un bilet, gîtuit de emoție, ca smulgea biletul de doi lei din cotor și mi-l întindea prin gemuleț. Totul se petrecea ca în vis. Mă și întrebam dacă nu cumva ființa aceea dormea și visa că trăiește. Să-i spun, nu vă supărați, de la mine ați cumpărat sicriul în care odihnește răposatul dumneavoastră soț, ar fi fost curată mojicie. Putea crede că am venit după bani, că m-am răzgîndit. Auzi, sicriu cadou ! Cum ți se pare ? Și încă unul în care să-ți îngropi bărbatul ! Acum, cînd mă gîndesc la ușurința cu care a acceptat „cadoul" mă ia cu friguri. Atunci însă trăiam

ca un nemernic din dulceața fructului oprit. Sub aparența oarecum hazlie a episodului cu sicriul se ascundea ceva ce, pentru moment, se confunda cu un amestec seducător de castitate și desfrîu, o plină de promisiuni complicitate. Nepăsarea ei mi se părea jucată, provocatoare, și prin urmare, nu foarte greu de învins de un cabotin ca mine.

Undeva, la etaj, într-o firidă, moțăia o armură de cavaler. Am cercetat-o de aproape, i-am pipăit toate cusăturile și m-am hotărît. În jur, țipenie de om ca de obicei. Pe cine naiba să intereseze istoria la amiază? M-am îmbrăcat cu mare grijă și cu multă bătaie de cap în costumul ăla greu cît un dulap pe care scria „sec. XVI" și m-am îndreptat spre ieșire. Mai greu a fost pînă în capul scării pentru că de acolo și pînă în holul înghesuit de jos, pardosit cu gresie, am ajuns foarte repede. Cînd mi-am revenit, o mînă de oameni furioși, îmbrăcați în halate albe, mă arătau cu degetul și vorbeau de-a valma. Și cu care credeam că era singură.

Abia mai respiram. De mișcat, nici vorbă. Mă și vedeam la spital, turnat în gips. Și numai ce îl aud pe unul strigînd cît îl țineau puterile tocmai cînd ceilalți păreau a se fi liniștit: Săriți! Puneți mîna pe el! Miliția!

La dracu! Cum să fugi? Și unde? Ce crezi că au făcut? În loc să mă ajute să scap de rugina aia de pe mine, și-au adus scaune cu spătar înalt pe care le-au pus în cerc în jurul meu, apoi s-au așezat și ei scîrțîind din toate încheieturile, și au început să mă piseze cu întrebări. Ce căutam acolo? La ce îmi trebuia armura? De ce cavaler medieval și nu ostaș din Războiul de Independență?

Aveam un cap cît un ciubăr. Se umflase în coif ca un aluat pus la dospit. Cu un asemenea cap răspunzi greu la orice întrebare, darmite la una ca asta: Ce căutam acolo?

Cel mai tare mă temeam să nu mă trimită la nebuni. Fie și numai pentru un control.

Petru se potoli. Sîngele îi năvăli vijelios în obraji colorîndu-i. Întinse o mînă descărnată și tremurătoare

spre paharul cu vin. Își încleștă degetele pe pahar și rămase așa, cu capul plecat și brațul întins.

Privindu-l, lui Semproniu i se părea că trupul lui Petru subțire și cu miros de seu din turmele strămoșilor săi păstori la Marea Roșie, se făcea străveziu, tot mai străveziu cu fiecare bătaie a inimii sale, fără ca prin aceasta să-și piardă greutatea, căci greutatea lui era chiar lumina care creștea într-însul.

Afară, Zenovie se scutura de zăpadă. Petru se ridică, bău dintr-o suflare vinul, apoi își căută căciula și fularul de Angora. Avea și palton, dar îl îmbrăca doar cînd ieșea cu treburi prin oraș. Pînă la Semproniu, cîteva case mai jos cum mergi spre fosta Școală de comerț, nu era cazul.

— Stai jos, omule, unde te grăbești ? întrebă moale Semproniu. Știa că nu trebuie să insiste prea mult pentru ca Petru să se reașeze.

9

De cînd își vînduse lucrurile muzeului, Cain nu-și mai afla liniștea. Așteptase ani de zile „Marea Tranzacție" și acum... Casa era pustie, iar banii i se păreau fără valoare. Ciudat ! Să nu poți supraviețui victoriei ! Cum nu-i trecuse prin cap această eventualitate ? Oglinda venețiană, singurul obiect pe care îl păstrase — în ea voi citi primele semne, își zicea — mai păstra încă zîmbetul său trufaș de vizionar.

Uneori, noaptea mai ales, cînd se lupta anevoie cu somnul, se vedea îngrămădind cu încăpățînare în toate rafturile și ungherele prăvăliei sale tot felul de lucruri, de la aratru la podoabe și mobilă stil, cărora li se adăugau o mulțime de lucruri, mărunțișuri fără nume, vorbind parcă de o viață secretă, interzisă urmașilor sau muritorilor de rînd, încrezător în ziua în care oamenii vor da năvală înăuntru și vor scoate la iveală toate aceste comori. Unii pentru că nu sînt dispuși să-și sacrifice trecutul ; alții pentru că nu și-l cunosc ; iar alții

pentru că sînt nevoiți să și-l inventeze și sînt gata de orice ticăloșie pentru a salva fie și doar iluzia lui.

Știa muzeul. Îl văzuse încă din ziua deschiderii. Știa ce înseamnă un muzeu : Louvre, Prado, British Museum, Ermitage și multe altele despre care citise și auzise atîtea.

Casa lui oferea unor obiecte, atît de diferite prin obîrșie, șansa unei miraculoase convieţuiri. În acest talmeș-balmeș de secole strălucea tainic o ciudată armonie, o împăcare peste timp. Trainică, definitivă. Casa Omului.

Gîndul acesta al său, marea sa iluzie, îl ajuta să uite de lipsuri și necazuri, mai numeroase și mai apăsătoare în zilele ploioase ale toamnei. Reci, nesfîrșite, de culoarea liliecilor care atîrnau în podul casei și de care nu știa cum să scape. Dacă ar fi zvîcnit cu toții în sus, i-ar fi smuls acoperișul.

O teamă veche ca teama de șarpe îi paraliza orice inițiativă și îl împiedica să alunge în vreun fel șoarecii aceia zburători care, la căderea serii, roiau în jurul casei și îl făceau să închidă grăbit ferestrele.

Dacă îți nimerește unul în păr, vei cunoaște chinurile lui Absalom. Sînt ani mulți de cînd auzise lucrul acesta, dar vremea nu tocise cîtuși de puțin teama care i se cuibărise în suflet.

Și cînd te gîndești că tinichigiul, Colorado, ținea liliecii în buzunar într-o pungă mare și veche de tutun pe care o punea pe masă la *Minerul Îndrăgostit* și amenința chelnerul, mai în glumă mai în serios, că, dacă berea e proastă sau dacă mîncarea n-are gust o să dea drumul unei dihănii să zboare printre ei, cum a mai făcut în vreo două locuri, ca să se vadă ce poate o vietate mică și urîtă lăsată în libertate după o scurtă detenție.

Ascultă-l deci pe Titulescu care zicea : Teama de urmări va fi începutul înțelepciunii ! Sau ai ceva împotriva lui Titulescu ? Știi tu cine a fost Titulescu ? se adresa Colorado cu emfază chelnerului negricios și sfrijit. Întrebarea era de fapt pusă tuturor clienților care se nimerau acolo la ora amiezii.

De bună seamă că nu știi, zicea el cu dispreț, sticlindu-și dinții albi și puternici de care avea mare grijă, în timp ce mîngîia punga de tutun cu laba sa lată și păroasă. Cît despre *Liga Națiunilor*, ce să mai vorbim, continu el c uo voce joasă, un pic hîrșîită, pentru sine.

E cam dus cu pluta neamțul nostru, gîndeau cei din jur. Nu oricine își alege o meserie ca a lui... Se zvonea chiar că Hans Oerschlegel căzuse cîndva de pe o biserică.

Negoț cu timpul! Asta făcuse Petru Cain. Treptat, treptat, trecutul altora devenise și al său. Se mîndrea cu un arbore genealogic care ascundea în rădăcinile sale cele mai curioase seminții.

— Sîngele meu rezistă la orice intemperii, îi spunea el lui Semproniu cel Mare ori de cîte ori avea prilejul.

— Cred și eu, îl aproba zîmbind Semproniu, ai tăi au prins cheag peste tot. Oriunde.

— Și ce e rău în asta?

— Cine a zis că e rău? E chiar bine. Nu voi ați fost blestemați.

Intrase totul în două camioane militare cu prelată. Tovarășii s-au oferit să ne ajute, a zis Hinortean, sărind sprinten de pe scara înaltă a Molotovului. Ce ne-am face fără armată? Gata, băieți, am ajuns! De sub un coviltir au apărut șase răcani zdraveni de la detașamentul de muncă al maiorului Socol. Cît a durat încărcatul, Petru a crezut că își va pierde auzul din pricina bocancilor cu ținte. Apoi s-a făcut liniște. O liniște care nu prevestea nimic bun.

Cînd nu era la Semproniu sau aiurea, cu diverse treburi, Petru Cain își petrecea timpul citind ori privind strada îngustă, cu fruntea lipită de geam. *Ocnei* pe care locuia el, „sens unic" cum preciza o săgeată albastră agățată de un stîlp de telegraf, era aproape inaccesibilă în zilele ploioase. Noroc că o mînă de gospodar așezase din loc în loc niște bolovani de care se loveau bodogănind bătrînii și urlînd copiii.

Cu Alexandru Hinortean, directorul, muzeului, s-a mai întîlnit o singură dată... Era pe la mijlocul lui octombrie și nimeni nu se gîndea la iarnă. Dimineților răcoroase le urmau amiezi de-a dreptul călduroase și pe

chipuri se instala din nou detașarea pe care ți-o dau micile, eternele bucurii : perspectiva unei după-amiezi libere în familie, mincarea bună, femeia frumoasă, degajarea princiară a ciinelui de rasă și multe altele care fac deliciul zilelor noastre.

Ricană. Cum naiba putea mistifica în acest fel realitatea ? Boală ? Compensație ? Și una și alta. Mai mult decît orice însă, relievă a unui teribilism adolescentin.

Cert este că în acea zi de octombrie se simțea în stare să facă un drum mai lung ca de obicei. Pe jos, evident. Pentru chestiuni presante apela la serviciile lui Gorocea.

Porni agale pe *Matei Basarab* în care dădea *Ocnei*. Strada nu număra mai multe case decît anii de domnie ai voievodului muntean. Două măcelării placate cu faianță azurie, renumite prin performanțele șahiste deosebite ale burtoșilor care le deserveau, de mai multe ori prezenți în finala pe breaslă, asigurau o bună aprovizionare cu carne a populației din cartier. Cei doi măcelari campioni se antrenau și în timpul serviciului. Partidele dintre ei erau atît de interesante încît clienții uitau pur și simplu de ce intrau acolo și se întorceau acasă fericiți că au asistat la „Meciul secolului". În fiecare zi era unul, așa încît satisfacțiile sufletești nu lipseau în strada *Matei Basarab*. Neplăcut era doar faptul că în vremea asta carnea se înnegrea în cuie. Noroc cu sărbătorile ! Oricare ar fi fost ele, cei doi lăsau șahul și, de dimineața pînă seara, învîrteau barda deasupra bonetelor albe.

De la noi, nimeni să nu plece cu mina goală ! Aceasta era deviza lor. Sărbătorile treceau repede și clienții intrau iarăși pe vîrfurile picioarelor și cu un deget pe buze. Tot așa și ieșeau.

Urma ceasornicăria. Pe firma rotundă închipuind un ceas de buzunar scria cu litere de o șchioapă *Freund*. Ușa era deschisă. Bătrînul Freund dormea pe canapeaua lui vieneză fără să-i pese de concertul celor douăsprezece pendule care acopereau pereții încăperii.

Vitrina lui Freund era un punct de atracție pentru toți copiii din oraș. Veneau singuri sau însoțiți de părinți și rămîneau minute în șir cu nasul lipit de sticla foarte

curată a vitrinei prin care urmăreau ținîndu-și respirația scene din *Ridichea uriașă* sau *Motanul încălțat*.

La *Foto-Artist-Horvath*, cîțiva ucenici de anul I de la Școala profesională așteptau cuminți și chilugi să le vină rîndul pe scaunul înalt din fața aparatului de fotografiat pe care doamna Horvath, cu ochelari și rujată strident, îl manevra nu doar cu multă pricepere.

Se areți numai ce ochiul vedea in mod obișnuit, nu e nici o filozofie, zicea ea. Pentru asta te duci la Cómplex. Aici, Foto-Artist ! Petru știa însă că dincolo de paravanul negru care împărțea camera în două, pe lîngă multe alte lucruri necesare prelucrării filmelor, se afla o chiuvetă în care se îmbăiau de-a valma soldați, servitoare, muncitori, elevi, funcționari și intelectuali cu privirea iconoclastă. Jetul firav al robinetului deschis doar pe jumătate împrospăta mereu apa care rămînea la același nivel grație unui orificiu practicat în dopul chiuvetei. Cîteva fotografii simulau un bizar balet subacvatic. De chind murit soțul meu, facem și așa ceva. Foto-Artist tot mai rar. Ce e dincolo, in adinc, interesează tot mai puțin.

Fostul cinematograf al lui Zurău era închis pentru renovare. Se vorbea de un nou Cămin Cultural. Era o clădire înaltă din cărămidă aparentă puțin obișnuită pentru aspectul în general modest al străzii.

Zurău, octogenar, îndrăgostit de filmul mut, mergea încă la cinematograf cu bucuria și nerăbdarea copiilor, dar și cu două dopuri de vată în urechi. Purta costume de obicei deschise la culoare, chiar și iarna, cămăși cu monogramă, butoni de argint, cravate de cașmir. De pălărie și baston nu se despărțea niciodată.

Vă deranjează sonorul ? l-a întrebat odată directorul de la *Steaua Roșie* cu toată deferența reclamată de interlocutor, într-un moment cînd buna dispoziție a fostului patron ar fi putut trece cu vederea o indiscreție și mai mare.

— Nu sonorul mă deranjează, dragule, ci timpul ! Nu auzi cum zurăie ?

Matei Basarab dădea în *Traian*. O stradă mai largă și mult mai lungă, dar nimic altceva decît o simplă înșiruire de case. În curți, tufe de bujori, crini japonezi, trantafiri, dalii, crizanteme. Ici-colo, viță de vie agățătoare.

Pe porţi „Cîinele muşcă" şi „A kutya harap". În aer, mătasea morţilor. Toamnă lungă deci.

Din direcţia opusă venea Kope lunganul. Din cînd în cînd se întorcea ameninţător spre o haită de cîini care, zicea el, tot aşa vin după mine din piaţa *1 Mai*, cam de la Casină.

— Nu-i totuna, replică zîmbind cu indulgenţă Petru şi îi întinse un leu.

— Nu-i totuna, bineînţeles, recunoscu Kope, bineînţeles că nu-i totuna. Cu coada ochiului trăgea spre cîini. Dar să vedeţi cum a fost. Intru eu în *1 Mai* şi îmi zic: ce-ar fi să-mi iasă un cîine în cale? Covrigii proaspeţi au aşa un miros plăcut că pune pe gînduri şi pe javra noastră. Cînd am cumpărat-o de la unchi-meu ne-a zis: Dragii mei, rămîneţi cu bine, că eu peste o săptămînă sînt la Canberra. Şi cu cîinele ce faci? am sărit eu. Care cîine? Cum care? Akbar. Păi, nu m-am gîndit încă la el. Îţi dau pe el două sute. E al tău, a zis el. Sta-ţi-ar banii în gît, am gîndit eu. Te duci în ţara cîinilor Dingo şi mie îmi ici bani pe un amărît de lup alsacian. Ce dacă a fost dresat şi valora pe puţin o mie cinci sute? Eu nu eram nepotul lui de frate?

Ei, şi cum ziceam, chiar Akbar dă tîrcoale covrigilor cu toate că trăieşte ca un rege. Primeşte şi el din ăia rupţi. Cum să nu-i placă? Făină bună, unt! Ce, e puţin? Nu se compară cu ăştia de la stat. Să-ţi spargi măselele nu alta. În *1 Mai*, mă încearcă deodată o spaimă. Dacă vin cîinii, ce mă fac? În clipa aia în capul meu se face o hărmălaie ca în lada hingherului. Se zice că ieri l-a prins pe Negoro şi că domnul Cernat e furios. Dacă îl vrea înapoi, trebuie să plătească şi să-i pună o medalie la gît ca să nu mai alerge Macu cu laţul lupă el prin toată piaţa, printre coşuri şi oameni, că nu cîştigă într-o viaţă cîte pagube a făcut. (Cine? întrebă Cain) Hingherul, zise Kope privind preocupat în jur. Aţi mai văzut aşa autosugestie? N-aţi mai văzut, cred şi eu. Tot cîini am visat şi cînd a venit Inka la noi să-mi aducă husa asta cu care acopăr covrigii. E făcută chiar de mîna ei. I-am şi zis: ce mînă ai, Inka mea! Ce linie! Ce coapse! Ce fericiţi vom fi! Eu cu covrigii, tu cu croitoria de lux! De bucurie am început să cînt. Ceasul rău, domnule Cain! Nu

știu ce m-a apucat. N-am putut să-mi văd de aluat? Inka s-a supărat de parcă i-aș fi reproșat că nu e fată mare. Ragi ca un brutar, mi-a zis. Poate ca un măgar, am corectat-o politicos, dar ferm. Tatăl meu, dumneavoastră l-ați cunoscut bine doar, tot brutar a fost, dar cînta ca Enrico Caruso. M-am săturat de covrigii tăi, a zis ea. Și eu de cămășile tale, nu m-am lăsat eu. Cearta a durat pînă seara tîrziu. La plecare m-a rugat să păstrez husa în amintirea clipelor frumoase petrecute împreună. Ce ți-e și cu visele! De-asta ziceam că haita se ține în urma mea din *1 Mai*. Acolo mi s-a năzărit că o văd. La Casină lătra de-adevăratelea. Cînd mă gîndesc că pînă la stadion mai e, îmi vine să le dau lor jumătate din covrigi. Sper să scap de ei la abator. Poate se împiedică în ceva mate.

Cîinii stăteau cuminți la cîțiva pași de Kope, răbdători, neînduplecați. Nu erau uriți. Doar flămînzi. În cumințenia lor mai stăruie ceva din demnitatea cîinilor de pază care fuseseră odată, în care stăpînii își puneau o neclintită nădejde.

— Frumoasă husă, zise Petru. Ce o fi apucat-o pe Inka?

— Se mărită, zise Kope roșind.

— Și cu cine, mă rog? întrebă Petru ironic.

— Cu saxofonistul de la *Minerul Îndrăgostit*.

— Dacă-i așa, se schimbă lucrurile... Vorba poetului: *de la musique avant toute chose!*

— Ce-ați spus, domnule Cain?

— Nimic, recitam, pur și simplu. Altul a spus. La revedere, Kope. Mai dă-mi, te rog, un covrig. Sînt delicioși. Cît despre Inka, dacă se îndrăgostea de un pianist, mai ziceam și eu. Așa însă...

Se despărțiră. Înainte de a da colțul spre *Revoluția de la 1848*, Petru mai privi o dată în urmă. Kope abia se mai zărea. Cîinii îl însoțeau prietenoși, răbdători, trăind parcă din mirosul pîinii, blînzi.

Pînă la stadion, avea să mai spună de cîteva ori povestea dragostei sale nefericite, oricui se va arăta dispus să asculte. Totul era adevărat. Chiar și nebunia sa. Tulburătoare ca însăși veșnicia.

Cei care mergeau la *Minerul Îndrăgostit* sîmbăta seara, puteau să vadă la aceeași masă de lîngă o orchestră, o femeie tînără, frumoasă, puțin obosită, cum sînt toate mamele tinere, și o fetiță bucălată, de vreo trei ani, ascultînd fiecare în felul său, glasul răgușit al saxofonului.

Petru intră în piața *1 Mai*, odată cu caravana tăcută a bicicletelor muncitorilor de la UPSA. Aici se despărțeau. Unii o luau la stînga spre *Vasile Lupu*, o parte își continuau drumul pe *23 August*, iar alții la dreapta spre *Revoluția de la 1848*. Aceștia erau cei mai norocoși, întrucît aveau în drum un bufet cu bere la sticlă.

Cerul era de un albastru intens, fără scăpare. Prin difuzorul din piață, crainica de la Radio București anunța mult așteptata emisiune a zilei „Din muzica popoarelor".

Un afiș mare, strident colorat, lipit de tutungerie, invita lumea la „Mare Bal" în sala nu știu cărui cămin cultural dintr-un sat satelit. La *Steaua Roșie* rula filmul *Împotriva tuturor*. Ce idei au și cehii ăștia, își zise Petru privind cu atenție cele două fotografii de sub afiș. Film de epocă.

Castanii de pe *23 August* își pierduseră jumătate din frunze. Strada arăta de parcă cineva ar fi jumulit o crescătorie de păuni imperiali.

Petru se aplecă și culese de jos o castană cu lucind încă proaspăt și o strecură în buzunarul vestonului. Un gest furișat, grăbit, de o excesivă precauție, vinovat aproape. Cînd avu curajul să privească din nou în jur ca să se asigure că totul se întîmplase fără martori, Hinortean, ieșit ca din pămînt, zîmbea cu toți dinții la un pas de el.

Cine știe ce achiziții o mai fi făcut pentru muzeul său, își zise Cain, în mod vizibil neplăcut surprins de această întîlnire. Suporta greu prezența acestui profesoraș vorbăreț, norocos și la femei, și în afaceri. Se pare că e de ajuns să ai ochi albaștri ca toate să-ți meargă din plin. Abia cînd își simți mîna bine scuturată de celălalt în neobosita-i efuziune, schiță și el o grimasă luată de Hinortean drept semn al unei suferințe pe care o înțelegea foarte bine și cu care se simțea solidar.

— Nu-i ușor să-ți golești casa de lucruri, chiar dacă nu pe gratis, și chiar dacă le poți revedea în fiecare zi. Nu lucrurile la urma urmei, ci relația, nu-i așa, domnule Cain, ea... Bineînțeles că ea... Și pentru că veni vorba, muzeul e oricînd deschis pentru dumneavoastră. Intrare liberă.

— Mulțumesc, domnule director, sînteți foarte amabil. Nu e cazul să vă faceți atîtea griji din pricina mea. Afacerile sînt afaceri ! Uitați că sînt evreu...

— Dar nici o clipă nu v-am confundat cu o văduvă neconsolată, zise Hinortean tăios. Ochii săi căpătară o strălucire metalică din care dispăruse orice urmă de cordialitate.

— Nu ? Atunci e bine, zise Cain și zîmbi pentru prima dată, fericit, chipurile, că se risipește în sfîrșit această suspiciune. Dracu' să mă ia cu candorile mele clandestine cu tot, își spuse el în gînd. Apoi, trecu la vreme. E o zi minunată. Ziceam să-mi plimb și eu oasele înainte de a le pune la naftalină. Dumneavoastră ?

— Și eu tot așa. Am înghețat în muzeu. Să stai opt ore pe zi, uneori chiar mai mult, în hrubele alea e curată sinucidere.

— Frigul e un bun conservant, observă Cain foarte serios.

— Pentru cadavre, poate, noi însă, nu vă deranjează această acoladă, sper, sîntem, orice s-ar zice, oameni vii... Încă.

— Mi se pare mie sau elanul dumneavoastră a scăzut ?

— E doar o impresie. Chestiune de dozaj.

— Să înțeleg că drumul e mai lung ?

— Și da, și nu...

— Cam sibilinic, mă iertați, domnule, director...

Petru îl privi cu o curiozitate nouă, pentru prima oară din profil. Destul de înalt totuși, puțin adus de spate, cu gîtul lung și subțire, cu părul blond abia ghicit deasupra frunții uriașe, ridate, cu bosele frontale proeminente, semăna pînă la brîu cu o cămilă cu o singură cocoașă în mers somnambul prin deșertul sărac în oaze. Bocancii cu care era încălțat — o fi frig cum zice el acolo — subliniau o dată în plus alura de mărșăluitor.

— Ce-ați spune de o bere, domnule Cain ? Grădina trebuie să fie o minune la ora asta.

— Nu-i rea ideea. Poate găsim și un pahar de must. Să vedem cum va fi vinul.

— Sau cum ar fi fost dacă s-ar face din must, mai exact, zise Hinortean rîzînd.

— Că bine ziceți, domnule director. Știința e așa de înaintată acum că nimeni nu mai face vinul din struguri ca pe vremea grecilor.

Au continuat să tacă mult timp încă după ce s-au așezat. Fețele de masă curate, scrobite. Albe. Must nu aveau. Berea în schimb proaspătă. Au comandat două halbe.

— Cine zice că la noi toate se întîmplă în birturi și cafenele ? Noi sîntem de o jumătate de oră aici și nu s-a întîmplat nimic.

— Nu chiar nimic. Ni s-a adus berea și asta e ceva. În plus, la a treia masă de aici se construiește o piramidă de halbe goale. E de ajuns un bobîrnac sau o mișcare mai smucită, și o să avem și un eveniment. Mai ales că unul din cei doi, Cîrtiță de la salubritate, e nelipsit din scandaluri.

— Dar cunoașteți lumea din Apud, zise Hinortean cu o intonație ce nu-i scăpă lui Cain. Acesta zîmbi îngăduitor, acceptînd în acest fel laudele ironice ale profesorului și, cum la acea oră, o discuție oarecare, neangajată, era singura cale de urmat, zise : Doar pe cei importanți !

Hinortean începu să rîdă. Care va să zică Cîrtiță ăsta de la salubritate e un cetățean de vază.

— N-am spus „de vază", am spus important. Nu e același lucru.

— În afară de scandaluri, mai face și altceva ?

— V-am spus doar cu ce se ocupă. De la mine încasează în fiecare lună suma de cinci lei ca să nu-mi zdruncine prea tare lada de gunoi după ce o golește în camionul lui pe care scrie „Păstrați curățenia orașului".

— Mai dau și alții ?

— Nu știu. Nu mă interesează, zise Cain sec. Între timp, la o masă retrasă, zări un bătrîn care moțăia cu capul pe piept. Uite un bun prilej de a da ortul popii. Apoi, fără nici o legătură cu ce se întîmpla acolo, deși naiba știe, își aduse aminte că cuvîntul „chermeză" ve-

nea din flamandul „kerkmisse" și că însemna la origini „messe d' église".

Liniște. Ca peste tot de altfel în provincie la acea oră. Într-o asemenea liniște, un cuvînt care vine din senin e mai greu decît un glonte.

Și totuși, ceva se petrece în amorțeala de sub castani. Cîrtiță, în picioare, cu vîrful limbii proptit în buza de sus, așeza ținîndu-și respirația ultima halbă. Vîrful. Părea uimitor de treaz. Tovarășul său de chef sforăia cuminte. Cîrtiță era fericit. Reușise. Piramida arăta întocmai cum și-o dorise. Se așeză din nou pe scaun la o oarecare distanță de masă, căscă una bună clămpănindu-și fălcile, se întinse, apoi se întoarse la starea de visare a celorlalți ca un cîine la umbră ce a străbătut agale curtea incendiată de soare.

Abia acum îndrăzni și Hinortean să ducă halba la gură. Urmărise și el cazna lui Cîrtiță, atras mai curînd de fericirea tîmpă de pe chipul salubristului decît de temeritatea întreprinderii sale.

— Trebuie să fiți de acord cu mine că „omul meu" are vocație de constructor.

— Îl cheamă Cîrtiță, constructor orb, observă Hinortean, descumpănit parcă de propria remarcă.

— Nu e nici o fatalitate la mijloc, domnule Hinortean, simplă coincidență. Seducătoare prin sugestii, evident. Am putea glosa pe această temă pînă la închiderea localului. Nu merită însă, vă spun eu.

Tovarășul lui Cîrtiță tocmai se trezise și, înainte încă de a privi cum se cuvine piramida de sticlă în care se frîngeau razele roșietice ale soarelui de apus, dădu pe gît ce mai rămăsese din bere.

Apoi se ridică cu destulă greutate sub privirea calmă a celuilalt — Cîrtiță își vedea „opera" amenințată, dar nu schiță nici un gest pentru a o salva — și pentru că îi era imposibil, sau oricum, foarte greu să articuleze un cuvînt, reduse totul la încercarea, nici aceasta tocmai ușoară, de a-și încheia nasturii de la cămașă.

În răstimpul cît stătuse sprijinit de colțul mesei descoperi construcția lui Cîrtiță. Apucă halba pe care tocmai o golise și o repezi în ceea ce lui i se înfățișa aievea.

Parcă s-ar fi prăbușit o vitrină sau un dulap de la farmacie. Un chelner și doi voluntari au încercat să intervină. Cîrțiță le-a făcut semn să rămînă pe loc.

— Plătesc tot ! a zis el cu o voce răgușită din care răzbătea o stranie și disperată bucurie. A intrat apoi sub brațul sting al celuilalt și s-au îndreptat spre closet, undeva în spatele unui grilaj de lemn acoperit cu viță de vie sălbatică.

— Cum sînt iernile pe aici, domnule Cain ? întrebă Hinorțean cu un aer distrat.

Bătrînul tresări. Întrebarea aceasta, de un pur și, cu toate acestea, sau tocmai de aceea, neliniștitor convenționalism, îl îndepărta de realitatea imediată care, nu de puține ori, îi oferise șansa unor ascuțite comentarii.

Se pregătea să spună, cu o undă de reproș sieși adresat pentru o nepermisă superficialitate, că acest Cîrțiță e mai mult decît crezuse. Forță, candoare și cruzime în proporții greu de definit. Cîți se gîndesc cînd privesc pînza diafană a păianjenului la viclenia și cruzimea țesătorului ? Răul vital, organic. Răul ca afirmație. Cine știe unde ar fi ajuns dezvoltînd aceste considerații deloc confortabile ? Dar ce altceva îi mai rămînea lui decît pămîntul acesta care se închega în urma sa pe măsură ce demonstrația înainta ? Un pămînt, trebuia să recunoască, locuit de fantasme care, în loc să-l izbăvească, îi sporeau singurătatea întocmai cum, adesea, un condamnat, prin recurs la o instanță superioară, își îngreunează pedeapsa în loc să o reducă.

Se încăpățînă să urmeze acest drum, deși știa bine că, la capătul lui, îl aștepta o nouă cădere pe gînduri și nicidecum odihna plăcută a lucrului împlinit. Acum însă cedă surprizei și se angajă fără entuziasm, ba cu o abia perceptibilă undă de tristețe în glas, pe acest nou făgaș al conversației impus de Hinorțean, din capriciu sau dintr-un motiv care, cel puțin în acea clipă, îi scăpă.

— Iernile ? Ar fi mai potrivit să spuneți iarna, domnule director. Pentru că e o singură iarnă. Lungă și aspră, întreruptă din cînd în cînd de primăveri capricioase, veri sălcii și toamne melancolice precum aceasta.

Iarna e, prin urmare, anotimpul suveran. Celelalte anotimpuri seamănă cu niște conspirații naive repede

descoperite, dar nicidecum pe loc înăbușite cum s-ar cuveni sau cum se obișnuește, ci lăsate cu un nedisimulat dispreț să se destrame de la sine, după ce au ilustrat toate etapele decăderii : de la orgoliul juvenil și lozincard al primăverii, la moliciunea lascivă a verii, și în sfîrșit, la reveria paralitică a toamnei... Tăcu cîteva clipe, apoi adăugă dînd neputincios din umeri : Niște „rivuluții", cum ar veni...

Răspunsul bătrînului, de o neașteptată coerență și cursivitate, de neînchipuit fără o îndelungată gestație, modifică în chip ciudat atitudinea lui Hinortean. Privirea sa mai ales, foarte mobilă pînă atunci, interesată vag de persoana negustorului de antichități, căpătă dintr-o dată intensitatea neutralizantă, maniacală a anchetatorului în fața mult așteptatei mărturisiri.

— De ce mă priviți, așa, domnule director ?

— Pentru că ideea aceasta a anotimpurilor contaminate pînă la saturație de istorie mi se pare uluitoare. Chiar așa, uluitoare...

— Mă flatați, domnule director. Ce adîncime pot avea elucubrațiile unui animal sedentar fost cîndva evreu rătăcitor ? Vreți să știți cum sînt iernile la Apud... Cei care nu au încălzire cu gaz se îngrijesc din vreme de magazia de lemne. Printre aceștia mă număr și eu. În curînd însă tot orașul va trece pe gaz. Am și plătit o parte din cheltuielile de instalare. Cînd am chef să mă plimb, ca astăzi de exemplu, mă duc să văd cum se lucrează la conductă. Merge destul de greu și ca mîine vor începe ploile. Cardiacii și reumaticii au de ce să se teamă. Sînteți cumva suferind ?

— Nu, deocamdată n-am de ce să mă plîng, zise Hinortean. Micile șicane pe care, de la o vîrstă, toți le acuzăm nu pot fi socotite boli, nu-i așa ? Dar să ne întoarcem la ce spuneați adineauri...

— E însă bine să fiți prudent, deși... Vedeți dumneavoastră, această prudență nu e altceva decît o formă deghizată de capitulare pentru că...

De după grilajul closetului reapăru tovarășul lui Cîrtiță. Ușor aplecat înainte făcea trei pași gata să se prăbușească sub o greutate invizibilă, se oprea o clipă și se uita buimac în jur cu doi mari păianjeni purpurii

în loc de ochi ; de la mese i se făceau semne, invitații de bună seamă, cum să vadă el degetul cel mare strecurat între arătător și minutar ; mai făcea apoi trei pași, cu fața nerasă schimonosită de durere, o durere care te trezește și din morți, și iar se oprea. În alte împrejurări ar fi onorat cu siguranță una din numeroasele invitații, acum însă cuțitul pe care îl ținea strîns în pumnul năclăit de sînge la a cărui vedere un fior de gheață înconjură grădina, avea să-l ducă peste puțin timp în praful de sub castani.

În urma lui venea Cîrtiță strigînd fără tragere de inimă : Mori, Borșane, pentru Dumnezeu, mori odată ! Era mai mult un îndemn obosit decît un ordin.

Borșan s-a întors, furios zic unii, mirat spun alții, ca și cum el ar fi avut alt plan, cu totul alt plan.

— Nu te astîmperi, Cîrtiță, își dojeni el blajin ortacul. Gîfîia ca un om ostenit. Crezi că numai ție îți pare rău după sor-ta. Și mie, mă, așa să știi ! Și altora, și ei ! Să mori pe drumu' de la Sloboda ! Curat ghinion ! Ce nuntă ar fi fost ! A murit în poarta raiului. Că o luam de nevastă, Cîrtiță ! De cînd dai tu cu cuțitul ? Am închiriat cabana cu tot ce avea ăia acolo. Paturi, bucătării, chelneri cu țoale călcate și gulere scrobite. Și lumînări pe masă. Mari. Cît parii de fasole. Cincizeci de tacîmuri, Cîrtiță. Aranjat totul ca la carte. I-am spus Laurei : mîine e nunta. Dacă te hotărăști, vii la Sloboda. Am plătit pentru o juma de sută de invitați și o să fim numai noi doi. Altfel nu dădea ăia cabana. Io stăteam în capu' mesii între lumînări, iar chelnerii stăteau lipiți de geamuri să o vadă cînd vine. Care o vedea primu' lua suta. Da' cum să o vadă care ea murise deja sub baloturile de paie care s-a răsturnat camionul la o curbă ? Că io așa aș fi făcut : o culegeam de-aici și o duceam la mine. Casnică o făceam. Și doamnă ! Da' acum că s-ar putea să mor și io, cum să o mai duc ?

Lumea stătea în cerc și se uita la Borșan, fascinată de repeziciunea cu care i se albea chipul, indiferentă la pata roșie care se lățea sub trupul uriaș prăbușit în țărînă. Nimeni nu se încumeta să se îndepărteze sau să încerce ceva de teamă să nu tulbure în vreun fel ivirea morții. Hipnoza se prelungea și transforma pe nesimțite uimirea ini-

ţială într-o involutară complicitate. Cîrtiţă în genunchi lîngă muribund îi ştergea acestuia lacrimile care-îi inundau obrazul ţepos, şi, cuprins de data-asta de deznădejde, începu să strige : Mori, Borşane, mori acum că, de nu, te omor pînă mori de tot !

— E nebun, săracul! se auzi o voce milostivă.

— Nebun pe dracu! se răsti unul chel şi cu ochi de mistreţ. De ce l-ai tăiat, mă ?

— Că şi-a bătut joc de soră-mea, de-aia !

— Era o stricată soră-ta.

— Ce dacă ? Era soră-mea, zise Cîrtiţă absent, subliniind prin chiar indiferenţa tonului caracterul implacabil al gestului său.

— A vrut s-o ia de nevastă pe stricata aia, nu se lăsă chelul cu ochi de mistreţ.

— Eu i-am spus lui Borşan s-o lase în pace. Nu, că se poate îndrepta. Dacă îi bagi în cap lucrul ăsta, te tai, i-am zis.

— Şi te-ai ţinut de cuvînt, zise unul care strîngea sub braţ un pachet cafeniu bine legat cu sfoară. După hîrtie şi formă putea fi sodă de rufe scoasă pe sub pufoaică sau aruncată peste gardul combinatului într-un loc ferit. Acum o să înfunzi puşcăria !

— Ce dracu face ăştia de la miliţie de nu mai vine? Cînd ai nevoie de ei nu se grăbeşte.

Borşan era mort. Cîrtiţă îl privea liniştit, împrumutînd ceva din liniştea tovarăşului său, aproape tandru. Într-un tîrziu s-a ghemuit lîngă Borşan şi n-a mai scos un cuvînt.

Odată cu maşina miliţiei a venit şi Salvarea. Se însera. Din căldura zilei nu mai rămăsese decît o pată de sînge spre care se îndrepta plin de importanţă şeful localului cu un furtun în mîini.

Cu toate becurile aprinse în crengile castanilor, grădina desena un imens elipsoid de lumină. Cei trei sau patru martori ai crimei, rămaşi acolo să dezbată cazul pînă la ora închiderii, aveau să povestească a doua zi cum plutise deasupra lor stafia albastră a unui sfînt decapitat.

Amintirile ne separă, amintirile ne unesc. Unde şi în ce împrejurare auzise aceste cuvinte, Petru nu mai

ştia. Atunci însă, mergînd alături de Alexandru pe *23 August*, bătrînul negustor descoperea în înlănţuirea nesupravegheată a paşilor lor, în acea cadenţă anonimă, semnele unei apropieri pe care cuvintele au încercat zadarnic să o stabilească de-a lungul unei întregi după-amiezi. În dreptul geamului luminat al „Urgenţelor" de la stomatologie, singurul de altfel luminat din cele şapte cîte avea la stradă clădirea veche a policlinicii, Petru avu timp să observe chipul lui Alexandru şi să constate că nu se înşela. Expresia de nemulţumire ori de infatuare, repede instalată pe chipul celor ce nu vin în Apud doar pentru o săptămînă, două la băi, ci pentru un timp nedefinit, pe care toţi vor să-l scurteze, din motive pe care Cain le aprobă ironic — dorinţa de nou cu orice preţ, revolta secretă ori manifestă împotriva datului şi a ordinii prăfuite a provinciei — toate acestea dispăruseră pentru a lăsa loc unei mîndre resemnări, unei orgolioase umilinţe.

„În satul de unde vin eu, domnule Cain, era un om pe care îl chema Burac. Nu ştiu de ce zic *era*, pentru că Burac trăieşte, iar cele ce vor fi povestite s-au întîmplat nu de mult..."

Burac avea timp să stea şi să se uite ceasuri întregi la un fir de iarbă, ori de praf, ori la cîte un străin care nimerea acolo Dumnezeu ştie cum, dar mai ales la cer, căci la el se uita îndeobşte Burac de acolo, din poarta sa, ca la un drum pe care ochiul său ager nu obosea să desluşească mişcarea greoaie a norilor.

Oamenilor le părea bine că mai era cineva în sat care să stea aşa, degeaba, căci Burac era un fel de garanţie pentru odihna de duminică şi sărbători.

Faima lui venea însă şi din altă parte. Era singurul din sat care ştia cum arată marea. N-a văzut-o niciodată, dar bătrînul lui, fost vopsitor de vapoare, i-a şoptit la ureche cînd era pe patul de moarte : Marea e aşa cum ai sta mereu cu spatele la pămînt.

Şi el ştia ce zicea pentru că, după ce s-a întors de la Constanţa, ar fi putut trăi doar povestind prin cîte ţări a călătorit el, doar mînuind cu îndemînare pensula. Şi bidineaua.

Uneori oamenii, dar, mai ales, copiii veneau la Burac să afle cum arată marea. Și Burac le spunea mereu aceleași lucruri, nici un cuvînt mai mult sau mai puțin decît auzise de la tatăl său. Copiii ascultau, apoi plecau rîzînd, lăsîndu-l pe Burac dus pe gînduri. Cînd trecea cîte un om prin fața porții lui Burac dîndu-i bună ziua, acesta îl privea atent cîteva clipe, apoi, făcînd niște socoteli în care amesteca doar el știa cum chipul, glasul și mersul omului, îi mai dădea de trăit atît sau atît. Rareori se înșela cu un an, doi.

Într-o noapte, Modran, vecinul lui Burac, aduce cu un camion, nu se știe de unde, un bloc uriaș de granit pe care îl răstoarnă în curte urmînd să-l spargă și să facă din el fundație la casă. Povestea mea începe abia acum, a doua zi dimineața, cînd oamenii află de minunea din curtea lui Modran.

Ar fi putut să se izbească de casă, băgau ei de seamă cu o teamă justificată doar pe jumătate. Se învîrteau fără rost în jurul bolovanului și se minunau întruna. Puteți veni, le-a zis Burac după o atentă cercetare a pietroiului. Și ei au venit culcînd la pămînt trei șiruri de scînduri cîte avea pălantul. Dacă Burac ar fi zis : Oameni buni, ce se vede aici e o stea, femeile ar fi început să cloțăie căutîndu-și copiii pe pipăite în preajma genunchilor și să se dea un pas îndărăt, iar bărbații ar fi înjurat zdravăn flecăreala lui Burac și spaima mirată a femeilor, pentru că, își spuneau ei, era la mintea cocoșului că altceva nu putea fi decît o stea sau ceva care vine de sus, întrucît, după știrea lor nici un bou din sat nu se putea încumeta la o așa povară, ca să nu mai vorbim de oameni, puțini și ei de cînd cu cele două războaie.

A cui o fi steaua asta? se trezi întrebîndu-se Burac, sigur fiind că toți știau ce nume purta bucata aceea de munte pe care o priveau deja ca pe un bun al lor, al tuturor.

Modran nu era acasă. Salcă zicea că l-a văzut ieșind din sat la răsăritul soarelui. Nevasta lui Modran, uimită de cele auzite, tăcea rușinată lîngă bolovan. Dacă s-ar fi putut lua din piatră cu pumnul ca din colivă, ar fi scăpat de ei ușor, dar așa se uita și ea ca gloata, năzărindu-i-se chiar că, de atîta privit, piatra se subțiase și

că, fără să-şi dea seama, ţăranii adunaţi roată se priveau în ochi.

Să fie steaua cuiva anume? Parcă aşa ziceai, măi Burac...

— Tot ce se poate, se feri Burac de un răspuns limpede. În mintea sa, lucrurile se învălmăşeau de parcă cineva ar fi tras scîndura dintre adevăr şi închipuire.

— Da' Modran ce caută la oraş? a întrebat Burac.

— Să vadă din ce-i piatra, se trezi vorbind nevasta lui Modran. Mulţimea chicoti şi femeia îşi duse roşind palma la gură.

— Păi din ce poate fi piatra? întrebă cu jumătate de glas Salcă. La această întrebare, înfricoşătoare prin chiar candoarea ei, n-a răspuns nimeni şi n-a mai rîs nimeni, semn că au fost luaţi pe nepusă masă. S-a lăsat o tăcere lungă. Tîrziu, mulţimea s-a risipit în presupuneri de tot felul, care de care mai ciudate, statornicind adevăruri vremelnice prin puteri dobîndite aiurea şi nu în ştiinţa pietrei, necunoscută lor pînă atunci.

Piatra se micşora pe măsură ce oamenii se obişnuiau cu ea, înainte ca pietrarul plătit de Modran să o sfarme, ajungînd în cele din urmă la fel de obişnuită ca fîntînile din curţi sau ca biserica din Grui. Cînd a ajuns de mărimea unui cap de om, nimeni din sat nu se mai uita la ea. În afară de Burac.

Orice ar fi, zicea el, altfel se vor face casele pe aici de-acum înainte. Şi nu e puţin. Odată cu casele se vor schimba şi oamenii. Cum? Cine poate şti? Îndrăznea să creadă că undeva, în adîncul pietrei, sălăşluia chipul misterios al omului de mîine şi că schimbarea pe care o presimţea nu se va face uşor, fără durere... (Alexandru tăcu o clipă, apoi continuă). Cînd moare cineva, undeva cade o stea. Privindu-l pe Borşan întocmai cum Burac şi ceilalţi priveau piatra, în acea confuzie consimţită, necesară, aş zice — un fel de provocare a miracolului — mi se părea că omul şi steaua erau una, că nu mai există nici cădere şi nici teamă. Cum trebuie să trăieşti, ca să mori aşa ca el? Fără părere de rău! În ce mă priveşte, prea puţine semne încurajatoare... Muzeul e un chin. Sîntem săraci. Şi, ca o culme, deocamdată cel puţin, nu putem expune nici măcar puţinul pe care îl

avem. Istoria pe sărite. Ca la șotron. Ar trebui să trăiesc cel puțin o sută cincizeci de ani pentru a „revedea" trecutul nostru în reala și dramatica sa desfășurare. *A cunoaște* îl presupune pe *a recunoaște*. O istorie mutilată este născătoare de monștri a căror unică șansă de perpetuare va fi gestul mutilant. O crimă o cheamă pe alta... Dar pentru azi ajunge. Eu o iau pe aici.

Spunînd acestea, Alexandru arătă spre vitrina opalină a magazinului de coloniale care marca începutul străzii *Revoluția de la 1848*. Făcu cîțiva pași și se opri întorcîndu-se spre Cain cu fața destinsă într-un zîmbet șăgalnic. Era să uit. Știți de ce v-am întrebat cum sînt iernile la Apud? De o săptămînă, fiul meu, Zenovie, se chinuie să scrie o compunere cu titlul *Iarna, cel mai frumos anotimp*. Compunere liberă.

O vreme i-a auzit rîsul în cascade, apoi tropăitul bocancilor grei pe strada pustie și slab luminată, apoi nimic.

10

Petru știa prea bine că nu avea nici un drept să procedeze astfel și totuși... Împotriva faptelor, a adevărului în cele din urmă, el continua să-l socotească pe Zenovie drept fiul lui Semproniu cel Mare. Nu doar pentru că acesta ar fi meritat fiu, un moștenitor, cu alte cuvinte, deși, la drept vorbind, cîți nu sînt frustrați de acest privilegiu, fără ca neîmplinirea să atragă după sine uzurparea paternității? Bătrînul era însă convins că legătura de sînge se stinge cu timpul, dacă o putere nouă, modelatoare, nu i se adaugă, și pe care doar el, sufletul, o conține. De la un punct, felul de a fi e mai important decît simplul fapt de a fi. Or, după părerea lui Petru, ceea ce Alexandru reușise să-i transmită lui Zenovie — ochii și o permanentă stare de neliniște — era destul de puțin pentru a înfrunta viața. Copilul își afla greu locul și numai pentru scurt timp. Școala nu îl atrăgea în mod special. Prima sa lecție copiată cu multă trudă din

abecedar arăta în felul următor: Anaaremere Enearemure și așa mai departe. Și astăzi încă mai vedea Zenovie înaintea ochilor săi liniile delicate pe care Alexandru le trăgea între cuvinte cu grija cu care pe front dezamorsa minele fără ca, de această dată, să-și mai simtă fruntea udă sub basculul de pionier pe care l-a purtat din 39 pînă în '45.

Zenovie se sperie ușor, plîngea din te miri ce și, pînă la moartea lui Alexandru, adormea doar lipit de Maria, lucru cu atît mai neplăcut cu cît apartamentul lor se compunea dintr-o singură cameră, mare, e adevărat, chiar foarte mare, și o bucătărie pe care o foloseau în înțelegere cu doamna Sofron. Nopțile de dragoste erau furate din somnul copilului și arareori, în vremea din urmă, mai aduceau ele pe chipul Mariei secreta ei frumusețe de mască mortuară.

Cam ciudat băiatul, avea să remarce destul de repede doamna Sofron. Nici nu e de mirare cu un tată care, în loc să-și vadă de familie — are o soție superbă, domnule farmacist? ah, cu un trup ca al ei în alte vremuri, schimbai miniștri, ce zic eu, guverne! *quelle chute de reins!* — umblă aiurea pe coclauri după potcoave de cai morți. I-am și spus într-o zi: Trecutul e în noi, domnule director! Dacă vreți, pozez în fiecare zi cîte puțin în sala de istorie modernă și contemporană. Ne înțelegem la preț și mă angajez să dau și explicații vizitatorilor. I-a plăcut gluma. A rîs. Sînteți amabilă, doamnă, noi însă ne luptăm cu alte epoci acum. Neoliticul, bronzul... Pînă la dumneavoastră mai e mult... Vai, dar nu vă sfiiți, sînt bricînd dispusă să... Mai săriți peste secole că n-o fi foc! Nu era o frumusețe de bărbat, dar avea farmec. A plecat fără să ridice mănușa, pretextînd că e în întîrziere. Pe ea o văd rar. E rece, protocolară, trufașă aș spune, de o senzualitate sfidătoare, mereu mîngîiată de privirile a zeci de amanți. O adevărată tîrfă, ce mai tura-vura, încheie doamna Sofron. Acest neașteptat și cam ascuțit accent din final provocă domnului farmacist un jalnic accident de deglutiție. Cînd bietul om reuși în sfîrșit să-și calmeze tusea și să-și reașeze palmele umede pe dunga impecabilă a pantalonilor de lînă grisperle, doamna Sofron profită de confuzia de pe chipul

musafirului pentru a-i spune că petele de cafea de pe rever ies ușor dacă sînt pe loc frecate cu puțină apă. Peste cîteva minute, haina se odihnea cuminte pe spătarul unui scaun, sub privirile obosite ale farmacistului care, ascuns acum sub o pătură alături de doamna Sofron, făcuse imprudența să-și lipească o clipă obrazul de pieptul primitor al amfitrioanei sale, femeie de lume, distinsă și cu amintiri.

Dacă ar fi fost să le treacă într-un jurnal, i-ar fi trebuit cerneală violet și hîrtie Japon Impérial. Doamna Sofron e o femeie deosebită. Cel puțin aceasta era părerea lui Alexandru Hinortean despre proprietara casei cu numărul 45 de pe strada *Revoluției de la 1848*. O casă cu două geamuri la stradă, poartă înaltă în zid, cu clopoței deasupra, și trotuar în curte, plus fîntînă cu roată și lanț pe care îți cădeau ochii la ieșirea din camera cu intrare separată, închiriată domnului director al muzeului la sfîrșitul verii, într-o joi...

Era la bucătărie și punea zacuscă. Trebuia să facă și ea ceva. Angajată nu era, copii de crescut nu avea. A plîns destul pentru asta. Acum se bucura că e singură. Trăia din puținele ore de pian pe care le putea da cîtorva copii cu aptitudini, recomandați de profesorul Hagea pe care îl cunoștea și stima încă din anii studenției. Au fost colegi doar trei ani, pentru că la sfîrșitul anului al treilea, Eugenia Rus s-a măritat cu avocatul Inocențiu Sofron și a părăsit Conservatorul. La Apud, unde Inocențiu își deschisese un birou de avocatură, au dus o viață tihnită, lipsită de griji, dar, poate, și de pretenții. Doar faptul că nu aveau copii îi făcea uneori să cadă pe gînduri. A venit războiul și Inocențiu a trecut și el Prutul. A căzut prizonier și a murit de tifos. În Siberia s-a întîlnit cu Semproniu. Se cunoșteau din liceu. Tot e bun și războiul ăsta la ceva, a zis Semproniu cînd s-au recunoscut, în sfîrșit, deși lucrau de peste două luni în același raion, ca să nu mai vorbim de faptul că dormeau în aceeași baracă. Pe Semproniu îl interesau prea puțin vecinii. La ce o fi bun? întrebă Inocențiu zîmbind neîncrezător petecului acela albastru de cer pe care îl admira de un timp ca pe un fragment de vitraliu gotic. Păi, cred că de unul singur n-aș fi ajuns niciodată

pe aici, zise Semproniu. Și cîtă frumusețe e în jur! Toți cei aflați atunci în preajma lor, risipiți în iarba înaltă, au izbucnit în rîs. Rîdeau și gardienii fără să știe de ce, fără să-l scape totuși pe Semproniu din ochi, cunoscut ca un cal breaz. Nimeni nu-și putea explica de unde își trăgea acest om puterea, dar toți erau încredințați că, dacă unul singur dintre ei era să scape cu viață, acela va fi cu siguranță Semproniu. Nu puțini erau cei ce se străduiau să-i stea în preajmă și să-și povestească trecutul, trecînd peste limita îndeobște recunoscută a pudorii, convinși că măcar un amănunt al ființei lor va rămîne într-un cotlon al memoriei lui Semproniu, după ce pe ei îi va fi înghițit pădurea. Un amănunt cît de mic al ființei lor irepetabile, chiar dacă mizerabilă.

Pe măsură ce se despuiau de trecut, de ceea ce acolo, într-un anume fel îi făcea unici, suportau tot mai ușor detenția, așa încît, odată cu zilele care se scurgeau într-o perfectă aliniere, problema întoarcerii se punea tot mai rar și în termeni tot mai vagi.

Cînd începi să povestești ca ei, își zicea Semproniu, totul e pierdut... Cine scapă de aici, va muri de bătrînețe. Și nici unul dintre ai lor nu va mai muri vreodată de glonte. Darul acesta al povestirii e un dar blestemat. Precum înțelepciunea pe capul copilului. Ei vorbeau, povesteau, iar el asculta fără nici o bucurie și i se părea că asistă la o repetiție generală a Judecății de Apoi.

Întorcîndu-se în Apud, i-a adus doamnei o ramură de molid precum îl rugase Inocențiu înainte de a închide ochii, apoi și-a deschis un atelier de tîmplărie. Îi plăcea meseria asta deprinsă în lagăr și, apoi, nu mai era nici chiar atît de tînăr ca să aspire la mai mult. Trecuse și vremea milioanelor.

Cum a fost „acolo", domnule Semproniu? Cît de tîrziu a venit această întrebare! După mai bine de un an. Timp în care s-au mai văzut de cîteva ori. Dar nu cu gîndul morții lui Inocențiu încercase ea să se obișnuiască, ci cu faptul că „el a rămas acolo" și că nu va putea niciodată să-i ducă flori la mormînt.

Cufundat de fiecare dată în fotoliul larg, comod, îmbrăcat în pluș, Semproniu savura din plin, cu un soi de insolență chiar a trăirii, un fel de impietate la urma ur-

mei, siguranța catifelată a mișcărilor femeii, stranie ca o picătură de viață condensată, strecurată parcă întîmplător în atmosfera înțepenită a camerei, ca să așeze pe masa joasă de nuc tava cu cele două cești de cafea.

De la ieșirea din lagăr, Semproniu avea momente în care nu mai percepea mișcarea. Secunde sau fracțiuni de secundă, realitatea îngheța în stop-cadre misterioase, fotocopii ale unei existențe trucate, pe lîngă care moartea i se părea o dulce provocare.

Privi femeia în ochi pentru prima oară. Avu senzația că alunecă, mai exact spus, că sub picioare i s-a deschis o trapă în care cade precum un pește greu printre mîini în ape adînci.

Nu vă place cafeaua, domnule Semproniu ? Femeia avea timbrul vocii modificat. Un sunet aparte care, printr-un capriciu al memoriei, îl duse pe Semproniu cu gîndul la ceea ce, cîndva, în copilărie, vara, pe malul drept al Mureșului, în același loc, cu urechea lipită de pămînt, i se părea a auzi : dangătul îndepărtat al unei biserici îngropate.

Ajungea acolo de fiecare dată în același fel : mișcarea grăbită a brațelor, plescăitul labei piciorului, mereu stîngul în căutarea unui punct ferm în apa verzuie, mai întunecată sub sălciile găunoase dincolo de care foșnea porumbul bun de fiert, strigătele de bucurie la fiecare metru de apă învins, urcușul anevoios al malului abrupt printre rugii albaștri de mure și, în sfîrșit, iarba de august în care se întindea de drept ca un cuceritor.

Pe celălalt mal, abia zărit printre pîlcurile de copaci care acopereau dealul înalt, se vedea castelul. Bătrînul Semproniu era mort de mult și trăsura contelui nu mai venea la ei. Ultima dată a văzut caii albi la poarta cimitirului. Ploua mărunt. Coroana de flori pe care o ducea vizitiul ca pe un scut era atît de frumoasă încît unii au început să-i invidieze pentru norocul ce dăduse peste ei.

Domnul conte pare rău de moarte și de conversații întrerupt. Atît a spus vizitiul și, după ce a depus coroana la picioarele mortului, s-a retras cu pasul lui rigid prin culoarul de murmure și de țipete înăbușite.

Își sprijinea bărbia în pumni și nu-și mai dezlipea ochii de apa rîului din care țîșneau pești zburători. Sune-

tul acela de clopot din adînc era preluat treptat de respirația egală, discretă a trupului său ca o etichetă sonoră de perisabilitate.

— Aș mai dori puțin zahăr, dacă se poate, îndrăzni Semproniu.

— O clipă vă rog. Se ridică și ieși în grabă, abia stăpînindu-și bătăile, tot mai greu de controlat, ale inimii.

Mișcarea ei, amplificată de privirea lacomă a bărbatului, învioră atmosfera de cavou a camerei.

Semproniu rămase cu ochii ațintiți asupra ușii pe care ieșise femeia așa cum părea să facă și bărbatul din tablou, frumos și grav, pe care ea l-a așteptat credincioasă atîția ani. Dar nu pe aceea care își așteptase bărbatul voia el, Semproniu, să o cunoască, ci pe femeia pe care o visase „acolo", în nesfîrșitele păduri ale Siberiei.

Așa încît, atunci cînd se hotărî să răspundă la întrebare, alese nu calea bătătorită a amintirilor de război, ci calea descoperitorilor de ținuturi. Pe măsură ce înainta în frumusețea aspră, sălbatică, necruțătoare a pădurii, cu o voce pe care el însuși nu și-o mai recunoștea, Eugenia simțea trecînd prin ea o bucurie nouă, alimentată de dorințe pe care le socotea moarte de mult și pentru totdeauna și care acum o readuceau la viață. Cînd, tîrziu, Semproniu o luă în brațe, se simțea din nou tînără ca atunci cînd încă îl mai visa pe cel ce avea să-i devină soț fără să-l cunoască, recuperată ea însăși din hățișurile pădurii prin care rătăcise nopți și zile.

Niciodată n-a fost mai fericită Eugenia ca atunci. Recunoștea acest lucru cu o teamă care creștea pînă la spaimă la gîndul că această fericire ar putea fi prelungită sau regăsită în fiecare întîlnire cu Semproniu. Tocmai acum cînd începuse să fie convinsă că vocația ei era suferința. În adîncul inimii își dorea încă fericirea, dar o fericire mediocră, sigură, trainică, definitivă. Se privi în oglindă : o frumusețe crepusculară. O viață netrăită. Își revăzu rapid în minte pretendenții și hotărî că farmacistul Cernat era cel mai potrivit.

Ceasul arăta 6,30. Se îndreptă spre bucătărie ca să pună de ceai. O zi obișnuită, ar fi putut zice, dacă, pe la nouă, un funcționar de la „Spațiul locativ" nu i-ar fi adus la cunoștință vestea că avea un chiriaș. Mîine vine

să vadă casa. I-a lăsat o adresă oficială și a plecat. Ea a rămas țintuită pe scaun între borcanele de zacuscă, răsucind pe toate fețele un petec de hîrtie care, oricît de ciudat i se părea ei, avea toate ștampilele și semnăturile autentice.

11

Dacă o iubești, n-ai de ce să te temi, i-a zis Cain la despărțire. Cu toate că, adăugă el într-un tîrziu, și mai mult pentru sine, au și certitudinile partea lor de neliniște.

Bineînțeles că o iubea. Se mai întorcea el în Apud dacă nu ar fi iubit-o ? Numai ca să-l vadă pe Stef cu cascheta albă pe cap, patrulînd în sus și-n jos pe *23 August* cu mîinile la spate și fluierul în gură, mereu gata să „lipească" o amendă celor care îndrăzneau să nesocotească pasajele de pietoni de curînd trasate în Apud, să cheme la ordine sau să oprească puținele mașini care se opinteau în lîncezeala amiezii ca muștele în borcanul cu miere, și să ceară autoritar șoferilor să sufle în fiolă ?

Tu ești om cumsecade, Zenovie, îi zicea Gușă. De-aia poți tu trăi în amărîtul ăla de tîrg. Eu nu mă văd deloc tăind frunze la cîini într-un oraș cu zece mii de locuitori. Capitala sau ceva port la marea Nordului, acolo e de mine. Să-i fac o tablă pe suedeji și să le iau tot. Da' mai ales femeile. Ele sînt stema lor. Pe femei se vede cel mai bine nivelul de trai. D' aia și au astea cele mai lungi picioare de pe pămînt. Am auzit însă că e cam răcoare p'acolo. O să mă obișnuiesc. Ce, aici murim de cald ? Nu murim defel. Am putea chiar zice că trăim binișor.

Începu să tușească. Tușea de puține zile. Zicea că îl doare. Mai mult se chinuia decît tușea. Ca atunci cînd vrei să vomezi și nu poți. Îi mulțumi încă o dată pentru flanelă și îl zori să plece.

Pînă nu se răzgîndesc ăștia. Cu ei nu-i de glumit.

O să ieși și tu de-aici și o să fie bine, încercă el să-l încurajeze pe bietul Gușă.

Rîdea. Cam strîmb. Aiureli ! Toată viața n-am fost în stare să leg două cuvinte și uite că acum țin discursuri.

Termină dus pe gînduri. În ochii săi bulbucați și verzi ca mătasea-broaștei strălucea lumina înghețată a resemnării. O mai fi trăind oare ?

Își privi ceasul, își pipăi nodul cravatei sub gulerul țeapăn al cămășii albe și strînse și mai bine în pumn buchetul de flori.

Începu să repete în gînd. „Vizita trebuie să aibă întotdeauna un scop : orice vizită trebuie să fie rodul unei înțelegeri prealabile între gazdă și oaspete ; vizita neanunțată este admisibilă doar în cazuri care se încadrează la capitolul «nenorociri», «calamități naturale». Oaspeții vor fi întotdeauna punctuali. Intrînd în casa în care ați fost invitat, prima persoană căreia trebuie să-i adresați salutul, indiferent cine mai este prezent, este gazda, «stăpîna casei». Vă înclinați în fața ei la o distanță potrivită, dar nu întindeți mîna. Inițiativa acestui gest trebule s-o aibă întotdeauna ea. Restul persoanelor se salută apoi începînd cu femeile prezente. Conversația la masă. Subiectele trebuie să fie ușoare, fără pretenții de profunzime, cu grija de a nu cădea în frivol însă. Evitați la masă subiectele care pot da naștere unor controverse, unei opoziții prea violente între invitați, ciocnirii de idei prea vii. Angajați discuția cu vecinii, de care aveți de altfel obligația să vă ocupați. Încercați să aflați cîteva date esențiale despre vecinii dumneavoastră de masă. Nu vorbiți prea mult despre dumneavoastră. Nu fiți indiscret. Pîinea. Nu faceți un depozit în fața dumneavoastră. Serviți cîte o felie din coșul de pîine folosind furculița. Nu se mușcă în nici un caz din felie. Se rupe cu mîna în bucăți, nu mai mari decît pot fi înghițite. Cartofii nu se taie cu cuțitul. Salamurile, cîrnații se curăță cu ajutorul cuțitului și furculiței și se consumă în continuare la fel. Sub nici un motiv nu se înmoaie pîinea în supă sau ciorbă. Lingura intră totdeauna cu vîrful. Peștele se servește cu tacîm special sau cu două furculițe. (?) Sarmaua se taie cu cuțitul și se mănîncă obligatoriu cu furculița și cuțitul. Salata nu se taie. Spaghetti și macaroane. Se mănîncă numai cu furculița sau linguriță. Perele și merele se pot mînca cu coajă. Dacă oferiți o jumătate de măr cuiva, atunci oferiți întotdeauna

jumătatea cu coadă. Fragi, căpșuni. Cînd sînt oferite natur, se mănîncă întotdeauna ținute de codiță. Piersicile. Ținut în mîna stîngă, fructul se taie în două cu cuțitul. Se scoate sîmburele cu cuțitul și se mănîncă ținut cu mîna. Prunele și caisele. Se deschid cu mîna, se scot sîmburii și se mănîncă jumătăți. Portocalele, mandarinele. Țineți fructul în mîna stîngă și tăiați coaja în forma de «stea». Se cojește cu mîna, se scoate miezul cu mîna și se mănîncă felii. Bananele se cojesc întotdeauna cu cuțitul. Miezul se mănîncă cu mîna. Pepenii se servesc felii și se mănîncă cu furculița, numai cu furculița. Dacă sînt mai tari, se întrebuințează cuțitul și furculița. Cafea, ceai, cacao, ciocolată. Linguriță se pune pe farfurie. Se ține cu mîna stîngă farfuria sub ceașcă. Torturile și cremele se mănîncă numai cu linguriță."

12

Se obișnuiește, știa de la alții, ca într-o asemenea împrejurare, băiatul să fie însoțit de tată. Cine să-l însoțească pe el ?

Semproniu era bolnav și ramolit. În ultimul timp vorbea de unul singur o limbă sucită, nici română nici engleză, și petrecea ore în șir între filele jerpelite ale unui *Oxford* pe care Petru Cain i-l oferise „în amintirea acelor vremuri". Care anume, dedicația nu preciza.

Nici astăzi Zenovie nu-i putea spune „tată", în ciuda afecțiunii pe care i-o purta și la care Semproniu avea cu siguranță dreptul după cîte făcuse pentru fiul Mariei și al lui Alexandru, fără ca trăinicia legăturii lor sufletești să sufere vizibil din pricina acestui amănunt.

Visceral, nelămurit, obscur la început, obstacolul își precizase în cele din urmă forma și numele. În clipa pronunțării sentinței, Zenovie îl privi pe Semproniu o clipă cu gîndul de a-i cere în acest fel iertare pentru situația umilitoare în care îl adusese și cu promisiunea în același fel formulată a unei grabnice revederi, ca și cum comprimarea timpului i-ar fi fost la îndemînă. În închisoare

a văzut și revăzut chipul de atunci al lui Semproniu cel Mare. Îl șocase tocmai pentru că nu era nou. Mai văzuse cîndva această expresie de om care știe să piardă, de om gata să o ia oricînd de la început, fără să poarte cuiva pică, fără să strîngă măcar din dinți.

Era ultima zi la mare. De fapt ultima zi trecuse, dar, la insistențele Mariei, au hotărît să mai rămînă trei zile peste data de întoarcere dinainte fixată.

Pînă la anul e mult, așa de mult... Să mai rămînem, a zis Maria. Semproniu o cuprinse de umeri și o sărută pe tîmplă. Apoi s-au așezat la o masă liberă ca să mănînce, îndeaproape urmați de un chelner prevenitor.

Zenovie s-a mai învîrtit o vreme printre mese ca să culeagă frunze de arțar. Nu înțelegea cum mureau frunzele în timp ce copacii continuau să trăiască. În ce privește marea, pe care atunci o vedea prima oară, era incapabil să pună vreo întrebare, sau să-și exprime vreo nedumerire. Marea era ceva care era. Pescărușii îi plăceau, deși i se păreau cam zgomotoși. Căuta scoici cît era ziua de lungă. Ce faci cu atîtea scoici, puișor ? l-a întrebat domnul Ovidiu, gazda lor, într-o zi cînd a trebuit să constate cu îngrijorare cum crește movila din curtea sa după fiecare golire a pălăriuței de soare pe care dimineața Zenovie și-o îndesa vîrtos pe cap înainte de a coborî pe plajă. Nimic, ce să fac, a zis Zenovie. Le studiez. Deci tot faci ceva, remarcă domnul Ovidiu, zîmbindu-i complice. Da, fac un lucru care nu servește la nimic. De unde știi ? interveni din nou domnul Ovidiu, ironic încurajator. De la tata, zise Zenovie prompt. Și el tot așa spunea mamei : încă un studiu care nu servește la nimic. A murit. Cine ? Tata. Deci domnul Semproniu nu e tatăl tău. Nu. Pare om cumsecade, consimți domnul Ovidiu. Ar fi dorit să mai afle cîte ceva de la copil, dar acesta se grăbi să plece. Am treabă, a zis el, potrivindu-și pălăria pe cap. Porni din nou spre plajă pe un drum pe care de-acum îl putea face cu ochii închiși.

Întinși pe cearceaf, Maria și Semproiu urmăreau în tăcere trecerea îndepărtată a unui vapor. Mereu agitată pînă atunci, rătăcind de una singură prin oraș sau pe malul mării, în picioarele goale, cu o cămașă bărbătească trasă peste costumul de baie, niciodată întreg, (Semproniu știa

că își scotea pe ascuns sutienul), părea, judecînd după înfățișare și după lesa cu agrafă de argint de care nu se despărțea, o vilegiaturistă excentrică sau chiar fantoma Mariei Ranca, cum i s-a părut bătrînei cameriste de la hotelul *Movilă*, de care ei însă nu auziseră fără a lăsa să se-nțeleagă lucrul acesta.

Semproniu urmărea cu delicată înțelegere, cu supravegheată detașare, comportamentul soției sale. Cînd ai trecut prin cîte a trecut ea, orice promisiune de fericire ți se pare suspectă. Era nevoie de timp pentru a-și regăsi echilibrul. Nu se îndoia cîtuși de puțin că însăși căsătoria lor, la nici șase luni de la moartea lui Alexandru, era un gest grăbit de care, poate, acum ea se căia, oricîte argumente ar fi pledat în favoarea sa.

Și mai știa că nu întotdeauna timpul are puteri tămăduitoare depline. Căci de memoria de neînvins a trupului ei se temea el în primul rînd, de ceea ce celălalt modificase irevocabil în ea, odată cu strigătul pur din noaptea nunții, cum doar în fața lui Dumnezeu întîlnit întîmplător mai poți striga.

În tot drumul lor de la Apud la mare, abia dacă și-au vorbit, mulțumindu-se să se privească cu o intensitate care le provoca o ciudată senzație de amețeală.

De ce tăceți ? i-a întrebat Zenovie, repede plictisit de număratul stîlpilor de telegraf înșirați de-a lungul liniilor. La ce vă gîndiți ? La nimic, la ce să se gîndească. Maria a roșit. Tocmai își spunea că, dacă n-ar fi fost copilul, nu s-ar fi sfiit să tragă perdeaua dinspre culoar.

În prezența lui Alexandru n-ar fi avut niciodată acest curaj. Îi lăsa lui inițiativa și, oricît de mult l-ar fi dorit, gesturile ei nu depășeau limitele convenționale ale supușeniei femeii, prescrise de severa sa educație religioasă, tandrețea stîngace, excesiv pudică dacă nu chiar pudibondă de-a dreptul.

La puțin timp după întîmplarea aceea caraghioasă de la muzeu, cînd, peste capetele înfierbîntate ale funcționarilor care îl supuneau pe bietul Semproniu prăbușit sub armura medievală unui interogatoriu necruțător, cu iz inchizitorial, a izbucnit rîsul ei curat, de ființă capabilă încă să se amuze din toată inima dacă i se oferă prilejul — primul care s-a dezmeticit, rîzînd și el, a fost chiar „in-

culpatul", urmat la scurt timp de „judecători", timizi la început, apoi dezlănțuiți ca în fața unui miracol pe care îl vînau sau așteptau cu neîncredere — se întorcea acasă frîntă de oboseală, dar fericită.

Reușise, în sfîrșit, să cumpere o pereche de ghete pentru Zenovie. Erau din piele întoarsă și cam mari, dar, cînd știi că vine iarna, nu te mai tocmești. Mai era, ce-i drept, pînă atunci, însă ea s-a grăbit să urmeze sfatul lui Diamnastein : Luați acum, doamnă, ce găsiți, căci mai tîrziu nu se știe... Apoi, iarna nu e niciodată destul de departe. Așa că le-a cumpărat dimpreună cu două perechi de ciorapi groși de lînă. Trași peste pantalonii de trening ca niște jambiere, îl apărau pe copil de frig și ascundeau unei priviri fugare faptul că ghetele erau cu trei numere mai mari.

După moartea lui Alexandru, întreaga ei afecțiune se revărsa asupra copilului, neliniștitoare pentru că excesivă, dar mai ales pentru că vorbea de un „rest" neconsumat, explicabil dacă ținem seama de firea ei pasivă, hrănindu-se doar din capitulări necondiționate, obișnuită să primească mai mult decît dădea, mereu învingătoare tocmai pentru că știa să se lase iubită. Ea putea fi oglinda oricărei pasiuni, așa cum în acea zi de iunie vitrinele magazinelor de pe *Revoluția de la 1848* erau oglinda atîtor trecători printre care ea își făcea loc nepăsătoare, strîngînd bucuroasă la piept ghetele pentru Zenovie.

La început n-a văzut decît un chip încruntat de bărbat și niște buze groase care se mișcau fără să spună ceva, caraghioase în această neputință a lor de a articula vreun sunet. Abia cînd bărbatul a arătat spre pachet s-a trezit : în fața ei stătea Semproniu, zis și cel Mare.

Roși, încercă să se scuze — crisparea mîinilor ei pe pachet fusese vizibilă — dar, după două, trei formule stîngace, o lăsă baltă și spuse că i-a plăcut în mod deosebit căderea lui de la muzeu. Au izbucnit în rîs amîndoi spre mirarea contrariată a străzii. A urmat un drum în doi cu discuții despre vreme, prețuri și despre Zenovie.

De multe ori, în copilărie, jucîndu-se cu mașina de scris a tatălui ei spusese : Cînd voi fi mare, mă voi face dactilografă.

Acum, cînd își vedea „visul" cu ochii, abia dacă reușea să-și ascundă lacrimile de amărăciune. Se consola repede cu gîndul că nici o meserie nu te scutește de necăzuri. În ce o privea, acestea nu erau prea mari. O dată pe săptămînă trebuia să-l suporte în preajmă pe Izbășescu, noul director, care ținea morțiș să-și dicteze cele două pagini pentru rubrica *Pe urmele strămoșilor* pe care o semna în ziarul local.

Ei, dacă „Înfrățirea" noastră ar avea tirajul lui „Times" sau „Le Monde", zicea el, subit cuprins de visare în fața geamului larg deschis prin care se vedea un splendid exemplar de catalpa, ne-am dovedi cu prisosință vocația universalității... Da, da, stimată doamnă, comparația mi se pare reușită, chiar dacă unii ar strîmba din nas.

De fapt, aversiunea ei izvora din desele modificări pe care Izbășescu le făcea în text. După euforia firească a elaborării materialului, urmau îndoielile și nemulțumirile, consultarea gramaticii și a dicționarului ortografic, a tratatelor de istorie și a anuarelor. Ștersături, reformulări, interpolări și, după cîteva ore de trudă, se recitea cu glas tremurat varianta definitivă care, de cele mai multe ori, semăna pînă la confuzie cu prima variantă.

Încolo, nu avea de ce să se plîngă. Putea să citească, să croșeteze sau să stea pur și simplu. De cînd se îmbolnăvise ghidul muzeului, vindea bilete de intrare puținilor vizitatori care se abăteau pe acolo. Grupurile de elevi erau anunțate dinainte și însoțite de profesori de istorie.

Îmbrăcați modest, ceremonioși, protocolari, se grăbeau să-i sărute mîna și să-i prezinte condoleanțe, exagerînd meritele defuncului pînă la a-l face erou pe „altarul neamului". Ea primea cu destulă răceală, distantă, asigurările de compasiune ale celor care îl cunoscuseră pe Alexandru cu diverse prilejuri și lucrul acesta nu trecea neobservat.

Dacă mai beți, domnule Alexandru, vă curățați. Mă amăgiți, domnule Cernat. Bețivan stupid și fanfaron ! Ea însă l-a iubit. Atît cît putea ea iubi pe atunci. Și cît de ușor te îndrăgostești cînd ai locuit în gara din Vinț unde domnul Rachieru, tatăl ei, era șef. Tot șef fusese și la Benesat pe Someș și, mai tîrziu, la Mirăslău.

Ordine, disciplină, punctualitate, „Sfînta Treime" a Căilor Ferate Române căreia Dumitru Rachieru i s-a închinat pînă la pensie.

Numai așa putem progresa, Miroane! Miron se mulțumi să dea din umeri. Ce treabă avea el cu progresul? Mușcă o dată scurt din tubul roșu, subțire, de cauciuc, apoi scuipă într-o parte capătul nefolositor. Bine că nu era mai rău. E drept că și el, prevăzător, lăsa întotdeauna ventilul un pic mai lung. La un caz de rupere te descurci că ai de unde. S-a temut de o pană de cauciuc. Acum a avut noroc. Încă puțin și ventilul era la loc. Cu zece pompe apoi, roata se făcea de piatră.

Tolănit pe bancă, descheiat la veston și cu chipiul dat pe ceafă, șefu' căsca. Printre lacrimile de lene, strînse între pleoape, se vedea cerul albastru, curat, și, sub cer, cîteva crengi dintr-un măr de vară.

În fiecare duminică după-amiază, cînd nu era de serviciu, cantonierul din Inoc, pînă atunci mereu între linii, inspectînd terasamentul, cam șubred în cîteva locuri din pricina inundațiilor, sau salutînd plin de importanță cu stegulețul său galben trecerea marfarelor și a trenurilor de călători, bine bărbierit, îmbrăcat în hainele de sărbătoare, cu pălăria neagră pe cap, stînd țeapăn în șa, făcea, pedalînd rar, cu economie, o plimbare pînă la Vinț.

În coșul de nuiele, acoperit cu un ștergar alb legat zdravăn de portbagaj, plăcintele pe care Susana le punea de fiecare dată alături de litrul de vin, rulandă curată, cum îi plăcea lui Miron să-l laude cînd șefu' plescăia încîntat din buze, și de perele anume culese pentru domnișoara Maria, abia dacă aveau timp să se răcească.

Ochii femeii se umezeau ori de cîte ori venea vorba de familia șefului.

Lasă, femeie, nu plînge! Și fără copii se poate trăi.

Da' nu de asta e vorba! strigă într-o zi Susana, obosită să audă același lucru.

Nu? se miră Miron.

Nu! zise Susana și începu să perie cu îndîrjire pălăria bărbatului.

În timp ce își lega șireturile pantofilor, tari de nepurtare, din care pricină se alegea de fiecare dată cu

băşici în călcîie, Miron îşi auzi nevasta zicînd după un oftat prelung : bietul copil !

Ce te-a apucat, femeie ? lasă oamenii în pace ! ce-ai cu ei ?

Nimic, ce să am ? numai că lumea vorbeşte...

Dacă te iei după gura lumii, îţi crăp capul, aşa să ştii ! smulse pălăria din mîna Susanei şi ieşi fără să se uite la ea. Mut.

Străbătu satul bîzîind întruna din sonerie. Fără motiv. Uliţa era goală. Ici, colo cîte-a babă se trudea să ajungă la vecernie. În şosea, copiii pîndeau *Fordul* turcului, ţinînd strîns în pumni banii de halviţă şi de îngheţată. Deasupra satului se rotea un uliu.

Cîtă uimire pe chipul lui Miron cînd l-a întrebat de ce nu vine şi duminica pe linie. Sau prin mirişti.

Mă tem de şopîrle, don'şoară, a zis el rîzînd şi apoi, mie mi-a plăcut întotdeauna să mai văd lumea...

Adică trei kilometri de şosea, un deal sterp şi nouăzeci şi şase de meri, dacă lăsăm la o parte cimitirul care spînzură pe deal ca un ţol pe gard, desenă ea în fugă imaginea uimitoare a acestei „lumi".

Chiar aşa, don'şoară. Rîdeau amîndoi. Mîinile lui pipăiau febrile legăturile coşului din care răzbătea tot mai puternic mirosul perelor coapte.

În pragul sălii de aşteptare clasa I, apăru silueta svelită a doamnei Rachieru. Peste un minut intra în gară personalul de 16,08 cu care soţia şefului se ducea duminica la Apud.

În ultima vreme, îşi cumpăra bilet de tren ca orice călător, refuzînd cu încăpăţînare, dar şi fără explicaţii, avantajele permisului CFR. Se mulţumea doar să spună că era mai bine aşa...

Cum vrei, zicea domnul Rachieru cu amărăciune. O amărăciune care creştea cu fiecare plecare a frumoasei sale soţii. Mergea să-şi vadă o prietenă, să mai stea de vorbă. Nimic rău în asta, dar de ce cu bilet şi nu cu permis ? se întreba domnul Rachieru. Tocmai acum, cînd ar trebui să mai punem şi noi ceva bani deoparte... avem fată mare. Roşea, se fîstîcea... totul era aşa de străveziu.

Îmi plătesc drumurile din economiile mele şi nu din zestrea Mariei.

Așa a fost la început : uimire, nedumerire, apoi o aparentă resemnare. Ca și acum cînd Miron simți pentru prima oară că se pierde cu firea, aidoma unui copil pus să petreacă chinga șeii pe sub burta armăsarului de la primărie.

Maria a alergat spre maică-sa să o sărute. Înaltă cît ea și la fel de frumoasă. Dar n-a sărutat-o decît după ce i-a ținut mîinile îndelung strînse într-ale sale.

În tot acest timp, șefu' nu s-a mișcat de pe bancă. Părea dus pe gînduri. Chiar era.

Impiegatul a arătat mecanicului verdele și trenul s-a pus din nou în mișcare. O vreme, mîna albă și subțire a doamnei Rachieru a fîlfîit la geam ca o aripă de porumbel scăpată printre zăbrelele cușculiei.

Maria a trecut liniile încinse spre Mureș să se scalde, iar Miron a turnat vin în paharele curate pe care le ținea domnul Rachieru. În acea zi, șeful a vorbit despre singurătate.

S-au despărțit tîrziu, după ce au așteptat în zadar să vadă pe doamna Rachieru coborînd din trenul de 22,45, în lumina galbenă a celor trei felinare care străjuiau peronul îngust și curat al gării din Vinț. Conductorul de la vagonul de clasa I i-a înmînat cu respect domnului Rachieru un bilețel pe care acesta l-a citit de mai multe ori înainte de a-l face bucățele.

Bărbatul de care s-a temut dintotdeauna înceta să mai fie doar amenințarea surdă, invizibilă, a unei fericiri pe care, în momentele de sinceritate, domnul Rachieru o găsea mai presus de meritele sale, de ceea ce un om obișnuit ca el putea aștepta de la viață. Bărbatul acela exista cu adevărat. Culmea e că îl cunoștea chiar dacă nu-l mai ținea minte. Dăduse o dată mîna cu el la „Casină" în Apud, lîngă masa de biliard. Holtei pe atunci, cam sfrijit și bănuitor din fire, simțindu-se în largul său pe margine sau într-un colț, îl privea cu admirație, fără invidie, pe viitorul dentist Dobraszky pe care orice familie bună și l-ar fi dorit ginere și la a cărui vedere destui soți își simțeau nevestele fremătînd neliniștite.

— Vești proaste, domnu' șef ?

— Proaste, Miroane, proaste... Se îndreptă spre casă cu pași mărunți, adus de umeri, urmărit de privirea nedu-

merită și neliniștită în același timp a cantonierului din Inoc.

Doamne, cum a îmbătrînit șefu'! Lipi dinamul de roată și, după ce alunecă ușor pe o pedală, urcă în șaua bicicletei, strîngînd bine ghidonul în mîini.

A doua zi dimineața, în loc să intre în camera Mariei, să se așeze cu grijă pe marginea patului și să aștepte apoi ca o rază de soare să-i mîngîie pleoapele și să o trezească, domnul Rachieru s-a apucat să văruiască bordura din piatră de rîu pusă pe muchie a celor trei ronduri de trandafiri roșii de pe peron, socotind că o asemenea muncă e tocmai bună pentru a se simți liber, despovărat de îndatoririle, nu puține, ale slujbei. Între timp, învîrtind bidineaua, va găsi poate cuvîntul și tonul potrivit pentru a-i spune Mariei că maică-sa a șters-o cu unul din Apud. Nu i-a plăcut niciodată în mod special orașul ăsta, dar acum îl ura de-a binelea. Gîndindu-se doar la el, simțea cum îl acoperă rușinea, precum ceața subțire a dimineții apa limpede a Mureșului. Dormise prost. De fapt n-a închis un ochi toată noaptea. Din pricina ei, dar și din pricina unui țînțar care nu se lăsa strivit de palma sa, destul de grea de altminteri. Așa că pînă la ziuă frămîntă în cap un plan de asanare a bălții de lîngă gară. Muncea cu spor, cu voioșie chiar, mulțumit de vremea de afară și de rechizitoriul pe care îl pronunța în gînd la adresa fugarei, dar mai ales de pedeapsa, dintre cele mai crude, pe care o găsise uitîndu-se întîmplător de-a lungul liniei care, în dreptul cantonului din Inoc, părea că se înfige în cer. Atîta doar, că sursa inspirației sale era la doi pași de el și se chema macaz. O simplă schimbare a lui și piciorul ei frumos pentru care nu se găseau niciodată ciorapi destul de lungi la Apud ar fi fost o pradă ușoară pentru strînsoarea necruțătoare a liniilor. Lucru cu putință dat fiind obiceiul ei de a trece mereu prin acel loc în drum spre rîu. Domnului Rachieru i-ar fi plăcut să vină și acceleratul de Episcopie cu mecanici mustăcioși și plini de importanță în geamul Malaxelor, gata oricînd să jure că gările astea prăpădite și pustii n-au nici un rost și nici un haz. Execuția ar fi avut loc fără greș și fără martori. Pentru aceasta însă ar fi trebuit ca ea să se întoarcă, or de la plecarea ei abia

trecuseră șaisprezece ore și șaptesprezece minute. Bordurile străluceau ca niște dinți de lapte, dar Maria tot nu se trezise. Parcă se bucura de acest răgaz. Cu totul altfel primești o veste proastă cînd ești odihnit, după un somn împlinit. Se hotărî să taie cîțiva boboci pentru Maria. Alegîndu-i, mai trecea timpul. De spus însă, va trebui să-i spună. Oricît de tîrziu. Dacă e să afle ce s-a întîmplat cu maică-sa, atunci de la el trebuia să afle. Primele mari adevăruri de la părinți se învață. Și care ar fi unul din ele? Anume că dragoste cu sila nu se face. Așa că ei au hotărît să se despartă. Da, chiar așa au hotărît. Simplu. Și greu cum e orice lucru simplu. Ca lumina, de exemplu. Dar dragostea nu e veșnică, tată? Dacă, Doamne ferește, îl va întreba fata cu lacrimi în ochi, ce va spune? Veșnică? Hm. Nu știu, draga mea, dacă e veșnică. Tot ce pot să-ți spun în schimb e ce simt eu. Și ce simți? Un nod în gît. Prostii! Cum o să-i spună asemenea bazaconii unui copil? Nu chiar copil. Din toamnă mergea la Călugărițe la Beiuș. Buchetul era frumos. O va trezi chiar el. Și vor sta de vorbă. Puse foarfecele de grădinărit pe pervazul geamului de la bucătărie și se îndreptă spre camera Mariei. Bătu ușor în ușă și intră pe vîrful picioarelor fără să mai aștepte răspunsul, hotărît să termine odată cu povestea asta. Maria plîngea cu nasul în pernă. Reuși cu greu să o întoarcă cu fața spre el. Fata îl prinse de după gît și printre hohotele de plîns strecura o întrebare pe care Dumitru Rachieru nu o aștepta: Ce ne facem noi fără mama? Știai? suspină bietul om. Un strigăt de fiară rănită ar fi fost mai potrivit cu durerea care îi sfîșia sufletul, dar trudise prea mult pînă atunci pentru o formulare cît mai „fericită" a nefericirii sale, ca să mai găsească putere să strige.

Da, știa! Înainte de a urca în tren, Maria i-a spus: Dacă nu mă întorc, ai grijă de el! Adesea, privindu-și mama, își spusese că o femeie ca ea merita o altă viață și un alt bărbat, chiar dacă acest bărbat era tatăl său. A înțeles de timpuriu că mama ei era din speța rară a celor pentru care fericirea nu era o convenție, o vorbă în vînt. Curajul de a se fi smuls de acolo prețuia în ochii adolescentei de atunci cît o răscumpărare.

Viața la gara din Vinț a continuat fără poticneli, în aceeași nepăsătoare somnolență. Ca și cum plecarea Mariei ar fi fost o farsă sau un ultimatum de probă. Prezența ei în sufletul celor pe care îi părăsise era însă atît de vie încît absența reală trecea neobservată. Sau, dacă era înregistrată ca atare, această absență nu putea fi decît trecătoare. Un capriciu pe care o femeie ca ea și-l putea permite fără să scandalizeze.

Privind dealurile pustii din preajmă în care se spărgea vîntul rece al toamnei, gîștele albe ale lui Antemir gîgîind pe miriști în căutarea unui norocos bob de grîu, și pe Antemir în urma lor, sub umbrelă, cu nasul în Biblie, ori ascultînd șuieratul trist al trenurilor și ploaia posacă răpăind pe țigle și în balta din spatele gării, domnul Rachieru era tot mai puțin înverșunat împotriva soției fugare, tot mai puțin convins de vinovăția ei. (Rana se închidea frumos. Era mulțumit). Fără să fi trăit în lux, cum poate ar fi meritat sau și-ar fi dorit, n-a dus lipsă de nimic. Se pare însă că doar atît nu i-a fost de ajuns. Oare cum ajunge să se cuibărească nemulțumirea în sufletul omului? Iată o întrebare care pe mulți i-ar face să zîmbească, știut fiind îndeobște faptul că omul e nemulțumit prin natura sa. Să fi fost el, domnul Rachieru, de natură divină? Tot ce se poate, din moment ce, pînă atunci, dusese o viață liniștită, fără dorinți de neîmplinit și fără remușcări chinuitoare, trăise doar clipe de invidiabilă bună vecinătate cu lumea.

Vremea trecea la gara din Vinț, precum o apă lină în care domnul Rachieru arunca în fiecare zi două pietre: una colțuroasă pe care scria „De ce?" și alta netedă, șlefuită, pe care scria: „O să se întoarcă". Pietrele plescăiau atingînd apa, făceau cîteva rotocoale și se duceau în mîlul din adîncuri. Trenurile alergau după același orar, în duminicile de vară Miron era un oaspete tot mai drag la gara din Vinț, începuse războiul, se vorbea tot mai mult de morți sau numai de dispăruți, Maria se apropia de bacalaureat, la radio urma să se transmită un comunicat important, luptele de la Carei, eliberarea Ungariei, a Cehoslovaciei. Austria. Domnul Rachieru a renunțat la întrebări. Alte vremuri de-acum. Ce mai contau întrebările cînd mai mult decît oricînd simțea că

întoarcerea ei era doar o cochetă aminare a revederii. Se pregătea pentru această revedere. Scoase pe sîrmă în curte rochiile Mariei. Cîteva mîncate de molii abia se mai ţineau. Petrecea ore în şir admirîndu-le. Mereu încordat pînă atunci, atent la fiecare tren din care ar fi putut coborî, tresărind la fiecare ţîrîit al telefonului, iată-l destins, cuprins de o plăcută amorţeală vecină cu deznădejdea. Nu era ungher al casei în care să nu-i descopere chipul. Lucrurile, toate, păstrau nestinsă căldura discretă a degetelor ei, peste care se aşezase protectoare o peliculă argintie de praf.

Şi totuşi, ceva s-a întîmplat cu el, în el, mai precis. Un fel de făt uriaş se cuibărise înlăuntrul său, ceva ce nu se mulţumea doar să fie purtat şi hrănit, ci îi comanda mişcările, îi modela sau impunea gîndurile. Aşa se face că într-o zi se pomeni citind cu o plăcere care, ştia prea bine, nu era a sa, cartea pe care, plecînd, Maria o lăsase deschisă la jumătate. Tocmai el care nu-şi obosea ochii de mult decît pentru *Mersul trenurilor,* actele oficiale, mă rog, cîte îi treceau lui prin mînă la gara din Vinţ, şi un ziar două. Începutul a fost mai greu. Din plictiseală sau dintr-o părelnică alinare a suferinţelor, începu să citească toate cărţile pe care Maria le citise sub privirile sale cînd îngăduitoare, cînd făţiş batjocoritoare. Pe măsură ce citea, relaţiile sale cu monstrul care crescuse în el deveneau tot mai cordiale. Sensul lor era acelaşi, e drept, de la stăpîn la slugă, dar, între timp, sluga ajunsese să-şi cunoască atît de bine stăpînul, să-l recunoască ca atare, încît asemenea valeţilor îmbătrîniţi în firidele castelelor ca nişte statui mişcătoare, socotea îndeplinirea poruncilor, anticiparea lor de la un timp, ca exprimarea firească, desăvîrşită chiar, a fiinţei sale. Privindu-se mai atent în oglindă, ajunse la concluzia măgulitoare că era un bărbat atrăgător, cu speranţe îndreptăţite într-o grabnică redresare a stării sale sufleteşti. E de ajuns să mă uit mai apăsat la o femeie şi gata... Atîta doar că „fiara“ din el îi încurca de fiecare dată planurile, îi alunga prada de sub nas, de sub plapumă, ce mai, unde abia se ghemuise goală puşcă, răsuflînd uşor ca o locomotivă între Vinţ şi Apud, abia atingînd liniile. Exact cînd ochii ei împrumutau albul

vaporos al unui șal de muselină, exact atunci se auzea un glas cîrcotaș care ducea totul de rîpă. Biata femeie se îmbrăca rușinată, umilită, speriată, sub privirile neputincioase ale domnului Rachieru. Pleca fără să se uite înapoi.

Pe seama lui începeau să circule tot felul de zvonuri. Unul singur îl scotea din sărite. Din păcate însă nu se putea apăra. Încercările de reabilitare a bărbăției sale, pusă la îndoială în necunoștință de cauză și din rea-credință, eșuau lamentabil și dădeau apă la moară amatorilor de sosuri groase. Deveni irascibil, posomorît și mai ales bănuitor. Îi sărea țandăra din orice. Punea la punct pe toată lumea, se vedea ținta tuturor glumelor, toate vorbele erau cu subînțeles și toate zîmbetele zeflemitoare. Ieșea tot mai puțin din casă. Nu mai suporta nici măcar mutrele lipite de geamuri ale călătorilor care umpleau trenurile pînă la refuz de cînd cu iarna asta care nu se mai termina. Singurătatea însă era și mai greu de suportat. Maria venea tot mai rar pe acasă. Întîlnirile lor se reduceau la aceleași scurte întrebări și răspunsuri : Ce faci ? Cum o duci ? Ce mai e nou ? Bine, nimic, urmate apoi de lungi tăceri în care nu încăpea nici un grăunte de dușmănie sau de reproș pentru atîtea zile de zadarnică așteptare. Războiul se sfîrșise de mult. Din cînd în cînd, în cîte o gară apărea un chilug întors din prizonierat, pe loc luat în primire de cetele de copii risipiți pe șanțuri printre picioarele vitelor scoase la păscut și condus apoi cu mare alai pînă acasă. Cățărați pe gard ori în prunii din preajmă, urmăreau totul pînă la capăt, nestingheriți și fără pic de sfială. Îmbrățișări, țipete, bocete ca la mort, răcnete. Mai ales cînd, sătulă să mai aștepte, femeia dăduse crezare zvonurilor despre moartea bărbatului plecat pe front și jurase credință veșnică altuia, cu toată părerea de rău cerută de buna cuviință. În asemenea împrejurări nu se știa dinainte care din cei doi bărbați urma să-și ia boarfele și să se ducă încotro va vrea norocul. În mijlocul curții, cei doi se priveau lung, fără cruțare, dar și fără ură. Cînd cădeau umbrele, cel cu drepturi mai puține săruta încă o dată femeia care își smulgea părul la un pas de ei, ieșea apoi în uliță și nu se oprea decît la „Bufet“ unde se îm-

băta criță, sub privirile absente, vag aprobatoare ale celor cîțiva mușterii, mereu aceiași, cu fețele lor de mucenici care așteptau parcă să se înalțe de acolo, dintre mese, cînd vremurile le vor fi prielnice, pe pereții bisericilor întru veșnica pomenire a neamului lor de oameni fără căpătîi.

Da, da, fără căpătîi, murmura domnul Rachieru tot mai des. Și se zice că timpul le rezolvă pe toate. Uite că nu e așa. Scutit de front, nici măcar nu se putea mîndri ca alții că a luptat cu arma în mînă pentru reîntregirea pămîntului sfînt al patriei.

Maria crescuse. La șaisprezece ani arăta ca de douăzeci. Nu părea să pună preț pe înfățișarea ei și era total indiferentă la avansurile, cu sau fără perdea, ale flăcăilor sau bărbaților în trecere prin gara din Vinț.

Aschia nu sare departe de trunchi, ziceau vințenii clătinînd din cap. Bietu' domnu' Rachieru! N-a scăpat bine de una, că a dat de alta. Așteptau cu toții ziua în care Maria avea să vină acasă cu burta la gură. Și pentru că ziua aceea nu mai sosea, au declarat-o stearpă. Așa sînt astea făcute pentru pat, își dădu cu părerea unul care se lăuda că, la Viena, unde făcuse armata, fusese și el la o casă de toleranță. Da' să știți, adăuga el, că nu-i deloc ușor să fii tîrfă... Rîdeau dar nu din tot sufletul. Ceva le spunea că lumea era mai complicată decît le plăcea lor să creadă.

Duminica, Maria nu lipsea de la biserică. Purta rochia albă de dantelă a mamei sale cu atîta dragoste și distincție încît femeile începeau să se roage pentru iertarea păcatelor nefericitei fugare. Ai fi putut jura că doamna Rachieru s-a întors să se pocăiască. Cine se duce ca ea, nu se mai întoarce, Miroane, zicea Susana după slujbă, strîngînd în pumn batista albă și un fir de busuioc. Așa zic și eu, femeie, numa' domnu' șef nu vrea să înțeleagă. Nu vrea, ori nu poate.

— Dacă doamna e moartă, doamne ferește, domnu' șef, ce vă faceți? O așteptați aici liniștit și ea putrezește de mult în pămînt. A fost război...

Șeful zîmbea înțelegător. Cum să moară, Miroane? E tînără, frumoasă... Și încă ceva, Miroane, iubește... Or, un om care iubește nu poate să moară.

— Să zicem că-i așa, domnu' șef. Io tot aș avea o întrebare.

— S-o aud, Miroane.

— Pe cine mă-sa, mă iertați, domnu' șef, iubește de nu moare ?

— Pe mine, mă, așa să știi !

Miron rămase cu gura căscată. Închise gura și făcu ochii mari.

— Să nu ți se ardă becurile, Miroane, de atîta mirare.

— Păcat de șefu' gîndi Miron în sinea lui. Om încă în putere, priceput în meserie, și uite-l cum o ia razna. Oi fi io numa' cantonier, da' nu-s prost. Zise : Și cu dentistul cum rămînem, dom' șef ?

Se aștepta să-l vadă pe Rachieru roșindu-se, nădușind, plesnind ca un bostan, se cam îngrășase în ultimul timp...

— Cu dentistul ? Dentistul e ca un poligon de încercare.

Săracu' șefu' ! Îi bolund. Și ce încearcă, dacă nu vă supărați , dom' șef ? Putea și el să dea răspunsul, dar era mai bine să audă din gura șefului adevărul.

— Sentimentele ! zise Rachieru triumfător.

Miron își dădu chipiul pe ceafă și cu respectul cuvenit începu să-și scarpine chelia.

— De fapt io, domnu' șef, am venit să vă spun că trebuie să chemăm drezina. Acum mă duc. Rămîneți cu bine.

Cu toate că era zi de lucru, împotriva obiceiului, venise cu bicicleta. Avea de cumpărat sare și petrol din Vinț. La Inoc cooperativa luase foc.

Rămas singur, Dumitru Rachieru deschise din nou cartea și se cufundă în lectura ei pasionantă. Ea era Natașa , iar el prințul Andrei. Iar Tolstoi un scriitor prea mare ca să îndruge povești. În momentele de reculegere, recunoștea că se obișnuise să aștepte. Mai mult de atît, îi chiar plăcea. Descoperise frumusețea bolnavă a așteptării și se pătrunse de ea ca de o dulce otravă. Întîmplările reale, evenimentele cum zic unii, mari sau mici, sînt doar niște excitante pentru cei incapabili să se bucure de simplul, sfîntul fapt de a fi.

Aștept, deci sînt, strigă într-o noapte înstelată domnul Rachieru de la fereastra camerei sale, privind în jur cu dragoste, dar și cu părere de rău. Gara era pustie. Țipenie de om pe-acolo la ora aceea. Așa că a trebuit să trăiască de unul singur clipa divinei revelații. Vru să mai strige o dată, trase aer în piept, apoi renunță. Tot n-ar fi fost auzit din pricina broaștelor care orăcăiau voioase în spatele casei. Dormi buștean pentru prima oară după mai bine de șase ani. A doua zi părea alt om. Ridurile frunții abia se mai vedeau, pungile de sub ochi dispăruseră cu totul odată cu cutele din colțul gurii, iar privirea își recăpătă limpezimea de la douăzeci de ani. Ori a primit o veste de la doamna, ori s-a hotărît în sfîrșit să se însoare a doua oară, gîndeau cei ce-l cunoșteau. Ce altceva l-ar fi putut schimba peste noapte? Suferise destul ca să merite o bătrînețe liniștită. Contrar așteptărilor însă, domnul Rachieru nu deveni nici mai vorbăreț ca înainte și nici mai vioi. Doamna Rachieru nu apăru și nici pregătiri de nuntă nu se observau. Marile bucurii se trăiesc cu măsură, prudent, altfel ucid. Bătrînul Kope din Apud ar fi vîndut și azi covrigi dacă, într-o bună dimineață, cînd se aștepta mai puțin, chiriașul său, pe care se căznea de ani de zile să-l scoată din casă, nu l-ar fi anunțat fără nici o pregătire, „mîine, mă mut". Nu se poate, a zis Kope. Ba se poate, a zis celălalt, și s-a făcut nevăzut. Pe Kope l-au găsit cu nasul în aluatul pe care tocmai îl frămînta. Avea o comandă serioasă pentru Balul Tinerilor Intelectuali. Bucuria lui era cu atît mai mare cu cît era vorba de o victorie interioară, una de conștiință. Destul de tîrziu și nu fără dureri a ajuns, iată, la piatra unghiulară a existenței sale. Nu mai trăia la întîmplare. Cîți oare pot spune acest lucru cu mîna pe inimă? Aduse în gînd prinosul său de recunoștință fugarei și chiar lui Dobraszky, de ce nu, fără el poate n-ar fi fost atît de fericit acum, aruncă un lemn în sobă și rămase nemișcat privind cum vinul din oală prindea o pojghiță lăptoasă. În cameră mirosea a scorțișoară. Din sat venea sfîșietor guițatul porcilor înjunghiați. Sfîșietor ca țipătul pescărușilor care zburau deasupra mării.

Maria îl privea pe Semproniu cu coada ochiului. Nici azi măcar nu renunţase la pantaloni. Făcuse totuşi progrese. Şi-i suflecase pînă sub genunchi. Venise în fiecare zi la plajă în costumul de mire. Cămaşa albă, spălată seara, dimineaţa era uscată. O călca cu dragoste de fiecare dată. Nu îndrăznea să contrarieze în vreun fel dorinţa bărbatului. De altfel, nici un om al muncii aflat la odihnă pe litoral n-ar fi îndrăznit să zîmbească văzînd cu cîtă meticulozitate îşi aranja Semproniu vestonul, pliat o dată şi încă o dată, peste pantofii negri, albi acum, după ce străbătuseră jumătate de plajă sub privirile mute de admiraţie ale celor zece, douăzeci de oameni întîrziaţi într-o vară imaginară. Îşi scotea cămaşa cu gesturi moi, întîrziate de te miri ce plăcute amintiri, ai fi zis, de la petrecerea ce tocmai se sfîrşise, şi pe care urma să le comenteze pe îndelete în patul conjugal pînă cînd Maria se va lipi de el. De fapt Semproniu era atît de firesc în tot ce făcea încît dizolva pe loc orice aluzie maliţioasă sau persiflantă din partea ei.

Cînd vaporul mai aluneca leneş în faţa lor, frecîndu-se de linia orizontului ca de un mal de rîu, se auzi glasul lui Semproniu : Oare cu ce naiba o fi încărcat ?

Cu cherestea, de bună seamă. Nu beţi un ceai cu mine ? Între timp vine camionul, vaporul, am vrut să zic. Maria începu să rîdă.

Semproniu se mulţumi să zîmbească, deşi îi făcea mare plăcere amintirea întîlnirii lor. Maria observă zîmbetul îngheţat al lui Semproniu şi adăugă : Ştiu că n-ar trebui să rîd. Dumnezeu mă vede şi mă judecă pentru asta, voi da seamă. Sînt fericită şi nu mi-e teamă să spun acest lucru. După cum nu mi-a fost ruşine să păstrez banii cu care venisem să cumpăr sicriul. Dumneavoastră aveţi mai mare nevoie de ei acum decît mine. Păstraţi-i. O să mi-i daţi mai tîrziu. Aşa mi-ai spus : „dumneavoastră". Mie, care, în gînd, te tutuiam deja. Am păstrat banii ca şi cum ar fi fost ai noştri. Noi eram împreună încă de atunci. Uneori mă întreb dacă toate astea nu s-au întîmplat totuşi prea repede... Dacă nu cumva ne-a fost întinsă o capcană...

— Prea repede ? Am aşteptat o viaţă, zise Semproniu. Sau e prea puţin atît ? Părea destul de absent. Încă

se încăpățîna să regăsească pe întinderea mării urma vaporului. Parcă se scufundase.

— Oare ce se va întîmpla de-aici înainte ?

— Spuneai că nu ți-e teamă...

— Spuneam, dar cîtă vreme a trecut de atunci... Adevărul e că... nu știu cum să-ți spun... Drumul acesta la mare a fost plătit de mult. Nu ne-au ajuns însă banii niciodată. Anul viitor vom ajunge în mod sigur, zicea Alexandru cînd, după plătirea tuturor datoriilor din salariile de concediu, ne mai rămîneau atîția bani cît să nu murim de foame pînă la prima chenzină. Planul de vacanță, în schimb, cîștiga în frumusețe prin noi și noi detalii pe care Alexandru știa să le găsească de fiecare dată pentru a îndulci puțin gustul amar al renunțării.

— Vrei să spui că eu am finanțat unul din minunatele planuri ale lui Alexandru ? întrebă Semproniu, dintr-o dată atent la vorbele Mariei.

— Vreau să spun că mă credeam eliberată de trecut...

— Nu-ți cere nimeni acest lucru. Abia așa ești întreagă...

— Ce bun ești, zise Maria, sărutîndu-l pe umăr.

Semproniu oftă. N-avea de ales. Oricum, viața lor adevărată avea să înceapă la Apud. Peste două zile, deci. Doar două zile. Își simțea inima bătînd mai tare ca de obicei. Se ridică în picioare. Privi în jur. Plaja era pustie. Lumea, și așa puțină, era la masă. Trase de cureaua pantalonilor și îi lăsă să cadă, largi cum erau, în nisipul cald fără să-i mai pese de ei. Avu o clipă de ezitare apoi se hotărî și își scoase și izmenele scurte din pînză de in. Intră în apă. După cîțiva pași, începu să înoate în larg cu mișcări ample. Brațele sale, încă puternice, despicau valurile ca niște vîsle.

Cînd Zenovie și-a ridicat privirea din grămada de scoici pe care le adunase în acea zi, pe cearceaf nu mai era nimeni. Maria înota pe urmele lui Semproniu care trecuse mult dincolo de linia de siguranță a geamandurii.

La început au înotat unul după celălalt. Apoi, unul spre celălalt. Pentru foarte scurt timp însă pentru că, obosită, Maria s-a oprit pe loc și a început să bată apa cu brațele. Tot mai aproape de ea, dar încă departe, Semproniu, înainta greu, sleit de drumul lung al întoarcerii.

Nu va ști niciodată cîte secunde a întîrziat, cîte secunde i-au trebuit acestui trup să-și piardă căldura. Vru să plîngă, dar în aceeași clipă îi veni în minte Alexandru. El era de vină! El cu planul lui. Și chiar dacă n-ar fi așa, cum să plîngă în fața unui copil? El, Semproniu cel Mare. Întinse cearceaful peste Maria, apoi se îmbrăcă sub privirea înlăcrimată a lui Zenovie. Deasupra lor, pescărușii se roteau amețitor ca niște uriași corbi albi.

13

În piața *1 Mai* răsuna vocea Caterinei Caselli la concurență cu coloana sonoră a filmului *Spartacus*. Cînd italianca tăcea, un lungan negricios, îmbrăcat cu un tricou marinăresc și o pereche de dangareji, punea mîna pe o pîlnie și anunța solemn „prezența fericită în cochetul dumneavoastră oraș de provincie a circului *Anonymus*. Cu doi lei numai puteți viziona menajeria compusă din una bucată tigru bengalez, una panteră, rudă cu faimoasa Baghera, dacă ați citit *Cartea Junglei*, din regele-animal, ați ghicit, leul, și cîteva animale mai mici, toate bine închise în cuști de fabricație indigenă, cu un înalt grad de confort și civilizație. Cu numai doi lei, poftiți, vă rog. Pentru ultima oară în orașul dumneavoastră, circul *Anonymus*. Poftiți, oameni buni, intrați!". În grupul de ascultători însă nici o mișcare. „Intrînd în menajerie veți depăși orizontul îngust al provinciei, veți fi și voi pentru o clipă cetățeni ai lumii, veți fi contemporani cu noi care..." Dar glasul i se pierdea pentru că fata de la „lanțuri" punea din nou placa cu *L'uomo d'oro* și roata se punea din nou în mișcare spre încîntarea zgomotoasă ori reținută a celor care aveau curajul să se așeze în scaunele zburătoare, tot contra sumei de lei doi zborul.

Zenovie se hotărî destul de greu. Mai întîi încercă trăinicia lanțurilor, apoi ceru detalii despre durata și înălțimea zborului. Fata îi arătă cinci degete și teii care înconjurau piața. Cam atît. A vrut să ia și florile cu el, apoi se răzgîndi. Le întinse fetei cu mențiunea „pînă mă în-

torc". Fata le primi cu indiferența cu care premiantul de profesie primește premiul cu cunună la serbarea de sfîrșit de an.

O primă rotire înceată. Mîinile mari ale lui Zenovie se crispară involuntar pe lanțuri. Rezemat de cabina ringhișului, un băiețel blond mînca cu metodă și mare economie o înghețată „nylon". De vanilie și foarte dulce, omogenă și consistentă ca untul, avea mare trecere. În lipsa ei lumea se mulțumea și cu înghețata de fructe. Cînd Zenovie a ajuns în dreptul copilului, acesta a ridicat privirea spre el și i-a zîmbit oarecum mirat, bucuros dar și circumspect în același timp. Lui Zenovie i se păru că scaunul său se oprește pe loc, supus uriașei forțe din ochii copilului. Simți o izbitură în șale și o auzi pe fată strigînd : Hei, tovarășu', nu ți-e bine ? Adună-ți naibii picioarele ! Acum ți-ai găsit să te dai jos ? Se reașeză cuminte în scaun și zîmbi stingher celui din spate, îngînînd și o scuză.

O nouă rotire, mai grăbită de data aceasta, mai amplă. Din nou ochii copilului : calzi, ușor oblici, cafenii. Pantaloni scurți, de doc, albaștri ; cămașă albă cu platcă ; încălțat cu pantofi de tenis, fără șosete. Îi zîmbea complice, îl certa cu degetul, șăgalnic. În mîna lui subțire, înghețata părea o floare plăpîndă, un grăunte de lumină.

Între timp sus începuse vînătoarea. Băieții agățau fetele, le sărutau, le dădeau apoi drumul. Vîntul le descoperea picioarele arse de soare. Rîsete, fluierături, strîngeri furișe de mîini, priviri cu subînțeles încurajatoare. O nerăbdare tot mai greu de stăpînit.

Zenovie nu avea ochi decît pentru copilul care mînca înghețată. Purtase și el cîndva aceste haine. E drept că nu în fiecare zi. Cămașa albă, doar duminica. Sau la ceremoniile pionierești. Cravata roșie cu colțurile roase, călcată zilnic. Fierul vechi. Spicele de grîu din urma secerătorilor.

Lanurile înfrățite ale gospodăriilor agricole colective cu producții record la hectar. Cartelele de pîine ciudat colorate. Unele verzi, altele maro, altele galbene. Sîmbăta era cel mai greu. Ajuta însă și el la descărcat și era răsplătit între primii. Aveți un copil minunat, domnule Alexandru ! Promite mult. Va ajunge departe. Pleca ochii

rușinat de prea multe laude. Pînza tenișilor se rărea în vîrf. Îi crescuse piciorul, dar și pentru că bătea mingea, pînă se prăbușea de oboseală. Va urma istoria, ca dumneavoastră ? Știu eu ? zicea tata. Vom trăi și vom vedea. Rîdea. Rîdea și bătrînul învățător. Se salutau apoi ceremonioși și se despărțeau. Se grăbeau spre casă. În plasă duceau un pepene galben de trei kilograme. Zenovie știa însă că nu îl vor mînca singuri. De fiecare dată era invitată și doamna Eugenia. Încă frumoasă, tot mai des vizitată de farmacistul Cernat, doamna Eugenia fusese prima sa mare dragoste, urmată apoi de încă o mare dragoste, apoi de încă una, și tot așa pînă la Letca. În timp ce mîncau pepenele în sufrageria doamnei Eugenia, cu tacîmurile ei de argint și pe farfuriile ei de porțelan, doamna Eugenia a anunțat pe tonul cel mai firesc posibil că se mărită cu farmacistul Cernat. Felicitări, pupături. Și cu mine cum rămîne ? a strigat el disperat. Cu tine ? nu înțeleg, zise doamna Eugenia, surprinsă. Și eu vă iubesc, zise Zenovie fără să plece privirea. Bine, dar tu... ești un copil, bîigui maică-sa... Zenovie... Ce s-a întîmplat cu tine ? Nimic, nimic. Nu s-a întîmplat nimic, vă rog să mă iertați. Zicînd acestea Zenovie se ridică și părăsi încăperea. În prag îl ajunse glasul doamnei Sofron : Nu pleca, Zenovie ! Tocmai acum cînd sînt atît de... Izbucni în plîns. Zenovie se opri pe prag, nehotărît. Rămase așa cîteva clipe ascultînd plînsul femeii iubite, apoi ieși fără să privească înapoi. Știa însă că în seara aceea, nimic în lume nu o putea opri pe Maria să pună mînă pe curea. Cu atît mai mult cu cît avea să vină acasă tîrziu, obosit, flămînd, cu genunchii zdrelițiți sau numai înverziți, cu părul năclăit de transpirație. Iar ai bătut mingea cu toți derbedeii, va zice Maria și va desprinde cureaua din cui. Apoi vor veni și loviturile. Multe, demonstrative, pline de dragoste maternă, date cu grijă, să nu-i atingă fața sau alt punct mai sensibil al trupului său costeliv. Iar el le va îndura cuviincios cu gîndul la viitoarea doamnă Cernat și la poveștile lui Piola de adineauri, de sub stejarul din fața blocului de peste drum, despre fotbaliști celebri și despre comunism, visul de aur al omenirii. La cină aveau salam italian, brînză telemea și roșii. Băiețelul își terminase în-

ghețata și acum privea și el jocul scaunelor zburătoare, fără să-și schimbe poziția, ca și cum acest lucru ar fi amenințat în vreun fel echilibrul jucăriei. Zenovie trase puțin de nodul cravatei și își descheie gulerul cămășii. Respira mai greu. I se făcu greață. Îl durea capul încă de la ieșirea din bufet. Acum însă durerea deveni insuportabilă. Căldura, votca, ziua de azi, toate astea la un loc... Oare cît mai ținea zborul ? Nu l-a pus nimeni să se cațere acolo. O ascuțită senzație de vomă. Pe pămînt, undeva, într-o tufă ar fi rezolvat totul foarte simplu. Acolo sus însă... Și apoi ce să dea afară din el ? Mu mîncase nimic de aseară. Peste nici o oră, poate, totul se va fi terminat și el încă se mai întreba dacă e bine sau nu. Nu trebuie să te gîndești prea mult. Așa spun toți. Închizi ochii și sari. Chiar așa. Ce-ar fi să-și dea drumul ? Letca se va smiorcăi puțin, apoi își va șterge și nasul cu o batistuță și... Ești tînără, doar nu ai de gînd să te călugărești... Un sfat bun e oricînd bine venit. Și sfaturile bune nu vor lipsi. Nu-și mai simțea trupul. Era doar un stomac zburător. Acum, fie ce-o fi !

A căzut ! A căzut ! Strigăte, vociferări, aplauze. Atîtea feluri de a sublinia evenimentul. Pentru că era, orice s-ar zice, un eveniment. Nici un bărbat pînă la Piola nu reușise să doboare păsăruica aia cît un ou de bibilică. Și cîți nu rîvniseră frumoasa statuetă de gips închipuind o balerină lungă de vreo patruzeci de centimetri. Ba că puștile sînt de vină, ba că lumina e slabă, ba că — aici toată lumea cădea de acord — tarabele astea cu tir sportiv sînt făcute anume ca omul să trăiască iluzia puterii, ceea ce n-ar fi fost tocmai rău, dacă respectiva iluzie nu l-ar fi costat atît. Pe lîngă atîtea merite cunoscute și recunoscute, Piola mai adăuga unul strălucitei sale biografii : trăgător de elită.

Zenovie deschise ochii. Ți-e mai bine ? îl întrebă fata de la „lanțuri". Scufunda florile într-o găleată cu apă și îl stropea din belșug fără să-i pese de haine. Zenovie nu răspunse. Se uita năuc în jur încercînd să afle ce s-a întîmplat din clipa cînd a simțit că se prăbușește și pînă s-a trezit lîngă fată, pe podeaua de scînduri prăfuite, rezemat de cabină exact unde stătuse, sau i se păruse că stătuse copilul.

— A mai căzut cineva de-acolo ? întrebă el ducîndu-și bărbia în sus, în direcția scaunelor.

— Nu, de ce ? Vocea fetei era nesigură.

— Deci eu sînt primul, conchise Zenovie, cu mîndria bine mascată a învingătorului.

— Ba defel, zise fata și începu să rîdă fără ca teama ce îi umbrea privirea să se risipească cînd s-a oprit roata. Ai alunecat din scaun moale ca o cîrpă.

— Prin urmare nu sînt un înger căzut, zise Zenovie absent, cu o undă de amărăciune în glas.

— Ascultă, băiatu'! Ești sigur că n-ai pățit nimic ? Chem un doctor. Trimit după maică-ta.

— Nu trimite că nu vine.

— De ce ? V-ați certat ?

— A murit !

— Îmi pare rău. Atunci pe cine să chem ?

— Pe nimeni, liniștește-te, zise Zenovie și îi prinse încheietura mîinii. Fata nu-și retrase mîna. Nici măcar nu tresări. Era foarte aproape de el așa cum stătea în genunchi. Fragilă, delicată, dezarma printr-o siguranță ce nu era una a experienței. Dezarma, dar și provoca. Așa trebuie să fi fost și Maria cînd l-a cunoscut pe Alexandru. Plutind în fiecare zi, indiferent de vreme, între camera cu chirie de lîngă catedrală și „Banca Agricolă". Un du-te-vino sărbătoresc, aureolat de sentimentul tonic al utilității. Și nopțile ei lungi și chinuitoare de fată mare. Întinsă pe pat, amîna să se dezbrace. Recunoștea că îi era teamă de albul scrobit al cearceafurilor în care trupul ei gol foșnea ca un vierme de mătase, și de pocnetul sec de armă cu amortizor al veiozei simulînd la nesfîrșit secvența sinuciderii. Regreta strada înainte ca dimineața să o găsească cu ochii deschiși după încă o noapte nedormită. Mersul săltat îi dă un aer de val rebel pe întinderea monotonă a mării. Pînă cînd această libertate ? Pentru că el o va întreba din nou dacă s-a hotărît. Gura senzuală, mustața aspră, castanie, îmbrăcat fără gust, oare cu ce se ocupă, i-a provocat oroare la început. A vrut să strige, dar mînia și surpriza au paralizat-o. El a zîmbit, iar ea a acceptat pe dată ideea că se putea ca el să caute într-adevăr strada... Așa că brațul tău, mamă,

a fluturat cîteva clipe în fața ochilor săi tăioși, în timp ce clopotele catedralei anunțau ora șase.

După cîteva zile l-ai întîlnit din nou, întîmplător, și ți-a mulțumit că l-ai scos atunci din încurcătură. Mergeai spre casă și s-a oferit să te conducă. Ai acceptat bucuroasă. Era tîrziu. Plimbarea a fost plăcută și ai vrut să o prelungești cu cîțiva pași, omițînd firescul „am ajuns" din fața casei cu numărul 15. La despărțire te-a întrebat dacă te mai poate vedea. Nu i-ai răspuns. I-ai întins mina băiețește. Ai rîs și ai urcat în fugă scara de stuc. Ai sunat ca de obicei.

Ochiul enigmatic al oglinzii clipea în ritmul imprevizibil al vîntului care umfla perdeaua transparentă de culoarea stînjeneilor. Culoarea s-a destrămat neașteptat la apelul telefonului. Ți-a propus o plimbare. De ce nu ? Și totuși, o undă de regret după culoarea de adineauri... Mîna bărbatului avidă. Și gura necruțătoare. De ce îți vîjîie urechile ? Totul e o cădere. Puterea ți-a rămas în pămînt. Într-un loc anume. Cum ai ajuns acolo ? De ce în grabă ?

Ziua a trecut de mult, de mult presimțită. Ce mai rămîne din noi ? Răsturnată pe spate în iarbă, simțeai norii deasupra ta luîndu-ți amprentele ca niște infirmieri ai prezumției. S-ar putea să aduci pe lume un copil. Pe mine. Începi să numeri zilele. Renunți. Nu mai ajută la nimic. O singură soluție : așteptarea, vorba bunicului, pur și simplu.

El însă era un om serios și te-a luat de nevastă. Din banii puși deoparte pentru mare, chiar dacă prin sindicat era mai ieftin, ți-ai făcut rochia de mireasă. Nunta a fost de fapt o masă în trei. Bunicul a ținut morțiș să se pună și al patrulea tacîm. Pentru Ea, a zis el oftînd...

— S-a făcut tîrziu... Am putea spune că se întunecă de-a binelea.

Fata se ridică sprintenă, intră în cabină și răsuci un comutator. O lumină veselă, multicoloră, împrăștiată de zeci de beculețe, inundă piața înviorînd nota gravă, oarecum oficială a luminii de stradă, de o lejer desuetă solemnitate, cum e în general lumina binecuvîntată a provinciei. Abia atunci observă Zenovie că scaunele erau

legate cîte două, trei la un loc, semn că ziua de lucru se încheiase.

Băiatul de la menajerie moțăia pe scara unei rulote galbene, păzit de un cîine lup. Curios era faptul că circul *Anonymus* avea menajerie, dar nu avea dresor. La auzul pocnetelor de bici înregistrate pe bandă de magnetofon, animalele executau numerele învățate cu ultimul dresor, cel mai bun de altfel din cîți s-au perindat pe la *Anonymus*, pe care însă l-au devorat cu părere de rău din motive pînă azi necunoscute într-un spectacol suplimentar „la cererea publicului spectator". La înmormîntare a luat parte și pantera.

Păcat că n-avem și o maimuță, șefu', se tînguia clovnul Mitică.

De ce, mă? scînci șefu'. Pen' că ar fi putut ține un discurs de adio din partea necuvîntătoarelor. N-ar fi fost frumos? Ba da, da' ce putem noi face? Ce mult ar fi contat acum un cuvînt de îmbărbătare pentru don' Gică. Doamne, cum a mierlit-o! Taci, Mitică, taci că mă apucă lipotimia! Nu tac, șefu', nu pot să tac! Să nu lase nimic din frumusețe de bărbat! Ceva, acolo, reprezentativ! Că avea! El care dăduse atîtea reprezentații. Să spună fata de la trapez! De ce n-a sărit ea vo două zile? Oricum, Mitică, să știi că eu alt dresor nu mai angajez. Vor lucra și fără. Ceea ce se și întîmpla.

Doar la pavilionul de tir sportiv se mai foiau cîțiva mușterii hotărîți să repete isprava lui Piola care, la ora aceea, își sărbătorea victoria la *Minerul îndrăgostit* într-un grup de admiratori. Pe masă, la loc de cinste, între sticle de șampanie, balerina.

Florile își pierduseră de mult prospețimea. A le oferi cuiva echivala cu o insultă. Nu și în cazul Letcăi. Un lucru cît de umil îi smulgea strigăte de admirație. Viața, un șir nesfîrșit de bucurii. Fără pretenții și fără ambiții, nu cunoștea nici durerea neîmplinirilor. Dar el, Zenovie, ce-a urmărit? Ce poate urmări un om ca el? Lent, stîngaci, distrat. Obișnuit să despice firul în patru și să viseze. Cînd era cu chef, Semproniu îi punea în mînă un fierăstrău sau o secure și îl ducea în atelier. Faci asta și asta. Cu băgare de seamă. Dacă nu vrei să ajungi olog ori ciung. Se culca pe o grămadă de rumeguș ca să îl su-

pravegheze, chipurile, cu sticla de vin la cap. Adormea îndată ce o golea.

Începuse să-i placă mirosul de lemn cioplit. Primea tot mai mult de lucru. Abia dacă mai avea timp de lecții. În schimb mînuia cu destulă pricepere securea și nu mai rupea pînza fierăstrăului. Cu banii de buzunar pe care îi cîștiga putea face orice. O dată pe săptămînă își rădea mustața și cîteva tuleie din barbă. Nu mai era chiar un copil. Fără să-și dea seama intrase în viață. În viața lui. Cu toate acestea, amintirile nu-l ocoleau, dimpotrivă. I se întîmpla adesea ca în timp ce învăța la fizică sau geografie, bunăoară, să se gîndească la cu totul alte lucruri decît cele din cărți. Întins pe patul de sub scară, trupul său devenea asemenea unui caleidoscop în care felurite imagini se năștea din simpla schimbare a poziției. Așa apărea în fața ochilor săi uimiți gara din Vinț. Domnul Rachieru măsura peronul în lung și-n lat cu mîinile la spate. Cînd intra vreun tren de călători în gară, își aranja nodul cravatei și smulgea o floare din rondurile tot mai sărace care împodobeau peronul. Coborau cîțiva oameni, alți cîțiva urcau, trenul fluiera și se punea din nou în mișcare. Bunicul ducea floarea la nas, inspira adînc. Mirosul ei, oarecare, se pierdea în mirosul de motorină al traverselor, peste care se suprapunea adusă de vînt mireasma florilor de mentă din spatele gării. Culcat pe partea dreaptă, vedea sălciile de pe malul Mureșului sub care se adăposteau de căldură vacile la vremea amiezii. Încă o mișcare și se trezea la Apud. Imaginile nu erau de la început de claritatea celorlalte. Păreau învăluite de o ceață transparentă care, pentru a se ridica, aveau parcă nevoie de fiecare dată de o accelerare a pulsului său. Cînd inima îi bătea să-i spargă pieptul, îl vedea pe Alexandru. De cîteva zile venea acasă amețit. Dat dracului, neamțul ăsta, zicea el. Să bem noi doi de o mie de lei la *Minerul îndrăgostit*. Povestea asta a durat cîteva zile. Alexandru părea tot mai fericit cu fiecare seară care trecea. Nu-i păsa nici de amenințările Mariei și nici de disprețul cunoscuților. Se știe cum a murit. Infarct. Final previzibil, a zis farmacistul Cernat. La cîteva zile după înmormîntare, Hans Oerschlegel a venit la ei cu o icoană învelită într-un ziar pe care o

purta peste tot, unde îl duceau obligațiile de serviciu, și le-a spus că el nu are ce face cu ea și că le-o lasă dacă i se dă diferența pînă la o mie cît fusese înțelegerea cu Alexandru. Natură sau bani. Maria a tăiat icoana în bucăți cu un topor de bucătărie. Fii blestemată ! a strigat Hans. Oricum sînt, a zis Maria cu glas stins. Și diferența ? Dacă Maria s-ar fi răstit la el, cu siguranță ar fi ieșit fără nici o pretenție. Glasul său însă devenise mieros între timp, conciliant : Diferența ? Maria a rămas o clipă pe gînduri, apoi a zis : Voi plăti în natură. Cînd să vin ? Glasul lui Hans tremura. Cînd termini lucrarea la „Sfîntul Nicolae", a zis Maria. Prea bine, doamnă. Înainte de a pleca din oraș, amarnic regretat de femei, s-a înfățișat Mariei cu un buchet de flori, o sticlă de șampanie și un pistol cu ventuze pentru Zenovie. Du-te și te joacă, Zenovie, i-a spus Maria privindu-l într-un fel anume. Dar nu prea departe. A rămas în curte. O vreme a fost liniște. Apoi au început să vorbească. Normal, la început. Ceva mai încet parcă, mai tîrziu. Rîsete. Șoapte. Din nou liniște. Într-un tîrziu a auzit niște sunete care nu-i spuneau mare lucru deși nu era cu totul străin de ele. Îi tulburaseră de atîtea ori somnul. Nu știa ce să facă. Atunci a auzit-o pe Maria strigînd : Zenovie ! A dat buzna în cameră. Hans, numai în chiloți și maieu, a început să tremure de parcă s-ar fi aflat în fața soțului înșelat. Eu, știți... arăta spre ei, spre haine, spre ceas, am tren la șapte. Îmi permiteți să...

Cum să nu, domnule Hans, a zis Maria cu o politețe care nu se potrivea deloc situației. Eu nu vă mai rețin, a adăugat ea zîmbind în timp ce-și încheia nasturii bluzei de mătase. Cred că pentru cinci sute de lei cît vă datoram a fost de ajuns. Zenovie, fii bun și aruncă hainele domnului Hans pe fereastră. Să se îmbrace în curte.

În timp ce bietul Hans se căznea să-și scoată cămașa și ciorapii din tufele de trandafiri fără să le pricinuiască daune prea mari, din casă se auzea plînsul înăbușit al Mariei. Tot așa plîngea și doamna Rachieru. Boală de familie, se pare.

Revedea toate aceste lucruri și multe altele cu o curiozitate și o plăcere deloc diminuate de repetiții, sau de pudoare. De unde oare convingerea secretă că nu doar

despre trecut era vorba în această ciudată uitare de sine din care ieșea tot mai greu? Noroc că seara îl aducea de fiecare dată în casa lor pe domnul Cain. Cu el alături, cina era altceva decît obișnuita ghiftuire a burții. Povestea sumedenie de întîmplări cu atîta haz încît lingura lui Zenovie ruginea în ciorbă, dacă se întîmpla să le rămînă de la amiază. Petru nu venea cu mîna goală. Ca din întîmplare, „găsea" în buzunarul adînc al vestonului său o sticlă de vin vechi sau un coniac franțuzesc, așa cum unii găsesc bani sau scrisori de dragoste. Le punea pe masă clipind des, exprimîndu-și în acest fel mirarea, dar și îndoiala simulată față de calitatea darului său. Dacă nu aducea de băut, aducea mezeluri ori o conservă, lămîi, portocale, smochine, curmale. Cînd cum. După ce și-a rupt piciorul, vizitele s-au rărit. O vreme a stat în spital. De fapt, toată iarna. A urmat o lungă convalescență după care se părea că totul va intra în normal. N-a fost așa. Oare ce anume s-a petrecut atunci, în acea seară de decembrie, aparent, cu nimic mai deosebită față de atîtea alte seri petrecute împreună?

Cînd a intrat el în casă, după ce și-a sprijinit săniuța de perete ca s-o ferească de ninsoare, Petru tocmai se pregătea de plecare.

— Uite-l și pe Zenovie, a zis Semproniu. Putem cina. Sper că n-aveți nimic împotrivă, domnule Cain?

— Înțeleg că e vorba de o invitație, mimă și Cain la rîndul său afectarea prietenului său.

— Întocmai, domnule Cain. În această seară, sînteți oaspetele meu și al lui Zenovie.

Scenariul era cel cunoscut, dar nu plictisea și nici nu obliga peste puterile de revanșă ale lui Petru, chiar dacă acest aspect nu intra nici pe departe în calculul „agapelor" ironic protocolare.

E în afara oricărei îndoieli faptul că nimic deosebit nu s-ar fi întîmplat atunci, dacă Petru n-ar fi adus vorba, ca într-o doară, de viitorul lui Zenovie. Era elev în clasa a șaptea și admiterea la liceu nu părea o glumă.

— Ce liceu, care liceu? Școala profesională! zise Semproniu calm.

— Glumești! Nu se poate!

— Ba nu glumesc deloc. Îl dau la școala profesională. Mecanic auto. Șofer.

— Șofer, deci, cu toți neisprăviții. Cain vorbea din vîrful buzelor, abia articulînd sunetele, cu un dispreț pe care nu se sfia să-l facă public.

— Dacă vrei tu...

— Dar e stupid... Îl sacrifici, nu-ți dai seama? Tocmai tu care ai trecut prin...

— Ei bine, tocmai de aceea! Să știe ce e convoiul, uniforma, marșul, cadența, alinierea, baraca, tunsoarea cu numărul șapte, pedagogul, maistrul... Umilința...

— Ești dement! strigă Petru ridicîndu-se. Iresponsabil! Să îndure atîtea ca să ajungă un biet șofer?

— Stăpîn, domnule Cain.

— Ce vrei să insinuezi? Glasul lui Petru nu tremura numai de indignare. Teama și deznădejdea își înfigeau tot mai adînc ghearele în beregata sa, lăsîndu-i doar atîta aer cît să-și poată recunoaște ucigașul înainte să-și dea sufletul.

— Nu insinuez, afirm!

— Ești beat! șuieră Cain.

— Sînt lucid! strigă Semproniu izbind cu pumnul în masă.

În clipa imediat următoare se liniști ca prin farmec. Își ținea capul în mîini, întors parcă la adevăratele sale gînduri pe care, iată, pentru prima oară îndrăznea să le împărtășească și altcuiva. Îl privea din nou în față pe Cain.

— Nu știu cît mai am de trăit... Dacă mă duc repede, cum și cui îl las pe Zenovie? De o vreme nu mai vînd mare lucru. Cei de la *Drum nou* au deschis o secție de pompe funebre. Îmi fac concurență serioasă. Mi-a slăbit vederea, îmi tremură mîinile. Cu o meserie, între cei mulți, Zenovie va fi la adăpost. Orice s-ar întîmpla...

— Va trece neobservat, zise Cain cu amărăciune. Nu va fi nici aclamat, nici hulit. Să nu știi de unde vii și încotro te duci...

— Să nu-ți pese, murmură Semproniu. Să uiți... Și, dacă nu poți, să taci...

— Tocmai tu gîndești așa? Tu care ai văzut Lumea? Tu care pentru mine cîntărești cît Cristofor Columb?

— Să-ți intre bine în cap, zise Semproniu stăpînindu-și greu emoția care îl încerca, acea lume nu există! Exist doar eu care am văzut-o... Și pădurea!

Urmă o tăcere tulbure în care fiecare din ei încerca să-și pună ordine în gîndurile care parcă se învălmășeau în cap din pricina unor cuvinte pe care se temeau să le accepte în toată grozăvia înțelesului lor.

Primul care s-a recules, cel puțin așa părea, a fost Cain. Și Zenovie ce zice? întrebă el ca și cum părerea băiatului ar mai fi încăput într-un plan atît de strîns cum se arăta planul lui Semproniu.

— N-ai decît să-l trezești și să-l întrebi.

— Și dacă zice „nu"?

— Mă voi resemna și îl voi lăsa să-și rupă gîtul, zise Semproniu dînd neputincios din umeri.

Petru străbătu anevoie distanța dintre masă și patul lui Zenovie de sub scară. Nu doar pentru că încăperea era foarte lungă — peste opt metri, ceea ce, în cazul unui om obișnuit să se învîrtă o viață întreagă în chichinețe de 2/3 sau 3/3 cel mult, echivala cu o forțare a scării umane — ci și pentru că vinul pe care îl băuse în seara aceea, nu mai mult ca altădată, îl moleșise puțin, îi alterase siguranța de invidiat a mișcărilor. Se așeză cu precauție pe marginea patului acoperit cu un țol alb, aspru, sub care dormea Zenovie. Rămase cu ochii ațintiți cîteva clipe asupra pîslarilor grei. Or fi și ei de vină. Vor fi din ce în ce mai grei. Într-o zi va trebui să umble desculț dacă va vrea să se mai miște. Orice gram în plus față de propria-i greutate va fi o povară. În dreapta sa, respirația pașnică a copilului. În față, departe, Semproniu dus pe gînduri. Întors de la mare a spus: De aici înainte, viața mea va fi o poveste.

Ce diferiți sîntem, gîndea Cain. El vede în asta un eșec. Eu o victorie. În absența cuvîntului mîntuitor, gestul Mariei ar fi unul oarecare, jalnic chiar. Gestul unei exaltate. Firesc dacă se ia în considerare ascendența ei, oricum de un gust îndoielnic. Ce garanție se putea oferi tălmăcirii exacte a sfîrșitului ei? O femeie tînără și frumoasă intră în mare ca și cum ar intra într-un lan de porumb sau de grîu, de unde se va întoarce cu un braț de știuleți în lapte, sau cu o cunună de spice pe cap și

cu flori de maci roșii pe piept și pe pîntec. Venus de mahala. Replica joasă a unui renumit tablou în fața căruia ochii lui Petru stăruiseră ceasuri întregi, în timp ce mîinile sale mîngîiau fierbinți pagina rece a unui vechi tratat de istorie a artelor. Format mare, pe hîrtie velină, cu reproduceri în alb-negru. Dar cîte alte femei închise doar pentru el între coperțile cărții nu căzuseră pradă dorințelor sale? Cunoscuse plăceri pe care femeia în carne și oase, de rînd, cu alte cuvinte, oricare i-ar fi fost rangul, nu i le-ar fi putut dărui.

În mintea sa, Maria mai zvîcnea pe întinderea albastră a mării ca un ac magnetic care caută Nordul. Nici o altă imagine nu se potrivea mai bine acestei femei pe care o văzuse o singură dată în viață de aproape. Fiecare om încape într-un cuvînt. Cuvîntul pe care îl merită. Într-o bună zi, mai devreme ori mai tîrziu...

Zenovie dormea cu fața la perete. Cu ce drept mă amestec eu în viața lui? se întrebă Petru. La urma urmei, și meseria de șofer e onorabilă. Un șofer bun e oricînd căutat. Cei de pe mașinile primăriei citesc. În timpul serviciului. Spun bancuri șefilor. Șefii rîd. Șoferii rîd și ei. Mai în surdină. Modești. De, mai știm și noi cîte ceva. Își recapătă însă repede gravitatea pentru că drumul le permite puține momente de relaxare.

— Bagă-te și tu sub țol, bătrîne! se auzi batjocoritor glasul lui Semproniu. Petru tresări. Chiar că-l moleșise vinul. Se ridică. Oricum nu era momentul potrivit unei discuții atît de serioase. Plecă fără să salute, repetîndu-și în barbă: Care va să zică nu există... Care va să zică nu există...

A doua zi, Zenovie avea să afle două lucruri: mai întîi că trebuie să se pună cu burta pe carte, întrucît admiterea la liceu se anunța foarte grea. Și cu profesionala cum rămînem, strigă el uimit. O lăsăm baltă, a zis Semproniu. Asta e treabă de oameni serioși. Zenovie nu se putu bucura îndeajuns de această veste, pentru că urmă imediat încă una: Azi noapte, în drum spre casă, Cain a alunecat și și-a rupt piciorul. Fractură dublă. E în spital. Cînd va mai veni la noi? întrebă Zenovie. Vei avea puțin de așteptat, zise Semproniu și se duse să spargă cîteva ouă.

Să aștepți... murmură Zenovie. Cît ? Ce ? ridică privirea și o văzu pe fată apropiindu-se de el cu o farfurie în mîini, pe care, aplecîndu-se, i-o puse în brațe.

— M-am gîndit că ți-o fi foame. Mai ales că tu...

— Ce-a fost a fost, zise Zenovie, nu tocmai bucuros că i se aduce aminte, tocmai acum, de un lucru nu tocmai plăcut.

Fata stătea și ea pe jos, turcește, fericită că poate sublinia în acest fel cît de practici sînt pantalonii ei, jeans veritabil, cu totul altceva decît dangarejii lui Dobre, băiatul de la menajerie, student la fete. Are el ceva în cap. Din pulovărul larg pe care îl îmbrăcase, fata scoase la iveală o sticlă de votcă neîncepută. Pahare n-am, se scuză ea. De altfel eu nu beau deloc. O țineam așa, pentru musafiri.

Zenovie mînca reținut, deși îi era foame. Se străduia însă să mascheze cît mai bine lucrul acesta. Fata își sprijinea bărbia pe genunchi și îl privea cu tandrețe. Parcă aș fi frate-său întors din armată, își zise Zenovie, înciudat într-un fel la gîndul că n-ar fi putut-o săruta. Se liniști spunîndu-și că se înșală și că nu e nici o diferență între felul de a privi al unei surori și al unei străine. Privește bărbatul cu aceiași ochi. Chiar dacă există o deosebire, nu poate fi decît minoră. Apucă sticla de votcă, deșurubă capacul și trase un gît.

— Spune ceva, se adresă el fetei cînd simți că liniștea devenise insuportabilă. Încerca să abată oarecum atenția fetei în altă parte ca să poată dumica în voie.

— Mîine dimineață plecăm, zise ea privindu-l în ochi.

— Cum așa ? Și cu astea ce faceți ? arătă el spre rulotă și spre cortul de pînză.

— Avem oameni care numai de ele se ocupă. Demontează aici, încarcă și instalează în altă parte.

— Îți pare rău că plecați ?

— Nu, de ce să-mi pară rău ? Nu e prima oară. Mai greu va fi cînd va trebui să mă stabilesc undeva...

— Te gîndești la căsătorie ?

— Nu neapărat...

— Te poți mărita cu băiatul de la menajerie și atunci veți...

— Cu Dobre ? Fata începu să rîdă.

— De ce rîzi ? se miră Zenovie. Pare un băiat bun.
— Chiar este. Atît însă nu ajunge.
— Asta cam așa-i.
— Cum e votca ? întrebă fata roșind.
— Foarte bună. Vrei și tu ?

Zenovie îi întinse sticla și fata o apucă cu o mînă tremurîndă. De emoție, de bună seamă. Se așteptă să o vadă strîmbîndu-se cum fac toți cei neobișnuiți cu băuturile tari. Fata duse sticla la buze fără grabă, lăsîndu-și parcă timp să renunțe : nările delicate fremătau neliniștite pe măsură ce mirosul discret al lichidului se făcea tot mai simțit ; urmă un spasm ușor al trupului ei subțire ; buzele frumoase se separară într-un zîmbet ciudat dezvelindu-i dinții în care gîtul sticlei se opri o clipă ; apoi se depărtară și ei lăsînd cale liberă alcoolului pe care ea îl primea cu pleoapele coborîte, în înghițituri mici, binefăcătoare. Cînd, într-un tîrziu, restitui sticla din care băuse de două ori mai mult decît Zenovie, ochii îi erau și mai albaștri.

Zenovie își simți cerul gurii uscat. Abia reuși să întrebe : De mult ?

— Din liceu... Am încercat să mă las, de mai multe ori, dar, după cum vezi... Acum am băut pentru tine...
— Pentru mine ? De ce pentru mine ?
— Pari un băiat bun. Îmbrăcat în costum, cu cravată, și cu florile astea pun pariu că te duci în vizită.
— Da, la o mătușă.
— La o mătușă ? E bine și la o mătușă, deși... De ce să pun la îndoială vorbele tale ? E frumoasă ?
— Cine ? Mătușa ? Zenovie era descumpănit. Da, e frumoasă. Cel puțin așa se zice.
— Dacă „se zice“, e mai frumoasă decît dacă ai zice tu...
— Ar fi o părere subiectivă, nu ? se grăbi să intervină Zenovie, fericit că poate schimba cursul conversației, primejdios din clipa în care simți că fata îi plăcea.
— O, dar avem vocabular... Ce meserie zici că practici ?
— Șofer, zise Zenovie fără să clipească.
— Șofer ? Cu studii superioare, presupun. Doar așa ați putea fi „subiectiv“, ca să mă exprim și eu mai ele-

vat... Și ce universități ați urmat? Sper că nu sînt indiscretă?

Fata se ridicase între timp și vorbea gesticulînd, făcînd piruete, ondulîndu-se provocator pe platforma ringhișpilului care se transformase în scenă de teatru. În jur, țipenie de om. Dobre se dusese să se culce în rulotă după ce le-a urat noapte bună, iar ceilalți erau la *Minerui îndrăgostit* la masa de adio.

— Liceul și școala de șoferi de șase luni. Dar stai naibii într-un loc și nu te mai fîțîi așa ca o...

— Tîrfă, asta vrei să spui?

— Nu chiar...

— Atunci ca o putană. Sună mai bine așa. Mai de import. Ha! Ha! Fata rîdea cu lacrimi. Cînd se opri din rîs începu să-și șteargă lacrimile cu o batistă scoasă la iuțeală din mîneca pulovărului. Odată cu lacrimile dispărea și fardul care ascunsese pînă atunci obrazul alb, palid, cu cîțiva pistrui în jurul nasului și pe pomeți. Și de ce mă rog să stau într-un loc? Nu mi-e în fire. Noi ăștia, nomazii, avem chestia asta în sînge.

— Mănîncă și tu ceva, zise Zenovie. Uite, mai ai o roșie, trei felii de salam și puțină telemea.

— Pentru mine e prea mult, zise ea. Dacă mănînc tot, mă fac cît o rulotă.

Ce tîmpenii poate spune cu mutra asta gravă. E vie ca o flacără. Regreta că o cunoștea atît de tîrziu, dar se bucura că o cunoștea totuși. Pe lîngă ea, Letca era doar o fată de treabă. Așa ar fi văzut-o și el dacă Gușă nu i-ar fi strecurat în suflet, nici el nu înțelegea cum, chipul unei femei care, întîmplător, purta același nume cu femeia care îi scrisese lui în închisoare. Mai mult decît imaginea evident denaturată a Letcăi îl irita faptul că nu se putea în nici un fel elibera de forța de convingere a lui Gușă. Dar ceea ce i se părea și mai ciudat era că, în timp ce în adîncul său recunoștea mediocritatea Letcăi, căuta argumente în favoarea afirmației lui Gușă: Dacă fata asta te așteaptă, ți-a pus Dumnezeu mîna în cap, Zenovie, băiatule! Ascultă-mă pe mine, că mă pricep la scrisori. Cît de clar și cît de des i-au răsunat aceste cuvinte în urechi. Cine știe, dacă n-ar fi trecut pe „acolo" lucrurile ar fi fost mult mai simple. Om la casa lui, în-

surat, cu copii. Se pricepea Guşă la scrisori, nu-i vorbă, dar la oameni? Cît poate cuprinde o scrisoare dintr-un om? Mai ales o scrisoare care trebuie să ajungă „acolo". Nu mulţi au cruzimea jucăuşă a lui Semproniu care, într-una din puţinele sale scrisori, îi aducea la cunoştinţă următoarele: „Dragul meu, sînt fericit să te anunţ că de cîteva zile nu mai avem vilă. În locul ei se face o fabrică de sucuri. Toţi care au lucrat la demolare, inclusiv buldozeristul, s-au arătat încîntaţi să dărîme un lucru atît de bine făcut. Aşa da, ziceau ei. Asta da, casă! Întrucît laudele mi se adresau şi mie, m-am simţit obligat să le întreţin entuziasmul şi să le ofer zilnic de băut. Am băut şi eu cot la cot cu ei. Chiar mai mult. Să nu cumva să creadă că-mi pare rău. După bani nu mi-a părut rău niciodată. Şi am pierdut cîteva mii la viaţa mea. Atelierul a scăpat. Prin mijlocul curţii va trece un zid pe care constructorii se vor strădui să-l facă cît mai bine. Mi-au promis chiar că mă ajută să pun iederă sau viţă de vie. Aşa verde va fi mai estetic. Ni s-au creat în acest fel condiţii să locuim separat, drept care tu vei putea locui unde vei găsi de cuviinţă. Te îmbrăţişez şi îţi urez noi succese în nobila muncă de reeducare, atît ţie cît şi lui Guşă pe care eu nu-l cunosc, dar care din cele aflate de la tine îmi pare un suflet ales, demn de misiunea ce v-a fost încredinţată. Semproniu." Scrisoarea a fost elogiată şi dată de exemplu tuturor deţinuţilor de către conducerea închisorii. Ce păcat că nu sînt şi părinţii voştri aici, spuse şeful închisorii, să audă cum se compune o scrisoare către fiii lor. Deviza noastră, după cum bine ştiţi, este: Nimeni să nu iasă de aici cum a intrat! Pentru aceasta însă trebuie să punem toţi umărul, de la deţinut pînă la gardian, pentru ca să realizăm ce ne-am propus. Şi... Ar mai fi vrut să spună ceva, dar unul care îşi plimba distrat privirea pe cer a început să strige ca scos din minţi: Cocorii, fraţilor! E primăvară! Ca la un semn, toţi chilugii şi-au dat capetele pe spate şi au stat aşa, înfipţi în pămînt, urmărind cu răsuflarea tăiată, zborul înalt al cocorilor.

Se făcuse nouă. Unde să mai meargă la ora asta? Florile arătau ca vai de lume. Se putea şi fără, la o adică. Numai că el n-ar fi plecat de acolo. Decît cu fata

asta de mînă. Cît mai departe de Apud. Să se întoarcă aici doar o dată pe an, de ziua morților. Dar unde să te duci ? Și cît ar rezista cu casa în spate ? O viață de melc.

Fata terminase de mîncat și acum se uita la el încercînd parcă să afle ce gîndește. Dacă ar ști că face lucrul ăsta, chiar că n-ar mai sta pe gînduri. Întinse mîna după sticla de votcă.

— Ce va zice mătușă-ta că te duci așa tîrziu ?

— E obișnuită, zise Zenovie fără să clipească.

— Deci mai poți rămîne ? întrebă fata cu o explozie de bucurie în glas.

— Oricît, se îmbătoșă Zenovie. De ce ? Ai vreo idee ?

— Nu, nici una. Ți-am spus însă că mîine plecăm. De cîte ori ne facem bagajele, am o strîngere de inimă. Ceilalți chefuiesc, se bucură. Eu... Noroc cu Dobre...

— De ce te plîngi ? Călătorești, vezi lumea...

— Ce lume ? Care lume ? Știi tu ce-nseamnă lumea ?

— Nu prea.

— Atunci ?

— Ziceam și eu așa...

— Exact cînd începi să te obișnuiești cu locul, cu oamenii, vine șeful și-ți spune : Mîine adunăm.

— De ce nu renunți ?

— Crezi că e atît de ușor ? Și ce să fac ? Unde mai găsesc eu o slujbă ca asta ?

— Atunci, taci și vezi-ți de treabă.

— Îmi văd de treabă, da' îmi place să mă mai și revolt din cînd în cînd. Cam o dată pe an. E dreptul meu, nu ? Și te rog să nu țipi la mine !

— Iartă-mă, n-am vrut să te supăr.

— Gata, mi-a trecut.

Zenovie o cuprinse pe după umeri și o trase spre el. Fata se supuse docilă. Pentru că îndrăzneala lui Zenovie se opri aici, fata se răsuci cu fața spre el și îl sărută prelung. Prin piață treceau îngîndurați spectatorii ultimei proiecții din acea zi cu *Spartacus*.

— Acum trebuie să te duci și tu, zise fata cînd piața rămase din nou pustie. În curînd o să vină șeful.

— Pe el îl aștepți deci, zise Zenovie cu o mînie pe care cu greu și-o putea reprima. Eu te-am încălzit, iar el se va bucura de tine pînă la capăt.

— Ești cam dur pentru un șofer, zise fata zîmbind. Zenovie se aștepta să o vadă ripostînd, fie și de ochii lumii. Ea însă se mulțumea să zîmbească și lucrul acesta îl întărîta și mai rău. Hotărî să plece. Se desprinse brutal de fată și se ridică. Ea îl privea cu dragoste și cu neputință în același timp.

— După cum vezi nu sînt cu nimic diferită de altele. Trăiesc și eu cum pot. Pentru că vreau să trăiesc. Trebuie să-ți spun însă că șeful e un om deosebit. Mai în vîrstă, e drept, dar un mare iluzionist. Are nevoie de afecțiune și...

— Tu ești exact balsamul care îi lipsește, zise Zenovie tăios.

— Vezi că înțelegi ? zise ea în timp ce ochii i se umezeau.

— Cum să nu înțeleg ? Chiar așa tîmpit nu sînt, deși nu s-ar zice după cît timp am pierdut aici. Își luă florile și coborî de pe platformă.

— Stai ! Unde pleci ? strigă fata sărind și ea în picioare. Să dăm măcar mîna înainte de a ne despărți.

— Noi n-am fost niciodată împreună, mormăi Zenovie. Rămase pe loc nehotărît.

— Cum n-am fost ? Chiar nu-ți mai aduci aminte ?

— Ba mi-amintesc. Dar cît timp a trecut de-atunci !

Auzind aceste cuvinte, fata s-a oprit la cîțiva pași de el. Buzele îi tremurau, abia stăpînindu-și plînsul.

— Aveam de gînd să las totul și să merg cu voi, zise Zenovie.

— Cum, așa dintr-o dată ? Fără să mă cunoști ?

— La ce oră plecați ?

— La șapte. Dar ce ziceai ?

— Da, ziceam. Acum o să mă mai gîndesc.

— Mai bine așteaptă, zise fata. Nu peste multă vreme vom trece din nou pe-aici.

— Cînd ?

— Curînd. Peste un an, poate chiar mai repede. Turneele noastre nu sînt așa de lungi.

— Și eu ce naiba să fac ?

— Ce-ai făcut și pînă acum sau chiar mai mult. Te vei însura, vei avea copii și vei uita... Vei prinde și tu rădăcini...

— Vreau să-ți spun că...

— E tîrziu, zise fata, uite cum arată florile. Dacă mai întîrzii cîteva minute le poți arunca. Hai șterge-o! Îi făcu strengărește cu ochiul în vreme ce își căuta batista sub pulovărul ei lălîu.

Zenovie se îndepărtă cu pași mari. Pașii lui de fiecare zi. Cînd ajunse la colțul pieții, în liniștea nopții izbucni zgomotul motorului de la ringhișpil. Roata, împănată cu sute de beculețe colorate, se învîrtea ca elicea unui elicopter gata să-și ia zborul. Zenovie rămase pe loc privind fuga scaunelor goale.

Cînd intră în curtea familiei Mierlă, era trecut de unsprezece. La un capăt al mesei, Letca, îmbrăcată într-o rochie albă, tricota. Domnul și doamna Mierlă moțăiau cu capetele în piept la stînga și la dreapta ei. Al patrulea scaun, era liber. Mîncarea și băutura erau neatinse. Lipit cu nasul de geam, Zenovie își vedea viitorul. Dacă va fi așa, n-ar avea de ce să se plîngă. Casa era curată, mîncarea, oricum mai bună decît la cantină sau la restaurant, putea fi mulțumit. Îl intriga doar surîsul calm al Letcăi. Era aproape de miezul nopții și cel care trebuia să vină să-i ceară mîna încă nu se arătase, iar ea nu suferea deloc, ca și cum totul s-ar fi împlinit deja. Nici măcar emoția de circumstanță nu se citea pe chipul ei. Bătu ușor în geam. Letca tresări. Lăsă lucrul deoparte ca să asculte. Zgomotul se repetă. Se ridică de la masă cu mișcări greoaie, precaută. Se apropie de geam gîfîind. Dintre trandafiri, unde stătea pitit, Zenovie îi vedea fața pătată, gîtul lung, sînii mari. Rămase nemișcată, cu toate simțurile la pîndă. Vru să deschidă fereastra, apoi renunță. Se întoarse la masă apăsîndu-și cu mîinile pîntecele uriaș.

Dimineața îl găsea pe treptele monumentului cu buchetul de flori în mînă. A ajuns acolo după ce a bătut mai multe străzi lăturalnice dintre care unele pentru prima oară. A adormit pe loc și n-a visat nimic. S-a trezit bine dispus. Se simțea cum numai în cabina camionului său se mai simțea, la drum întins. Accelerînd, frînînd, după

caz. Uitîndu-se din cînd în cînd în oglinda retrovizoare. Singur tot timpul, însoțit numai dacă voia el. Cîntînd cît îl țineau puterile, ascultînd cu o ureche sporovăiala cîte unui autostopist care îi lăsa bani de o bere, și cu alta zumzetul motorului care prelua prin cauciucuri respirația caldă a pămîntului. Era ceea ce dorise cu adevărat dintotdeauna. Putea fi mulțumit. Uneori doar cădea pe gînduri și atunci trebuia să oprească mașina oriunde s-ar fi aflat. Îi trecea însă repede. Știa că putea termina oricînd. O simplă accelerare nepotrivită, o mișcare cît de scurtă într-o parte sau alta și... n-ar mai fi zîmbit pe panoul de onoare al Coloanei.

— Aici erai, Zenovie ? Cam devreme...

— Cum devreme ? Zenovie tresări. Îi era foarte cunoscută vocea asta. Nici măcar nu trebuia să ridice privirea.

— Nici n-am terminat monomentul și tu, țuști, între eroi... Zub începu să rîdă. Îi plăcea cuvîntul ăsta „țuști".

— Treceam și eu pe-aici și...

— Mă rog, ești liber. Oricine poate trece. Io însă vreau să mă asigur căci stau de vorbă cu numitul Hinortean Zenovie și atunci vin și zic : buletinul dumneavoastră, vă rog.

— Care buletin ? întrebă năuc Zenovie.

— Cum care ? Ăla de indentitate. Și scoală-te în picioare cînd vorbești cu mine !

Zenovie se supuse fără să crîcnească. Zub deschise buletinul și făcu confruntarea de rigoare între poza din buletin și chipul de acum al lui Zenovie. Zîmbi mulțumit : Areți mai bine în realitate. Mai bărbat. Se vede că ți-a priit șederea. N-aș fi crezut, zău așa ! Îmi poți fi recunoscător, mai ales că acum ești și tată.

— Cum adică ?

— Foarte simplu. Azi dimineață la trei fata lui Mierlă a născut prematur și în bune condiții un băiat.

— Toată lumea știe că nu e al meu copilul.

— Nu-i al tău, e adevărat, dar trebuie să spună și el cuva „tată", nu ? Să fim oameni, Zenovie. Și nu uita

că ai făcut puşcărie chiar pentru mama acestui copil. Pentru că ai iubit-o, nu-i aşa ?

— Da, aşa-i, încuviinţă Zenovie. De fapt, nu pentru ea.

— Îi tînără, Zenovie, neştiutoare. Şi prea liberă. Nici prea multă libertate nu e bine. Uite cum dăunează. Viaţa confirmă. Şi încă ceva... Ăsta nu-i al tău, e adevărat, dar tu nu te laşi şi o pui la treabă. Să mai facă doi sau trei şi cu tine. Nu zic bine ?

— Ba da, încuviinţă Zenovie absent. I se părea că aude zgomotul îndepărtat al autobuzului care mergea la gară.

— Atunci ?

— Atunci... Dă-mi buletinul. Trebuie să plec. În cîteva secunde va opri aici în staţie. Călătoresc.

— Cine ?

— Autobuzul de şapte. Hotărîrea era luată şi nimic în lume nu-l mai putea opri. Încercă să smulgă buletinul din mîna lui Zub, dar acesta se feri. Autobuzul arhiplin intra în staţie. Zenovie apucă braţul lui Zub. Puternici amîndoi. Urmă o scurtă încăierare. Dacă acum nu se smulgea de-acolo n-o va mai face niciodată. Zub încercă să-i răsucească braţul la spate, o durere ascuţită îi străbătu întreg corpul, legată şi parcă independentă de agresiunea celuilalt. Cu mîna liberă izbi fără să mai aleagă şi se simţi dintr-o dată liber.

Autobuzul arhiplin oprise în staţie conform instrucţiunilor, dar nu deschise uşile. Cîţiva cetăţeni se certau cu şoferul.

Zenovie înconjură o dată autobuzul şi o văzu stînd cuminte pe un scaun, cu fruntea lipită de geamul murdar. Alături de ea, stătea un bărbat la vreo cincizeci de ani. Cînd îl văzu pe Zenovie, chipul fetei se lumină dintr-o dată. Geamul îngust de aerisire era deschis şi ea se ridică în picioare ca să-i spună ceva. În aceeaşi clipă însă, autobuzul greoi, prăfuit, cu vopseaua scorojită se puse din nou în mişcare. Zenovie începu să alerge pe lîngă el, încurajat la început doar de fată, apoi de toţi cei care se duceau la personalul de opt.

Zub își reveni destul de greu. În colțul gurii simțea gustul amar al sîngelui. Avea totuși o satisfacție. Ținea în mînă buletinul lui Zenovie. „Ori fără bulentin, nu ajunge el prea departe. Eu i-am vrut binele, dar dacă el nu-și cunoaște interesele, n-am ce-i face".

Se îndreptă agale spre Miliție. Pe cer, soarele strălucea vesel. Se anunța o zi frumoasă.

1985

MAXIM

Somnul care căsca gura pe ghidonul *Diamantului* său parcă nu era pește.

Ca să vezi, dom'le, ce se ascunde în adîncuri, mormăi Maxim mulțumit că scăpase lumea de un monstru. Apoi, tot el : mare scofală un somn ! Unii prind morun, nisetru...

Ce liniște ciudată ! Marmor măcar să fi zis : frumoasă treabă, dom' Maxim ! Da' el, nici gînd. Ascuțea cu sîrg cuțitul că a doua zi avea treabă. Își dă prea multă importanță, observă Maxim. Oricine știa că doar biete găini tăia Marmor și nicidecum o dihanie mai de soi. Dacă nu Marmor, atunci cei trei de la *Minerul îndrăgostit*...

Coada peștelui mătura strada principală a orașului pe care Maxim o străbătea rușinat de norocul ce dăduse peste el. Copiii ! Unde-or fi copiii ? Puțin tărăboi, ce Dumnezeu ! Așa ceva nu ți-e dat să vezi de două ori în viață.

Maxim înălță fruntea. Știa ce înseamnă gloria. Mușcase și el din ea cu dinți mărunți de șoarece, pe front, dar și în curtea regimentului de unde a ieșit la pensie. I-ar fi plăcut să i se spună „dom' colonel". N-a avut noroc însă. Ei, dar nici adjutant nu ajunge fitecine. Fără merite deosebite în pregătirea de luptă nu pupă nimeni gradele ! În Tatra a fost grav rănit. A pierdut atîta sînge, încît, după cum îi spuneau și alți răniți din preajmă, dacă scapă cu viață, om s-a făcut.

Ai stele de colonel în sînge, ascultă-mă pe mine, îi zicea omulețul pe care doar el îl vedea în momentele de delir. Dar el știa acest lucru din copilărie. Ținea foarte bine minte steluța purpurie care-i sărise din genunche în curtea primăriei. Strălucea enigmatic pe dala albastră de granit, la o palmă de chiftelele marinate ale domnului Buzămurgă. Pîinea albă, proaspătă, învelită într-un șervet roz, apretat, de olandă, era undeva în rigolă. Sufertașul de aluminiu îi intrase în urechi o dată cu un zgomot asurzitor, care l-a scos afară pe arhivar. Nu era pentru prima oară că se împiedică, cu gîndul la te miri ce.

Domnul Buzămurgă era, de bună seamă, la etaj și aștepta amiaza. Lipit comod de spătarul înalt al scaunului, privea mulțumit teancul de hîrtii rezolvate. Din cînd în cînd, își scotea ceasul de argint. Se uita și pe geam frecîndu-și bărbia. Pe cer nu se vedea nici un nor.

Te doare? l-a întrebat arhivarul. Avea o voce plăcută. Semăna cu foșnetul frunzelor, toamna. În orice caz, cu un foșnet, fie el de file întoarse. Avea mîini subțiri și ochelari pe nas.

Puțin, zise Maxim. Între timp, steluța lui a fost înconjurată de alte steluțe, la fel de frumoase. Cui i-ar fi trecut prin minte că trupul său, murdar, zicea doamna Buzămurgă, care îl punea de fiecare dată să se spele bine cu săpun și apă caldă, gol pușcă, înainte de a-i încredința sufertașul, atunci cînd soțul ei avea mai mult de lucru și nu putea să ajungă la masă acasă, ascunde așa minunăție de stele?

Șchiopăta. S-a așezat la umbră, sub arțari. Arhivarul a aruncat chiftelele într-un coș de gunoi, una cîte una. Erau șase. A apucat apoi un furtun care zăcea în iarbă și cu care se udau florile, a deschis un ventil și a spălat trotuarul, nu înainte însă de a recupera pîinea.

De sufertaș mă ocup mai tîrziu, a zis el venind lîngă Maxim. A scos o felie de pîine din buzunarul halatului și a început să mănînce.

Ia și tu, i-a zis arhivarul cu gura plină. La început a refuzat, apoi a rupt și el o bucățică din a doua felie pe

care arhivarul se pregătea să o înfulece. Mîncînd se liniștea și uita să se mai căiască.

Ei drăcie, zise Maxim, mă fură amintirile și stau cu peștele ăsta în soare.

Se apropia de nouă. Poate că ar mai fi urmărit întîmplarea cu chiftelele doamnei Buzămurgă, care îi răsplătea de fiecare dată micile servicii cu bani de înghețată, și chiar de o bere, de ce nu, hoțule, de-acum ești mare, îi zicea ea strîngîndu-l de mînă, puțin deasupra încheieturii, atît cît își putea permite o femeie la patruzeci de ani, fără copii, măritată cu un bărbat în pragul pensiei, dacă nu și-ar fi zărit trupul mătăhălos în vitrină, însoțit de un somn uriaș pe care ai fi zis că l-a scos la plimbare, așa cum face farmacistul cu bracul său.

A început să meargă din nou. Parcă mă simt mai bine așa, zise el. Cît a stat pe bancă lîngă arhivar și au mîncat împreună, a fost în siguranță. Arhivarul însă a adormit cu capul în piept, mulțumit, împăcat și Maxim și-a adus din nou aminte de domnul Buzămurgă. Se plimba furios în încăperea înaltă, afumată. Chiar el părea un fir de fum care ieșea din pantofii negri, bine lustruiți. Cu o singură mișcare a brațului a răsturnat teancul de hîrtii pe care le ordonase cu grijă, cu atîta trudă și s-a îndreptat spre ușă.

Înainte ca pocnetul ușii să-l trezească pe arhivar, Maxim a înhățat sufertașul și cîțiva ani n-a mai știut nimeni de urma lui.

Sînt prea gras la vîrsta mea, conchise Maxim în dreptul tutungeriei. Răsufla destul de anevoios și mai avea puțin de mers. Urma *Aleea Brazilor*. Acolo să te văd, Maxime !

Gîndește-te la ceva frumos, asta îți dă putere, îi mai zicea omulețul. Sfatul era bun, dar nu-l mai putea urma de la o vreme. Hortensia se măritase cu un croitor necombatant, așa că, pentru el, victoria cea mare de la Berlin nu era deplină.

Întors de pe front cu pieptul greu de decorații, a cumpărat un braț de garoafe și a făcut o vizită doamnei Buzămurgă, acum văduvă. A plîns de parcă și-ar fi văzut propriul fiu. Mă bucur din suflet că te văd, i-a zis ea

de nu știu cîte ori. Deși, adăugă ea într-un tîrziu, dacă ai fi venit cu cîțiva ani mai degrabă...

Fără să moară de deștept, Maxim a înțeles că avea o datorie de care nu se va putea achita niciodată.

II

„Dacă s-ar fi întors fără undiță sau cu ea ruptă, tăcerea frizerului Gutuie, a măcelarului Păsărică și a ceasornicarului Cuculeț, pe care, între noi fie vorba, nici nu-i cheamă așa, care vegheau amiaza de august sub castanii de la *Minerul îndrăgostit,* ar fi fost neîndoios înfiorată de susurul compasiunii sincere, atît de meșteșugit exprimată prin formule banale, dar pline de înțelepciune, precum : «așa-i viața», «ce să-i faci», «trecem noi și peste asta», pe cînd așa, cuvîntul „ranchiunos" se lipea îndărătnic în forma sa feminină de sus-pomenita tăcere..."

Notarul Morăreț își privi atent interlocutorul. „S-ar putea să ai dreptate, domnule Vișniec. Oamenii sînt răi, invidioși dar... există un dar, dacă așa stau lucrurile, vin și eu și te întreb : cum îți explici dumneata invitațiile la cină pe care Maxim le-a adresat incriminatelor persoane ?"

Vișniec nu răspunse. Ori nu era la curent cu acest amănunt, ori nu-i acordase atenția cuvenită.

Morăreț profită și șarjă : „Să nu-mi spui că Maxim a avut vreo intenție moralizatoare : Voi mă urîți acum, dar eu nu vă iubesc mai puțin pre voi, dimpotrivă, și ca să vă dovedesc acest lucru, iată, vă invit la un ospăț. Acesta este trupul meu, luați și vă înfruptați !"

„Exagerați, domnule notar", interveni Vișniec enervat de verva lui Morăreț.

„Dar nu exagerez cîtuși de puțin, dragă profesore. Purtarea lui Maxim a fost cel puțin ciudată atunci... Cam pe aceste locuri stăteau și ei, Gutuie, Păsărică și Cuculeț, cine dracu i-o fi botezat așa ?

Dinspre biserica ortodoxă, care vasăzică, vine Maxim cu somnul și noi ne prefacem că nu-l vedem, cu toate că isprava lui merită toată admirația. Să ne amintim însă cam ce fel de om a fost Maxim. Să nu intrăm în amănunte. Scurt. Doar lucruri pe care le știe toată lumea...

... Pește prindea puțin. Mai mult nu prindea. Își motiva însă înfrîngerile cu o dezinvoltură deconcertantă : o adevărată strategie a eșecului. Ascultîndu-l, erai gata să crezi că doar ageamiii prind pește. Era în schimb o plăcere să-l privești alegîndu-și locul, pregătind momeala, aruncînd undița.

Dacă aș prinde pește ca tot omul, zicea el, n-ar ști nimeni de aruncatul undiței din dublă piuretă (în loc de piruetă, evident) — toți cîți încercau să-l imite se duceau să-și caute cîrligele în lanul de porumb de lîngă combinat, sub privirea condescendentă a lui Maxim — de momeala Maxim (o asociere de momeli din care fiecare pește își lua ce îi convenea), de suportul Maxim confecționat din inox, cu mobilitate în două planuri, și de multe altele... Din modestie, adăugă Morăreț malițios, se oprea aici. Întorcîndu-se de la pescuit, Maxim făcea o haltă la grădina de vară. Alegea o masă mai retrasă, își aranja cu grijă undițele, una mai sofisticată decît alta — dacă îl întrebai : dom Maxim, una nu v-ar fi de ajuns ? îți răspundea că fiecare pește cu tipicul său ; vorbea foarte serios ; naivitatea unora îi furniza în acest fel, chiar și la pensie, ocazia unor precizări calificate cu care uimise regimente de răcani — și cerea o bere. Cu picioarele rășchirate și cu mîinile împreunate pe burtă, Maxim privea lumea ca pe un pește de sticlă transparentă.

În cîteva clipe, era înconjurat de necunoscuți sau doar curioși atrași de bețele de bambus și de mulinetele nichelate. Maxim sorbea zgomotos din halbă — uite că vin și ale noastre, greu se mai mișcă băieții ăștia astăzi — își ștergea mustața castanie cu mîneca vestonului kaki și povestea ultimele minuni.

Oamenii îl ascultau cu gura căscată. Cei care mai prindeau cîte ceva în lungile ore petrecute pe malurile Mureșului roșeau vinovați. Notarul se opri și își muie buzele în berea rece. Avem noroc azi, domnule Vișniec.

Oare ăștia nu-și pot asigura gheața pentru fiecare zi? Păi, pe vremea mea... Nu, nu te speria, profesore, uite că mă întorc la Maxim. Acum cinci sau șase zile, omul nostru prinde un somn de... fii atent, 12,340 kg! Fix! Eu nu l-am văzut, dar martori oculari susțin că animalul mătura strada cu coada. Aceiași martori afirmă că Maxim părea absent, ba unii îi citeau îngrijorarea pe față.

Se simțea așa cum mă uitam la el, domnule Morăreț, îmi zicea ieri fata de la tutungerie, ea i-a vîndut lui Maxim plicurile, că era prea șubred pentru atîta glorie! Observație ascuțită, profesore, de femeie care vede zilnic zeci, sute de oameni în cele mai neașteptate ipostaze.

„Mă miră acest lucru, zise Vișniec. Maxim era un om robust, optimist."

„O fi fost, nu te contrazic, dar în ziua aceea n-a răspuns nimănui la salut. Nici chiar bunilor săi prieteni care l-au invitat la o bere. Să udăm peștele, au zis ei. Dăm un vin. Se uita la noi cu ochii somnului, a zis Cuculeț — bun băiat Cuculeț ăsta, am băut cu el un pahar după înmormîntare. Era profund afectat. Păsărică, așa matahală cum e el, a plîns tot timpul pe umărul lui Gutuie, care l-a ras pe Maxim pentru ultima oară pe lumea asta... I-a tremurat mîna așa de tare, că l-a tăiat puțin sub nas. Noroc că Maxim... Dumnezeu să-l ierte!

Marmor a venit la înmormîntare cu invitația la cină. O flutura sub nasul meu și zicea că el l-a omorît.

Vișniec făcu ochii mari. Morăreț își scoase pipa și o puse între dinți. O ținea așa cîteva secunde și abia apoi o umplea cu tutun.

„Sper că nu-i adevărat", zise Vișniec cu glas tremurat.

„Stai liniștit, profesore. Bineînțeles că Marmor nu e în stare de așa ceva. A avut însă o dispută cu Maxim nu de mult și bietul om crede că de-aici i s-a tras lui Maxim."

Notarul a tăcut ca să-și bureze pipa, apoi a continuat: „Știi plopul de lîngă sinagogă. Ei bine, cei doi s-au certat, susține Marmor, rău de tot din pricina lui. Dacă nu tai plopul ăsta, a zis Maxim, dau cu tine de pămînt. Și de ce mă rog? întrebă Marmor. Pentru că mă încurcă, a zis Maxim. Da nu știu cum te încurcă pe tine că pe

mine nu mă încurcă deloc. Pe tine nu te încurcă nimic în lumea asta. Da pot să știu și eu care-i pricina ? Întîi tăiem și-apoi îți spun. Invers nu s-ar putea ? nu se lăsă Marmor. Nu, că tu nu înțelegi povestea. Păi, dacă e o poveste, se schimbă lucrurile, a zis Marmor. Dacă îmi place povestea, tăiem plopul. Măcar nu sînt în pierdere de tot.

Maxim s-a mai codit puțin, apoi i-a spus lui Marmor că năluca Hortensiei nu trece de plopul ăsta nici în ruptul capului.

Or fi avînd și nălucile ciudățeniile lor, își dădu cu părerea Marmor. A tăcut apoi o bună bucată de timp ca să-și scarpine barba din care se scutura mătreața.

Maxim, ascultă-mă tu pe mine : am putea tăia plopul, da' atunci stricăm totul.

Cum adică ?

Uite-așa, dragă prietene al meu. Dacă n-ar fi plopul ăsta, tu ți-ai pierde mințile.

Maxim a tresărit. Marmor nu era însă sigur că a și priceput : Adică povestea ta e adevărată pînă la un punct, pînă în dreptul plopului. Nu numai povestea ta, orice poveste...

Marmor a tăcut. Maxim s-a urnit din loc posomorît. Ce zici de asta ? întrebă Morăreț.

„Ce să zic ?" Vișniec căzu pe gînduri. Notarul își fuma liniștit pipa.

Prin perdeaua subțire, albăstruie, de fum se zărea *Aleea Brazilor*.

III

Maxim își ștergea fruntea năpădită de sudoare cu o batistă nu tocmai curată. Urma partea cea mai grea a întoarcerii. Era totuși mulțumit că își invitase prietenii la cină. Își simțea inima ușoară. Avea o rețetă de somn pe care intenționa să o lase prin testament bucătarului de la *Minerul îndrăgostit*. Pînă atunci nu o mai încercase nimeni pe acolo. El o știa de la un văr de-al

său, care a lucrat pe un vas comercial.

Și-a întors pe dos buzunarele pantalonilor strîmți jos, largi sus, în care își îndesa în fiecare dimineață cămașa de diftină, ca să găsească cei trei lei pentru copil. Copilul îl privea cu ochi mari, încrezători. Zîmbea. Era sigur că moșul avea bani, dar făcea pe nebunul căutînd atîta. Vrea să-l încerce. Cu el însă nu-i merge. Putea să-și cumpere trei înghețate. Oricine invidiază un băiețaș care mănîncă trei înghețate. Aveți un buzunar și la cămașă! Și-a adus apoi aminte că s-a angajat să ducă scrisorile și fără răsplată. Îl incita gîndul că ar putea intra în acest fel la Marmor, despre care circulau în oraș tot felul de zvonuri. Se auzea că ar avea o sabie de argint cu care zbura capul găinilor cu așa repeziciune, încît acestea nici nu-și dădeau seama că nu mai aveau cap și cotinuau să umble așa prin curte. Doar cînd se aplecau să apuce vreo rîmă sau un fir de iarbă sau un bob de ceva, vedeau că nu aveau cu ce și atunci mureau de spaimă.

Maxim își lăsă brațele să-i alunece pe lîngă corp. Nu avea nici un ban la el. Ochii i-au căzut însă pe grămada de undițe ce se sprijineau de tutungerie și chipul i s-a luminat.

„Alege-ți una!"

Copilul a făcut ochii mari și s-a dat un pas înapoi.

„N-ai auzit? Alege-ți o undiță! Care îți place ție, pe aia s-o iei!"

Copilul s-a apropiat cu teamă de undițe, așa cum te apropii de un cîine care cu puțin înainte s-a zbîrlit la tine și care, acum, după intervenția energică a stăpînului, dă prietenos din coadă.

„Păi, bîigui copilul, eu nu știu pe care o vreau, adică... nu știu care îmi place...".

„Destul de rău, zise Maxim, ce învățați voi la școală?"

„Noi la școală învățăm..."

„Lasă, lasă, uite, ia-o pe asta!"

I-a întins o trestie subțire de bambus, sensibilă ca un nerv.

„Acum te duci la *Minerul îndrăgostit* și..."

„Da' nu-i spune așa, nene!"

„Da' cum, mă?"

„Minerul, simplu".

„Tu te duci unde îţi spun eu. Ştiu eu mai bine unde îi găseşti. Fii atent la mine : intri în grădină şi după ce faci vreo zece paşi, te opreşti şi te uiţi la dreapta : sub castanul ăla mare o să-i vezi pe ăştia de i-am scris pe plicuri. Saluţi frumos şi le dai scrisorile. Din partea lui Dom' Maxim, aşa să le spui. Pe al patrulea plic, pe ăsta care ţi-l dau acum îl duci la sinagogă. Intri în curte, ocoleşti sinagoga şi o să vezi o casă cu pereţi galbeni şi scorojiţi, cu un fel de verandă şi un copac lîngă ea, care are în crengi pene de găină în loc de frunze. Domnu' Marmor stă pe un scaun şi citeşte. Dacă nu citeşte, doarme cu capul în piept şi o să-ţi fie cam greu să îl trezeşti. Cauţi atunci o furnică şi i-o pui după ureche. O să deschidă ochii şi tu îi dai repede plicul şi te faci nevăzut înainte ca el să-ţi pună întrebări. Lasă-l să i se pară că a fost un arhanghel. Lui îi plac minunile. Ne-am înţeles ?"

„Ne-am", a răspuns copilul voios. Se răsuci pe călcîie şi Maxim se uită o vreme în urma lui. Îi plăcea cum se legăna ca o raţă pe trotuarul încins.

Începu urcuşul. În curînd avea să ajungă acasă şi el tot nu pricepea cum nu s-a rupt firul. Şi ce luptă a fost ! Cînd l-a scos la mal şi apoi pe mal, primul lucru pe care a vrut să-l facă a fost să-i dea drumul înapoi în apă, deşi îl visa de mult.

Dacă ar fi viu, îşi zise Maxim, l-aş strînge de gît ! Singur nu te poţi bucura niciodată de nimic cu adevărat. Deseară vor mînca şi vor bea un pahar de vin şi toate se vor lămuri. Simţea un nod în gît. Merita, socotea el, dacă nu o atenţie suplimentară, nu se aştepta din capul locului ca lumea să iasă în stradă şi să-l aclame, avea încă simţul măsurii, iar oamenii atîtea altele de făcut, cel puţin aceeaşi simpatie cu care pînă atunci i se ascultau poveştile.

M-oi fi schimbat de cînd am prins peştele şi ei nu mă mai recunosc... Poate s-au schimbat şi ei... Poate, cine ştie...

Cu aceste gînduri a intrat pe poarta casei. A sprijinit bicicleta de cireş, după care s-a aşezat pe banca vopsită

în urmă cu două zile lîngă tufele înflorite de crini japonezi.

În curte era o lumină nemaivăzută. Avea parcă greutate : o greutate egală cu tristețea inexplicabilă care îl stăpînea.

Cu mîna dreaptă a început să-și maseze ușor acea parte a pieptului unde își simțise inima bătînd ani de-a rîndul. I se părea că mîngîie un iepure alb de casă, cu ochii roșii, ademenit cu morcovi și coceni de varză.

„De data asta te lipești degeaba de mine, i-a zis el pe un ton glumeț. Nu mai am ce să-ți dau. Cel mult un deget. Eu zic să-l rozi pe ăsta. Nu e un deget oarecare. A stat multă vreme pe trăgaci. De nu era el, chei, cine știe pe unde aș fi putrezit și eu ? Acum însă mă tem că nu mă mai poate ajuta. Am știut că nu-i a bună cu peștele ăsta. Ca să vezi : unii mor și nu prind nimic, iar alții prind și... Ce să mai vorbim ! Asta-i ! Și cînd te gîndești că ei mă invidiază ! Auzi, iepurașule, ai niște dinți ! Taie, nu glumă ! N-aș fi crezut."

Durerea care îi sfredelea trupul era atît de nouă, de necunoscută, încît se lăsă să alunece în ea ca într-un vîrtej din care nu își propunea să mai scape.

PROPRIA PERSOANĂ

Înțelegerea cu poștașul era simplă : cînd găsiți poarta închisă, lăsați ziarele la vecini, adică la noi. Niciodată n-a fost mai închisă poarta lui Aron ca în acel septembrie. Aflînd că s-a întors, am luat teancul de ziare și m-am grăbit să i le duc.

Aron avea o mulțime de cărți și tot mai împrumuta de la bibliotecă. Citea întruna. Cînd nu citea, ținea conferințe.

Îi spuneam Aron. Simplu. Făceam totuși o mică pauză, stînjenit după ce-i pronunțam numele.

Acum stăteam cu ziarele în brațe și nu știam cum să încep. El se obișnuise, se pare, cu prezența mea — nu îl deranjam în nici un fel — din moment ce nu-și schimbase poziția și nici expresia chinuită a feței.

Cum toate au însă o limită, puterile l-au părăsit și pe Aron, iar eu am putut auzi ceva ca un șuierat de pneu spart, sau ce mai rămîne dintr-o încăpățînare nicicînd bănuită pînă atunci în înfățișarea sa mereu destinsă, calmă.

M-am așezat și eu pe bancă. Între noi, teancul de ziare îngălbenea imperceptibil.

Îl priveam pe Aron cu coada ochiului. Avea părul rar, sur, și vîrfurile degetelor cafenii. Vorbea răgușit tot din pricina fumatului.

„Și i-am spus lui Pétrek că vorbesc despre orice, dar nu despre viermii de mătase. Auzi și tu — Aron m-a tras de mînecă să mă facă atent, inutil, eram doar ochi

și urechi — conferința : Cultura viermilor de mătase ! Zic : tovarășe Pétrek, eu am un dinte din copilărie împotriva acestor animale mici, folositoare și sinucigașe. Am crescut și noi din ăștia ca să facem bani, căci duzi erau peste tot. Noi mîncam și ne culcam pe afară, iar casa trosnea de fălcile dihăniilor. Să nu vă spun cum mă dureau genunchii de scoarța copacilor în care mă urcam în fiecare zi tot mai sus, tot mai departe de casă și la ore tot mai mici. Concurența și lăcomia viermilor ne împingeau de la spate. Uram de moarte foșnetul lor printre frunze proaspete, umede încă de rouă. Gîndiți-vă ce bine o să ne fie cînd vom vinde gogoșile ! Mereu aceeași frază cînd încercam să lăsăm dracului cățăratul după frunze.

Nu mă interesează genunchii dumitale, a zis Pétrek. Nici n-am apucat să-i spun că genunchii îmi sînt bine merçi, și că nu la ei mă gîndeam de fapt, ci la halucinațiile auditive pe care le am cînd se vorbește de viermi de mătase, dar mai ales la senzația de frig ce mă încearcă... Aron oftă din nou, mai scurt de data aceasta, și conchise ehei, dacă i-aș fi spus eu toate astea tovarășului Pétrek, cine știe poate m-ar fi înțeles..."

Frumos mai vorbea Aron ! Nu degeaba mergea el cu un umăr mai jos și puțin aplecat înainte. Geanta de piele era mereu doldora de cărți și firav cum era el trăgea un pic spre dreapta.

Aron nu era nu numai tobă de carte, ci și nemuritor, căci pe el nu-l căuta nimeni, ca și cum în ceea ce-l privea nu era niciodată prea tîrziu.

Purta la nesfîrșit același costum, mîndru de rezistența sa și de precizia ceasului Doxa care îl ajuta să țină pasul cu timpul. La serviciu, Aron era respectuos, meticulos și tăcut. Nu avea obiecții niciodată. Doar completări la dările de seamă cînd cîștiga cu modestie și pricepere bunăvoința prezidiului. Era însă *„un foudre d'éloquence"* ca să mă exprim așa, cînd ținea vreo conferință în orele de după program. Pe măsură ce vorbea se înflăcăra, și pe măsură ce se înflăcăra se simțea indispensabil. Pentru că una e să muți de ici-colo dosare și hîrtii, și alta e să vorbești unor oameni toropiți de griji și de oboseală.

Aron era în stare să vorbească despre orice, dar despre el, despre propria persoană, n-ar fi scos nici un cuvînt.

Un om vorbește despre el, măcar cînd îmbătrînește. Aron tăcea de parcă n-ar fi avut trecut.

Se uita la trandafiri. „Mă uit la trandafirii ăștia", a zis el într-un tîrziu. Îi priveam și eu de o bună bucată de timp. Cîțiva începeau a se sălbătici. Nu acesta e cuvîntul potrivit. Amenințau să treacă în altceva, într-o specie necunoscută taxonomiei botanice, însemnînd mai mult decît o plantă, un alt fel de a gîndi lumea... A nu mai privi lumea din perspectiva trandafirului... Poate că și cu noi se întîmplă la fel... Aron vorbea abia șoptit. A luat ziarele și a început să le răsfoiască distrat ca și cum le-ar fi citit cel puțin o dată.

A urmărit pînă la pămînt căderea unei frunze și... Era duminică. Aveam tot timpul să-l ascult.

„Puțin după discuția cu Pétrek care a ieșit din birou trîntind ușa, fără să mă asculte, de fapt nu știu dacă i-aș fi spus ceva din ce credeam că simt foarte nou, neașteptat în mine, un fel de căldură suplimentară în sînge, puțin deci după aceea, priveam ploaia măruntă prin geamul bibliotecii — am intrat mai mult din obișnuință, încă nu știam ce să fac, ezitam deja, pe undeva, rezistența mea mi se părea ridicolă, infantilă, nejustificată și demnă de o mai atentă considerare — și mă gîndeam că n-am nici umbrelă, nici pelerină.

Oamenii se grăbeau acasă. Mi se părea că aud fîșîitul bicicletelor pe asfalt și respirația dureroasă a cardiacilor. Monumentul eroilor, gri, la răscruce era singura linie verticală în peisajul uniformizat al ploii. Ploaia se întețea și femeia de peste drum ștergea tot mai des geamul. Aștepta pe cineva. Dar cine s-ar fi încumetat să mai umble prin ploaie pentru o femeie trecută? Așa părea după culoarea părului și după fardul strident care îi acoperea fața ridată, căzută.

Bibliotecara croșeta. La opt mergea la film cu *„my sweet heart"*. Făcuse liceul și știa cîteva cuvinte englezești care o ajutau să își exprime sentimentele ei cele mai adînci. Era frumoasă cu toate aceste. Părul arămiu și ochii albaștri cu reflexe verzui-roșcate mă făceau să

mă gîndesc la vitraliile catedralei din Chartres. Mă simţeam bine în bibliotecă. În siguranţă. Acolo ştiam locul fiecărei cărţi. Nu aşteptam nimic. Poate pentru că învăţasem că împotriva ploii nu poţi face nimic decît să aştepţi să se oprească. Puteam eventual să o sfidez ieşind în stradă. Costumul n-ar fi avut prea mult de suferit. Era lînă-lînă. Vierge. Conferinţa! Ea mă reţinea. De ce să nu o ţin? „Gogoşi", „senzaţie de frig"! Ce-i cu sclifoselile astea de domnişoară de pension? O ţin, mi-am zis eu hotărît, cu aceeaşi bucurie lăuntrică cu care o refuzasem puţin înainte. Sînt om în toată firea, mi-am zis.

Se împlineau trei ani de cînd luasem hotărîrea de a duce lucrurile pînă la capăt. Trei ani de cînd nu mai credeam că ar mai fi o viaţă pe lîngă cea de fiecare zi, aceasta din urmă fiind doar un pretext pentru cealaltă care, pe cînd exista, se chema Svetlana.

„Svetlana, am murmurat eu fără să vreau, frumos nume..."

Aron părea mai puţin posomorît, deşi bănuiam că mai ploua în povestirea lui. Era de bună seamă tot în faţa geamului bibliotecii orăşeneşti, pe care îl ştergea şi el o vreme cu palma, în contratimp însă cu femeia de peste drum. De aceea n-a văzut el pendula pe care femeia a aruncat-o de la etaj şi nici paloarea obrazului ei sub fardul striat ca un mîl proaspăt adus de ape. Monumentul părea că se surpă şi el odată cu oraşul. Pericol! În aceste cazuri se recomandă a se renunţa la orice lucru de care nu mai ai absolută trebuinţă. În rimul rînd se renunţă la iluzii. La acest capitol, femeia platinată nu venea cu o zestre prea bogată: mici tabieturi, cafeaua de după-amiază, lichiorul puţin cam dulce, ţigările fine, BT, fumul albastru, privirea lui, ei, ce facem? mai stăm? puţin cam vulgar, cam prea direct, dar erau oameni în toată firea, şi apoi era timpul care trecea foarte repede, duşul care nu se închide bine şi care îi ţine treji, capotul ei roz precum placa de marmură a monumentului pe mereu acelaşi scaun, telejurnalul de seară, cina, mai mult nu îndrăznea să creadă că l-ar putea reţine, e bine şi aşa, la 22 va fi singură din nou şi va vedea din nou igrasia muşcînd pereţii, mereu la 22, exactă, promptă ca

un creditor în ziua scadenței. Și noaptea care trecea greu cu napoton sau fenobarbital. Din autobiografie nu se rețin decît punctele cardinale : locul și data nașterii, studii, funcții de tot felul, rude în străinătate.

„Pe vremea aceea, povestea Aron, lucram ca vopsitor și mă socoteam o rudă mai îndepărtată a pictorilor. Am încercat de mai multe ori la Arte și n-am reușit, dar eram oarecum familiarizat cu viețile pictorilor. Purtam bascul tras pe sprînceană și sporul de toxicitate îl cheltuiam pe cărți și acuarele. Stăteam pe *Zorilor* într-o cameră în care îngrămădisem un pat, o planșetă de desen în chip de masă pe care zăceau vrafuri de cărți, culori, chei, pensule, plicuri, un briceag și multe alte mărunțișuri. Pe lîngă toate astea mai aveam și o canapea vieneză cumpărată la licitație. O păzeam ca pe ochii din cap, ca pe certificatul de naștere. Orfan de mic de ambii părinți, crescut cînd în case de copii, cînd la rude de treabă, mai ales în vacanțe, îmi legam obîrșia de primii proprietari ai canapelei, oameni onorabili, cu gust și bani. Mi se părea, uitîndu-mă în oglindă, că recunosc pe chipul emaciat din față trăsăturile unei stirpe nobile. Zîmbeam mulțumit.

Svetlana era laborantă la U.P.S.A. și venea la mine în fiecare zi. Vorbea puțin. Se dezbrăca îndată ce intra în casă, de parcă hainele n-ar fi fost ale ei, obosită parcă de cît le-a purtat. Rămînea goală. Se întindea în pat. Mă apropiam de ea. Trupul ei zvelt, rătăcit o clipă într-o masă amorfă, inertă, își redobîndea demnitatea formei într-o stranie confesiune.

Mă gîndeam tot timpul la ea. Credeam că îmi găsisem matca. Problema identității era rezolvată, inhalam cîțiva oxizi pe zi și veneam acasă grăbit să o găsesc pe Svetlana. Acum pot spune : ce vremuri !

La șantier nu mă prea împăcam cu culorile : terne, morocănoase. Într-o ședință am propus să îmbogățim paleta cromatică. Am fost primit cu sprîncene încruntate și cu o lecție de morală tovărășească.

— Mai încet, tovarășe, ia-o mai încet ! Sau nu-ți plac culorile noastre ? 'Mneata crezi că noi ne jucăm aici. Că șantierul e parc de distracții. Culori vesele, care va să zică ! 'Mneata, mi se pare mie, sau chiar vrei să dena-

turezi realitatea ? Vrei să induci în eroare pe cei de bunăcredință. Cum adică, vopsești un rezervor de caustică în portocaliu ? Da' eu nu știu că virgulă caustica este moarte sigură pentru cine cade în ea ? De-aia îi stă bine în cenușiu, ca să știe lumea că în pămînt ajunge ! Dacă nu respectă regulile de protecția muncii. Și ar mai trebui să te mai întrebăm ceva : de unde ai scos 'mneata chestia cu culorile ? Sau nici nu trebuie să te mai întrebăm ? Știm că ai încercat de mai multe ori să ieși din rîndurile clasei noastre muncitoare înainte încă de a intra în ea. Ai vrut să te faci artist ! Să nu te scoli o viață întreagă la cinci dimineața. Uiți că cine se scoală de dimineață, departe ajunge !

Dacă nu pică de somn, am zis eu cu un amestec de insolență și candoare.

Prezidiul a rămas fără replică. Sala jubila, chicotea, după ce pînă atunci urmărise spectacolul plictisită, somnoroasă, aproape potrivnică.

Spre norocul tuturor, a apărut contabila care ne-a spus că, dacă nu mergem după bani în cinci minute, ea închide și ne lasă cu buza umflată.

Cum, dar se poate ? Într-un minut eram cu toții la coadă, cuminți, prietenoși, bine dispuși, gata să semnăm statele de plată.

Mulți mă băteau pe umăr, zîmbindu-mi aprobator : bravo, le-ai zis-o !

Culmea e că mi-a zîmbit și cel care mă scărmănase. Drace, mi-am spus, ăștia se joacă. Toți. Nimic nu e ferm. Noroc cu Svetlana.

Atunci am băut cot la cot cu ei. Eram vreo zece vopsitori în jurul unei singure mese. În picioare, la vreo jumătate de metru de grămada de halbe. La sfîrșit, fiecare a plătit cît a băut, scoțînd din buzunar exact suma pe care o datora. Nici un leu mai mult. Chelnerul a luat banii fără să-i numere, dar și fără emoția bacșișului. A înhățat apoi halbele goale descoperind privirii în acest fel melacartul roșu al mesei.

În locul nostru au intrat alții. E cam strîmt bufetul gării. Ei s-au urcat pe biciclete și s-au împrăștiat care încotro.

Eu am mai rămas puţin pe peron cu gîndul la aritmetica lor simplă, necruţătoare, la siguranţa lor mohorîtă şi, mai ales, la nesfîrşita îngăduinţă cu care m-au privit după şedinţă. Era timpul să mi se facă ruşine.

În drum spre casă am cumpărat două sticle cu vin de la *Alimentara* cartierului.

Svetlana făcuse ordine în casă. Şi lucrul acesta m-a dezechilibrat. Intrînd în casă, mă loveam de cîteva lucruri după o anumită regulă : de colţul planşetei mai întîi, în drum spre geam ca să trag perdeaua, apoi de piciorul patului acoperit cu o cuvertură mov, pe care aştepta Svetlana — aveam impresia că trupul ei pluteşte în jumătatea stîngă a camerei — şi, în sfîrşit, de respiraţia ei caldă.

Svetlana trăia în afara oricărei contradicţii. Toate se anulau în preajma acelui trup minunat care se oferea mereu.

N-a vrut să bea. Eu însă nu mă puteam opri. Ceva plutea în aer, în afara mirosului ei de alge marine. Am început să adulmec prin colţuri, lăzi şi lădiţe şi, pînă la urmă, am găsit : era o cutie de vopsea deschisă pe care o pregătisem ca să vopsesc tocul scorojit al ferestrei ros de ploi. Mi-am lăsat mîna să alunece în vopsea pînă la încheietură.

Svetlana stătea cu faţa spre mine, dar nu pe mine mă privea, ci canapeaua vieneză, biografia mea deghizată. Mi se părea că mă compătimeşte. Şi ea ? Aş fi putut să-i spun că nu-i decît o masă albă vorace, cu nimic mai presus decît micile vietăţi producătoare de mătase care sfîrşesc mereu în propriile lor capcane. Înainte ca ea să înţeleagă ceva, i-am acoperit trupul din creştet în tălpi cu răcoarea aceea albă cu miros de terebentină. N-a încercat în nici un fel să se apere. Ai fi zis că aştepta de mult acel vernis protector, izbăvitor.

— Îţi pierzi vremea, mi-a spus ea cînd s-a hotărît să vorbească, cu o voce joasă, egală cu sine, care pe mine mă scoţea din sărite. Eu ştiu bine că voi îmbătrîni. Ajunge să mă uit la mama. Plîngea încet.

— Şi eu la cine să mă uit ? am strigat, furios pe toată lumea. N-am nimic care să fie doar al meu, nimic în afară de ce am inventat cu bună ştiinţă. Să te confrunţi

mereu cu propriile tale plăsmuiri ! Oare nu îmbătrînesc și ele odată cu mine, cu noi ? Dacă, da, atunci ei au dreptate. Cenușiul e mai aproape de moarte decît portocaliul. Ei știu mai bine decît mine ce culoare are moartea. Și Svetlana știa. De aceea a tăcut și a stat nemișcată. Sau poate credea, cu acea imobilitate a disperării, că o voi salva de timp, de coroziune ?

Se întuneca afară și mătasea cu luciu metalic a canapelei vieneze abia se mai zărea.

Într-un tîrziu mi-a cerut benzină ca să se spele. Lumea se învîrtea cu mine. O vreme am auzit-o spălîndu-se, apoi am adormit. Cînd m-am trezit eram singur. Dar singur de tot am fost abia cînd am văzut că nu mai vine deloc. A dispărut pur și simplu. Ca o zi de ieri."

Aron și-a aprins o țigară. „Și n-ai mai căutat-o", am zis eu urmărind rotocoalele de fum cum urcau lin în cireș.

„După cum vezi. De fapt nici n-am avut cînd, pentru că a apărut Pétrek. Un fel de șef la Universitatea muncitorească. Celibatar din motive anatomice, se zice, ulceros și fumător, dar om de treabă. M-a chemat la el în birou. Purta ochelari și răsfoia un dosar. Îmbrăcat într-un costum închis, cămașă albă și cravată neagră, era în doliu, roșcat și cu un început de chelie. Pétrek impunea respect. M-am așezat în fotoliul din stînga biroului său. Mai tîrziu mi-a părut rău căci soarele îmi venea drept în ochi.

— Am auzit că te pasionează culorile, a zis el după ce a parcurs și ultima filă a dosarului. Nu prea voluminos.

— Să vedeți... am încercat eu să-l explic.

— Dar nu-i nimic rău în asta, dimpotrivă... mă liniști Pétrek înainte ca eu să încerc să mă disculp.

Ciudat, nu ? Tăcerea sălii în timpul ședinței și zîmbetul îngăduitor, complice chiar, al oamenilor mai tîrziu, m-au făcut să mă simt necopt, hazliu, caraghios, pe cînd fraza lui Pétrek, zîmbetul său mieros și tăios în același timp, insinuant ce mai, m-au adus în situația de a-mi incrimina propria persoană. Mă simțeam dintr-o dată vinovat de o conștiință tutelară pe care pînă atunci o ignorasem. Ce gafe mai puteam face ! Am răsuflat ușurat

aflînd prin gura lui Pétrek că nu greşisem cu nimic. Sincer să fiu spusele lui îmi sunau aşa : ai greşit, dar te mai poţi îndrepta...

— Atîta doar, reluă Pétrek, că oamenii noştri nu sînt pregătiţi. Ei sînt oameni buni, harnici, dar la culori nu se pricep. De aceea, conducerea şantierului îţi propune prin mine să treci la munca de birou.

— Ce legătură are asta cu... ? am îngăimat eu uluit. A fost, cred, ultima întrebare pe care am mai pus-o.

— Are, are, zise Pétrek în timp ce mîngîia dosarul de pe masă. O fi dosarul meu. Simţeam un nod în gît. Vei sta în birou, îţi vei face datoria şi vei avea şi timp să ţii conferinţe oamenilor de pe şantier. Pe teme diverse. Exemplu : *Rolul culorii în societatea noastră,* sau *Concepţia statului nostru despre culoare.* Instructiv. Educativ. Oamenii trebuie lămuriţi, conştientizaţi, tovarăşe ! Ai o misiune nobilă şi într-un cadru organizat. În acest fel nu mai ocazionezi spirite de glumă la şedinţele de producţie şi nu mai poate spune nimeni că ai ceva... Eşti tînăr. Ai viaţa înainte. Mă înţelegi ? Cuvîntul potrivit, la locul potrivit. Aceasta-i deviza mea.

Pétrek mi-a întins mîna. De a doua zi lucram la serviciul Plan şi Organizare."

„Şi Svetlana ?" am întrebat eu din nou.

„Svetlana era o cauză minoră. Aveam de modelat conştiinţe. Muncă grea. M-am dedicat ei trup şi suflet. O viaţă eroică ! Chiar la asta mă gîndeam în bibliotecă : să ajung acasă şi să scriu conferinţa. *Cultura viermilor de mătase* era o temă generoasă. Mare lucru, cîteva minute prin ploaie. O să răcesc, dar voi lua aspirină şi, după o transpiraţie abundentă, voi fi din nou sănătos.

Cînd lucram afară pe orice vreme n-aveam nimic. Devenisem oare mai şubred ? Am hotărît să rămîn încă puţin în nădejdea că voi scăpa de senzaţia de frig care mă încerca de cîteva minute. Mi s-a făcut frig din senin. Tocmai cînd socoteam definitivă decizia de a scrie conferinţa. Şi nu m-am gîndit prea mult, ca alteori, la camera mea neaerisită şi la dezordinea din bucătărie. Abia mai respiram observînd pe geam, ca pe un ecran, traiectoria bobului de frig care îmi pătrunsese în corp printr-o spărtură de care nu ştiam pînă atunci. Ştii unde s-a

oprit? Exact între omoplați. Nu-mi rămînea altceva de făcut decît să mă chinui și să aștept clipe mai bune. Mi se părea nepoliticos să dau din mîini sau să mă frec de cotoarele cărților ca o vită, și total deplasat să cer ajutor mîinilor diafane ale bibliotecarei.

Și, cum stăteam eu așa, aproape de geam, am început să desenez pe sticla aburită o siluetă umană avînd înfiptă între omoplați aschia aceea de gheață. În loc să mă părăsească, socotind că o parte din frig ar trece asupra făpturii din fereastră, senzația de frig, de îngheț iminent m-a cuprins ca într-o gheară. Atunci m-am răsucit ușor pentru o mai bună cumpănire a loviturii și, cînd am revenit în poziția inițială, am repezit brațul drept în desenul care, neîntreținut, începea să-și piardă forma, dar nu atît de repede încît să nu-l nimeresc în punctul cu cea mai joasă temperatură a trupului meu pe care l-am văzut sărind în aer, în timp ce pumnul trecea dincolo într-o durere pură.

Nici n-am apucat să văd ce mai face femeia de peste drum. M-am trezit la spital. Doar ochii se mai puteau mișca în voie. Camera era goală, fără obiecte al căror rost sau contur să mă străduiesc a le desluși. Nu doream nimic. Nici măcar să vină cineva să mă elibereze. Era liniște și era bine de parcă m-aș fi găsit în biroul meu, în acel rîvnit echilibru indiferent de funcționar. Oh, aleasă stare sufletească! Doamne, și ce ușor se ajunge aici! E de ajuns să-ți pierzi iubita și să nu faci nimic ca să o regăsești, nici măcar să înțelegi de ce aplecat; e de ajuns să fii prevăzător, adaptabil; e de ajuns să te retragi cîte puțin din toate; să nu pui întrebări, cu alte cuvinte! Ce mult am greșit temîndu-mă de *starea de gogoașă,* dragul meu Bau-Bau.

Pentru medici eram un caz obișnuit și lucrul acesta mă neliniștea. Urma tratamentul medicamentos și psihoterapic, apoi externarea și din nou acasă. Singur. Înainte mă temeam de boală. Acum mă temeam să mă fac bine. Mă temeam că, făcîndu-mă bine, m-aș putea îmbolnăvi din nou într-o clipă de neatenție.

Într-o zi m-am trezit cu Pétrek. Mi-a adus struguri și părea tare încurcat, săracul.

— Cine s-ar fi gîndit, zicea el, că se poate întîmpla una ca asta din pricina viermilor de mătase... Ar fi trebuit să ţin cont de... Îmi pare rău... Copilăria... Ca să vezi, dom'le... Pentru mine nici nu există... Adică a fost! S-a dus!

L-am asigurat că nu are nici o vină. Cît despre chestia cu „gogoşile", să nu-şi facă nici o grijă: simplă şi inofensivă metaforă.

A plecat liniştit, vesel chiar. Deci nu-i decît o ce? O metaforă, i-am şoptit eu. Aşa, deci, doar o metaforă. Zîmbi într-un fel ciudat.

I-am făcut cu ochiul. Adică doar atît, nimic mai mult. Medicii notau ceva pe nişte foi după ce stăteau puţin de vorbă cu mine şi după o vreme, abia la ieşire mi-am dat seama că trecuse o lună, m-am trezit din nou în stradă. Mai precis, ieri. De ziua naşterii mele."

Aron rîdea mulţumit de această potrivire. Mă bătu pe umăr. Zise: „Dragă vecine, vom bea un pahar de şampanie!"

„Scumpă băutură", am zis eu.

„Scumpă, dar face! Mai ales că voi pune banii la loc după ce voi vinde canapeaua vieneză. Ai ceva împotrivă?"

Eu holbasem puţin ochii. Nu, nimic, ce să am? Totuşi, am îndrăznit eu, cum rămînem cu „boabele de gheaţă", cu viermii de mătase?

„Fleacuri, mofturi, domnule, nu ţi-am spus? În plus, am scăpat definitiv de ele. O visez din nou pe Svetlana. O să vină. Ca o lumină, invulnerabilă!"

A tăcut, dar continua să zîmbească cu mîinile încleştate pe marginea băncii. Vinele tîmplelor pulsau neliniştite, pleoapele roşii se zbăteau nervoase şi un vînt uşor trecea prin lume.

SCRISOARE ACASĂ

E greu să stai o zi întreagă răsturnat în pat și să vezi cum se umezește tavanul pe unde izolația s-a dus dracului și nu pune nimeni mîna să o repare.

Pe geamul deschis venea întruna miros de ciuperci amestecat din cînd în cînd cu fumul înecăcioas al gunoaielor din apropiere.

S-a săturat și de cantină, aproape goală în zilele de sărbătoare. Numai acolo să nu te nimerești! În disperare de cauză ajungi să faci curte bucătăresei sau vreunei femei care spală vasele.

De cînd și-a cumpărat sufertașul, o dată pe săptămînă, duminica, mînca din farfuria lui pe o măsuță de lemn așezată între paturi.

Duminica, baraca era goală. Toți plecau: pe la casele lor sau care încotro. Se întorceau abia seara tîrziu. Unii, chiar luni dimineața.

Rămînea singur. Se scula pe la opt, își lua prosopul mereu întins la uscat pe tăblia patului, săpunul de sub pernă și, după ce încălța o pereche de pantofi scîlciați, se îndrepta spre cișmeaua din spatele barăcii căscînd și scărpinîndu-și pieptul păros.

Își scotea izmenele scurte — vara nu dormea niciodată cu cămașă, nici măcar cu maiou — și se ghemuia sub țeava lungă de fier galvanizat din care apa venea într-un jet greu. Apoi se săpunea bine și iar intra sub cișmea.

După vreo jumătate de oră se întorcea în baracă cîntînd cît îl ţineau puterile : „Mîndra mea cînd am plecat..."

Sub pat, într-un cufăr de lemn lăcuit, cu miros de piciorul-cocoşului, îl aşteptau o cămaşă curată şi o pereche de pantaloni din doc bine călcaţi.

Doar bărbieritul îl chinuia. Se gîndea să-şi lase barbă. Se privea în oglindă şi îşi vedea chipul ascuns pe trei sferturi de o barbă aurie. Cutele din colţul gurii şi ochii albaştri se adînceau cu fiecare duminică ce trecea.

E greu să stai o zi întreagă răsturnat în pat şi să vezi cum se umezeşte tavanul pe unde izolaţia s-a dus dracului şi nu pune nimeni mîna să o repare... E greu, dar... Îşi potrivi perna sub cap. Gîndul acesta îi venise tocmai cînd punea piciorul pe prima treaptă. N-avea chef de vorbă. Se mulţumea să asculte sporovăiala lui Arenare care înţepenise parcă în băltoacă. Ar fi putut să ocolească, îşi dădu cineva cu părerea. Nu, că strică aspectul. Cum vreţi ! Şi-apoi are două perechi de ciorapi, plus două pungi de plastic. În bocanci ? Da. Hi ! Hi ! Acum vara ? Ce, asta-i vară ? Ia-le că nu se ştie, a zis nevastă-sa. Şi el o ascultă de vreo treizeci de ani. Mişcă, omule, ce stai acolo ca un bîtlan ? Cîţiva chicotiră. Arenare s-a supus. Cu gesturi teatrale însă, spre deliciul asistenţei, agitînd sufertaşul ca pe o cădelniţă. Îţi baţi joc de cele sfinte, îl dojeni o bătrînă ascunsă pînă atunci sub o umbrelă uriaşă, foarte veche, impermeabilă ca însuşi timpul care o produsese. Vi se pare doamnă, vi se pare, îngînă Arenare un fel de scuză. Lăsaţi-l în pace, i s-a îmbolnăvit băiatul, l-au dus ieri în cămaşă de forţă. Nu era bun de nimic. Ce contează ? El l-a crescut. Şi-a cîştigat dreptul la suferinţă.

A mai urcat o treaptă. Omul suferă oricum. La ce i-ar folosi acest drept ? Doar o minte întortocheată poate născoci aşa ceva.

Doamna Teglaş cobora precaută scara alunecoastă ţinîndu-se cu o mînă de balustradă. Plusul de siguranţă, pe care se mizează de obicei, era în cazul de faţă mai mult o închipuire, pentru că nimeni nu se putea încrede în rezistenţa lemnului putred sau a barelor de metal mîncat de rugină.

Pe lîngă porţia sa, doamna Teglaş ducea de fiecare dată, împachetate în ziar, oase şi zgîrciuri pentru un căţeluş curat şi obraznic pe care îl scotea la plimbare în fiecare după-amiază.

Primise cîinele în dar şi îl chema Monam. Un nume ciudat care nu spunea nimic doamnei Teglaş oricum l-ar fi rostit. Cu toate acestea, ori de cîte ori striga „Monam", cîinele venea spre ea în fugă, măturînd covoarele cu limba lui roz. Cînd doamna Teglaş urca gîfîind la etajul vilei ca să şteargă praful de pe mobile, scara de stejar crepita uşor şi Monam ciulea urechile. Lătra o dată scurt şi părăsea patul în care dormita undeva la picioarele doamnei Sirvain, pentru a se lipi de trupul greoi al bătrînei. Primea de fiecare dată ceva de ros.

Elveţienii au plecat după un an : turbinele erau instalate. I-au lăsat ei cîinele împreună cu cîteva fleacuri de toaletă. Pe unele le-a vîndut. Pe celelalte le păstrează într-o vitrină alături de cîteva vederi cu munţi acoperiţi de zăpadă tot timpul anului. Nimic însă nu o uimeşte mai tare decît culoarea cerului.

Doamna Teglaş închiriază camere mobilate. Preţurile nu sînt prea mari pentru că nu putea suporta singurătatea. Dar cine o suportă ?

Nimeni, absolut nimeni, zise Arenare răsucind mecanic nasturele de sub bărbie al lodenului, nu-mi poate scoate din cap gîndul ăsta...

Care anume ? întrebă Inocenţiu.

Gîndul ăsta, domnule, gîndul ăsta... (Pe Inocenţiu îl lua cu leşin ori decîte ori îi spunea cineva „domnule"). Dar ce te priveşte pe dumneata, ai ? Pot să ştiu şi eu ? De ce te bagi în sufletul omului, ai ? Pot să ştiu şi eu ?

Unghiile netăiate de luni de zile ale bătrînului îi pătrundeau tot mai adînc în carne. Inocenţiu se uita încurcat în jur. Căuta o ieşire. Lumea însă, brusc scoasă din amorţeală, se bucura în tăcere de acea neaşteptată fisură în monotonia zilei. Era limpede că toţi erau de partea lui Arenare. Pentru o clipă Inocenţiu se văzu rostogolindu-se pe scară cu doi sau trei în spate după ce va fi primit un sufertaş în cap plin cu supă sau ciorbă de perişoare, ce-o fi, şi nişte carne de vită fiartă cu sos de bulion, şi îşi zise că nu merită să-şi murdărească

hainele doar ca să arate că lui, nu că nu-i pasă, dar nu-i este în fire să intre în sufletul oamenilor. Se mulțumi să-l privească pe bătrîn în ochi. Lumina lor difuză abia mai străbătea pînă afară. În vinele strîmte și rigide de ateroscleroticc, sîngele curgea tot mai greu. Într-o bună zi o să crape. În mintea lui Inocențiu, acea zi trecuse deja. Din bătrîn nu mai rămăsese decît mirosul de mucegai din haine și răsuflarea fierbinte conservată în aburii de alcool exalați din plămîni obosiți.

Și-a smuls brațul din strînsoare fără nici o greutate și a ieșit din rînd. Era, orice s-ar zice, un flăcău zdravăn.

Doamne, ce zi! O să mănînce o conservă de pește. Mai tîrziu însă, pentru că acum va scrie acasă.

Hîrtia era pregătită de cîteva zile. O avea la îndemînă în sertarul noptierei de tablă.

Se așeză la masă, netezi îndelung foaia velină făcută sul, încercă stiloul pe marginea unui ziar și căzu pe gînduri.

O locomotivă șuieră prelung. După lumina de afară trebuia să fie personalul de 6. Așteptă pînă cînd șeful stației îi arătă mecanicului verdele, apoi începu să scrie și el. Mai greu la început, chinuit, apoi tot mai ușor pînă cînd simți că scrie așa cum respiră. În acea clipă, personalul era undeva departe...

„Am avut noroc la întoarcere. M-a luat Unul de la noi, șofer în carieră. Îl cheamă Secere. Toată lumea îl cunoaște. A furat sodă de la combinat și după ce l-au judecat, căci cum se întîmplă de obicei nu poți să furi tot timpul, te mai și prind, l-au trimis să taie stuf în Deltă. A tăiat el cîteva bulevarde cît Magheru și Calea Victoriei puse cap la cap pe care s-a plimbat și tata după cum ne povestea cînd a fost și el militar care armată de atunci era mai ceva decît altele apoi a venit acasă și s-a făcut șofer. Căci nu avea loc în altă parte. Cară piatră și cînd adună bani și prea multă sămînță în el coboară în Apud la Greta care de cînd a zis că e numai a lui umblă toată în negru și o plimbă prin oraș cu camionul. Lumea zice că își plînge zilele bune cînd era închiriată cu ora iar unii nici nu-i plătea chiria. Io care l-am frecat însă pe Secere de jeg pe spate că ne-am nimerit împreună la baie pot zice că puține femei au în pat norocul

ei. Cînd a apărut Secere la duşuri de unde îţi vine apa drept în cap toţi bărbaţii au roşit. Ca nişte copii care nimeresc unde nu e de nasul lor care nu le fierbe oala cum se mai zice (în popor). Aproape în fiecare sîmbătă seară de seară mănîncă mici şi beau şampanie cu toate căci băutura tradiţională e berea la sticlă dar mai mult la halbă. Apoi se duc la tăvăleală. Căci să nu vă supăraţi dar pe aici aşa-i realitatea. Secere ar putea să lucreze şi în oraş că e mecanic bun da nu vrea. Cînd intră el la *Minerul Îndrăgostit* se vede imediat că e cineva care vine de undeva adică nu de acasă sau de la combinat care n-au nici un înţeles zice Secere sînt tot o apă şi un pămînt. Secere miroase a alte locuri ceea ce o să vedeţi şi voi cînd o să veniţi aici. În carieră aerul e curat munte ce mai. Dincolo adică în oraş e stătut cu iz de nămol şi oamenii seamănă cu peştii de baltă cel puţin aşa îi vede Secere care îi întreabă pe toţi deştepţii dacă ştiu cum se ţine gura cînd se pişcă ori cum se dinamitează şi multe alte lucruri care îi pun în încurcătură pe cei din Apud. Are omul prestigiu lui şi ţine la el. Căci nu e puţin lucru să vii de undeva, nu ? Pe deasupra vrea să se însoare şi ne povesteşte cum o să fie nunta. Eu pun bani deoparte că nu mă pot duce oricum. Nuntă cu dar. Sînt bine şi sănătos. M-am certat cu Arenare, un pensionar nebun. Oamenii se fac însă că nu bagă de seamă lucrul ăsta pentru căci bătrînul a fost funcţionar la vremea lui. La finanţe. Azi a vorbit de băiatul lui dar care băiat care el nu a fost niciodată însurat şi atunci cum să aibă copil ? M-a luat de piept şi nu i-am făcut nimic numai că am rămas flămînd. Încolo mă simt foarte bine şi uneori mă duc la mare bal cu bufet asortat şi muzică excelentă. Mă uitam azi-dimineaţă în oglindă şi mă miram cum trece vremea. Aici se întunecă. Vă sărut pe toţi. Al vostru Inocenţiu artificier fruntaş. Apud, 15 august."

Sublinie artificier fruntaş şi rotunji pe o din Inocenţiu apoi împături de mai multe ori scrisoarea deoarece plicul liliachiu era destul de mic.

După ce-și plimbă vîrful limbii pe triunghiul mobil și lipicios al plicului, îl puse pe masă și îl presă ușor cu pumnul.

Afară ploua. Becul de la capătul aleii ardea liniștit. La un pas de el era o cutie poștală. Corespondența se ridica normal.

ÎN PREAJMA ȚINTEI CARE CADE

FIICEI MELE

I

Ploaie rece, piezișă. A trebuit să-și ia și galoșii. De pardesiu nu se mai despărțea de la 1 septembrie.

Drumul a început îndată ce a înghițit ultima bucățică de slănină afumată. A renunțat la ceaiul de pe fundul cănii de aluminiu ca să-și potrivească nodul cravatei sub gulerul cam tocit și nu foarte curat al cămășii bleu. Mai rezistă ca o zi, își spuse, și ieși în stradă sughițînd.

Încolo, totul a decurs normal : a salutat aceleași persoane, a ocolit aceleași bălți, a aruncat o privire fugară monumentului eroilor de lîngă biserica ortodoxă, a mulțumit din nou lui Tessler pentru îndemnul de a cumpăra stofa costumului pe care îl purta de trei ani — e drept că atunci, după ce s-a hotărît, în sfîrșit, să scoată cei opt sute zece lei cît costau doi metri șaptezeci de material, se întreba dacă nu cumva a fost tras pe sfoară de bătrînul evreu care nu mai era de mult și proprietar al magazinului de unde avea să iasă la pensie cu gîndul la plimbări și la cărți de călătorie — l-a rugat pe Dumnezeu să aibă grijă de sufletul lui Tessler, acest ultim poet al comerțului, cum el însuși se numea, a alcătuit meniul pentru cina cu Viviana (coborau umbrele, ea strălucea ca un pumn de fosfor în obscuritatea camerei mobilată la întîmplare, a doua zi era duminică, aveau tot timpul, se vor iubi, se vor odihni, se vor iubi din nou uitînd de mîncare sub lumina necruțătoare a zilei de luni care se apropia greoaie, scrîșnind din toate încheie-

turile ca un personal în ceață, a cumpărat ziarul, un corn, cîțiva pași mai încolo, pe care l-a ascuns în buzunarul adînc al pardesiului, a traversat precaut strada, a strîns umbrela cu un aer preocupat, a scuturat-o îndelung de apă, a coborît la subsol, și-a privit ceasul, apoi a apăsat pe clanță : nimic altceva decît lumina stingheră a unui bec de șaizeci, la capătul unui șnur lung pătat de muște.

A intrat. În timp ce își scotea galoșii, auzi pașii Vivianei pe coridor. Mereu în întîrziere, deși întotdeauna grăbită.

A deschis ziarul, mîinile îi tremurau, și a ales un titlu la întîmplare pe care l-a citit de două ori pînă să-l înțeleagă, înainte de a răspunde salutului jovial al colegei sale de birou, cît mai natural posibil.

Dacă pe la zece n-ar fi sunat telefonul prelung, nimic nu s-ar fi întîmplat în cele opt ore de serviciu, în afară de ceea ce, în mod obișnuit, se întîmplă în fiecare zi indiferent de starea vremii.

Odată cu țîrîitul strident al telefonului care lui Augustin îi trecea mereu prin inimă tocmai pentru că nu îi era niciodată adresat, o lumină stranie pîlpîi cîteva secunde deasupra mesei de lîngă geam, fără ca el să o vadă.

Urmărindu-i jocul, Viviana a rămas fixată de scaun. El s-a ridicat anevoie de parcă ar fi cărat un sac de nisip. Încetineala mișcărilor îi dădea o înfățișare de somnambul. A dus receptorul la ureche și a spus „alo" cu o intonație de care Viviana nu îl credea în stare. Era în acel glas un amestec seducător de autoritate și deferență, de poruncă și cordialitate.

Parcă aș fi aprins un chibrit după ce multă vreme am bîjbîit în întuneric căutînd broasca de la ușă. Lucram la etaj, într-un birou de cinci pe șase, cu plante exotice în colțuri și covor persan pe jos, așezați pe scaune confortabile, cu două, trei telefoane colorate pe mese albe, și cine știe ce mi-ar fi trecut prin minte, dacă nu l-aș fi auzit, după aproape un minut, spunînd „da, da", cu o voce moale, ca și cum rezerva sa de vigoare și de distincție, ca să nu zic de demnitate, s-ar fi epuizat odată

cu măciulia de fosfor a chibritului de care vorbeam. A pus receptorul pe masă.

Ți-e rău? a strigat ea, speriată de expresia de năuceală de pe chipul lui Augustin, care, credea ea, o obișnuise definitiv cu neutralitatea sa desăvîrșită. S-a apropiat de el.

Pentru numele lui Dumnezeu, spune ce s-a întîmplat? Cine a fost? Ce-a vrut? întrebă din nou Viviana cu o îngrijorare simulată, de data asta aproape calmă — țipătul de adineauri mai pișca încă vîrful inimii lui Augustin, zvîcnind neliniștită sub cămașa bleu, ușor presată de capul castaniu al Vivianei — pentru că, în timp ce cuvintele pluteau în aer ca niște frunze moarte și dispăreau fără urmă înainte de a atinge pămîntul, trupul ei gol cădea ca-n somn dintr-un turn violet pe o pajiște verde inundată de soare.

Nu-i nimic grav, bîigui Augustin, fără a da totuși drumul femeii. Adică, știu eu? Am fost avansat. De mîine lucrez sus.

Viviana s-a smuls din brațele lui și a început să bată bucuroasă din palme: E minunat! Nici nu știi ce bine îmi pare!

Zîmbea silit, jenată parcă de tot ce se întîmplase puțin mai devreme.

II

Femeia de la tejghea, la vreo patruzeci de ani, brună, puternică, anume făcută ca să slujească acolo, printre bărbați duhnind a alcool și sudoare, păstrînd pe chip și în întreaga sa înfățișare prea puține semne ale sexului slab, spăla pahare, umplea pahare, răspundea tuturor întrebărilor, înjura dacă era cazul — odată a și pocnit pe unul cu o sticlă în cap și, de atunci, toți o respectă și nu se mai leagă de mustața subțire, neagră, pe care nu știe să și-o ascundă sau de care să scape (în nici un caz prin ras, cum a sfătuit-o ăla de i-a spart apoi țeasta) era, pe scurt, chiar sufletul generos al acelei încăperi cu

pereții în calcio-vecchio afumați de fumul locomotivelor în trecere sau numai în manevră, care intra pe un geam deschis și iarna, protejați în parte de lambriuri din lemn și oglinzi înșelătoare.

Privindu-te în ele îți spuneai : mă mint, nu sînt așa, și îți sorbeai liniștit berea cu gîndul la chipul tău adevărat.

Domnea o tăcere solemnă. Cei cîțiva bărbați aflați acolo vorbeau în șoaptă. Un ins beat dormea într-un colț cu capul pe masă. Din cînd în cînd, își înălța brusc capul și rostea cîte o sentință. Femeia se oprea atunci din lucru și îl fulgera cu privirea pe blajinul scandalagiu care se culca din nou, supus, bolborosind niște cuvinte pe care nu le înțelegea decît el, cel mult.

Nu credeam că ai să accepți invitația, zise Augustin așezînd paharul în fața Vivianei.

Ea începu să rîdă : E o zi mare, cum să nu vin ?

Mă gîndeam că nu se cade, acum cînd..., zise Augustin încleștîndu-și degetele pe paharul curat pe ai cărui pereți se prelingeau leneș cîteva picături de votcă.

Cînd peste o săptămînă mă mărit, asta vrei să spui ? Viviana își îndepărtă mai întîi o șuviță rebelă de păr de pe frunte, apoi duse paharul la buze și nu-l repuse pe masă pînă nu simți în cerul gurii explozia pașnică a alcoolului.

Augustin nu răspunse. Își ținea coatele pe masă și capul în palme și adulmeca cu nesaț mirosul de lînă udă al hainelor (renunțase la umbrelă dintr-un capriciu) care îl izola de duhoarea penetrantă a localului. Se mulțumi să zîmbească. A înțeles destul de repede că nu era cazul să sufoce în interpretări fastidioase un gest firesc între doi oameni care au lucrat aproape doi ani în aceeași „celulă", cum numea ea în glumă camera de la subsol, ca și cum igrasia, mucegaiul și urmele de șoareci erau doar detalii dintr-un tablou hiperrealist.

Mă simt bine aici, zise Viviana, învăluind oamenii și mesele într-o privire caldă, recunoscătoare.

Chiar îți place ? Eu mai intru uneori. Mi-e în drum. Aș putea să beau pe datorie, dar nu e cazul... O singură dată m-am îmbătat. N-aveam chef să mai ajung acasă. N-am reușit.

Tu nu visezi niciodată ? întrebă Viviana, atentă la un desen pe care îl făcea cu unghia pe fața de masă.

Ba da, cum să nu : biroul, cîrciumile, cantina și... se opri : nu-i plăceau confesiunile.

Au tăcut foarte mult timp. Pe cînd se îndreptau spre ușă, după ce ea a întrebat „Plecăm ?" cu o voce abia șoptită, urmăriți de privirea curioasă a doamnei Surdu, cel din colț se ridică în picioare și urlă : De ce mi se învîrte capul ?

A mai spus ceva, dar vorbele i-au fost acoperite de un șuierat de locomotivă.

III

Baia era fără aerisire și avea sifonul de scurgere înfundat. Grătarul de lemn din fața chiuvetei abia se mai ghicea la cîțiva centimetri sub apă. Roasă în mai multe locuri, pelicula subțire de var lăsa să se vadă zidul negru de beton ca o plasă de lipitori fosilizate.

Viviana se privea în oglinda mare de pe ușă și își plimba distrată palmele pe trup. Linia delicată a taliei, preluată de vigoarea coapselor lungi, se reîntîlnea în puritatea gleznei, obligatorie, dată fiind perfecțiunea gîtului peste care ochii lui au trecut în grabă, pentru a se opri asupra bazinului puternic, sculptural, în disonanță oarecum cu sînii mici.

Descoperea cu uimire, așa cum copiii își descoperă într-o bună zi sexul, că se afla acolo de teamă.

IV

El stătea pe marginea patului tare de campanie, fără să se mai rușineze de goliciunea sa.

O visa de mult. Luase în fiecare zi cîte ceva din ea, stînd cuminte la masa lui veșnic acoperită cu dosare : o

privire azi, o atingere de mîini sau adierea unui parfum mîine, un fir de păr mai tîrziu, pînă cînd, încetul cu încetul, o cărase toată la el, precum o furnică harnică și perseverentă o pradă uriașă în comparație cu puținătatea sa fizică, micșorată parcă și mai mult de un fel de ticăloșie pe care veșnica sa alergătură după hrană pare să i-o confere ca pe un revers ironic al unei atît de lăudate hărnicii.

Intrase în casă cum intri într-un birou de obiecte găsite unde speri, presupui că ai putea afla ceva ce (ți s-a furat sau) ai pierdut într-o clipă de neatenție. Venise deci după propria sa imagine, stăpînită de o teamă curioasă, convinsă fiind, ca orice femeie care trece pe lîngă gardul de sîrmă ghimpată al unei cazărmi sau al unui lagăr de deținuți scoși la muncă sub o supraveghere pur decorativă, că, dacă ar putea proiecta pe un ecran tot ceea ce făptura sa în libertate aparentă stîrnește în mintea chilugilor de dincolo care par să poarte pe umeri ghiulele și nu capete, s-ar simți pătrunsă nu doar de oroare.

Se dezbrăcase singură și se dăruise cu nerușinare fără ca lui să-i treacă prin gînd că, în ciuda aparențelor, exista un ungher în care ea se putea oricînd retrage ca un animal hăituit fără de a cărui privire pe jumătate trufașă, pe jumătate îndurerată, viața însăși ar fi imposibilă.

V

Ghemuită în singurul fotoliu din cameră, tăcea. Avea expresia cuiva care încearcă să recunoască un lucru anume pentru o cît mai exactă situare a propriei persoane într-o ordine alterată.

Ieșise din baie strălucitoare ca o focă. Augustin i-a aruncat un prosop galben pe care ea l-a prins din zbor și l-a pus neglijent pe spătarul unui scaun. S-a apropiat apoi de fereastră : soarele apusese de mult între sonde, roșu ca un mistreț ciuruit de gloanțe, după ce strălucise o vreme, puțin, neașteptat, printre norii alungați de vînt.

Un pescar pedala îngîndurat pe drumul spre Mureș. Biblioteca orășenească de peste drum a rămas în întuneric. După cîteva secunde a apărut și doamna Ieremia. A tras cu putere ușa de la intrare, apoi a încercat trăinicia zarului. A coborît prudentă cele cîteva trepte care o despărțeau de trotuarul spart și a luat-o spre stînga șchiopătînd vizibil din pricina unei luxații congenitale de șold.

Augustin o privea contrariat : rezemată de tocul ușii balconului plin cu sticle goale și murdare, i se înfățișa mereu proaspătă, fără cusur și fără memorie.

Nu îndrăznea să o atingă. Un fel de sfială mai puternică decît dorința îl oprea să o ia din nou în brațe.

Simțea că în acel echilibru de emisfere pe care îl răvășise cu disperare, se ascundea o parte a ființei sale irecuperabile și că liniștea de pe chipul ei era și liniștea lui.

Există fără îndoială un punct, îi fulgeră lui prin minte, de unde întoarcerea nu mai este posibilă. În acel punct, memoria este inutilă, de prisos. Cum altfel să explice prezența ei acolo, la un pas de el, respirînd amîndoi, egal, același aer cu miros de grîu exalat de cearceaful boțit ?

E departe pînă la tine ? La doi pași, a zis el. Și nu mințea. Toată lumea știa că strada *Planetariului* era la doi pași de bufetul gării. Nu era nici un planetariu pe acolo și nici nu fusese vreodată, dar acest lucru nu intriga pe nimeni. Nici măcar pe cei foarte puțini pe care acest cuvînt îi ducea cu gîndul la o clădire cu o cupolă pe care se putea vedea sistemul planetar după ce plăteai taxa de intrare.

Poate că și trupurile lor în permanentă derivă au refăcut pentru foarte scurt timp traiectoria, previzibilă doar pentru cei inițiați, a doi aștri care se întîlnesc într-un anume punct, o dată la sute de ani.

VI

În întunericul din cameră abia se mai zăreau ca două lumini care se depărtează. Vocea ei însă era limpede, calmă.

Departe, ţintele aşteptau resemnate. Din cînd în cînd la baza lor pîlpîiau lumini delatoare. Soldaţii, culcaţi în iarbă, apăsau încet pe trăgaci ca şi cum ar fi tras asupră-le. Era în acea încetineală a lor un fel ciudat de a-şi prelungi viaţa, de a o cîntări parcă mai bine, înainte de a o pierde. Dacă se grăbesc, ratează, zicea tata.

La lumina ultimelor trasoare am putut vedea o mogîldeaţă caraghioasă înfiptă în pămînt. Te pomeneşti că nu e căzătoare, mi-am spus eu. Ce lucru stupid să fii ţintă! Mai ales la trageri de noapte! Linişte, întuneric peste tot, izbăvitor ca un armistiţiu sau ca o graţiere încît, atunci cînd pîrîie din nou armele, nu ştii bine dacă gloanţele se năpustesc asupra ţintelor sau asupra luminilor.

Am văzut din nou ţinta. Un soldat se apropia de ea cu o lanternă în mîini să vadă de ce nu cade. Toate ţintele care dintr-un motiv sau altul nu cădeau, erau numite „curve" şi lovite cu bocanci mai noi sau mai vechi, dar cu aceeaşi ură neascunsă. Nu scapă nici asta, mi-am zis. Invidiam pe cel care mai avea cîţiva metri pînă la ea. Ce ciudat trebuie să fie drumul spre o ţintă care refuză să cadă!

Tata era subofiţer mecanic şi mă ducea de multe ori în poligon. Vara mai ales cînd cosea iarba. După trageri îl ajutam să adune cartuşele. Cînd am crescut şi soldaţii au început să mă măsoare din creştet pînă-n tălpi, mi s-a interzis să mai intru în poligon.

Rămîi acasă să o ajuţi pe mama, sau citeşte! În fiecare săptămînă, tata aducea un pachet cu cărţi de la biblioteca regimentului. Toate de război. Tata ar fi vrut mult să aibă un băiat, sau şi un băiat. Citeam pînă mă dureau ochii doar ca să-i fac plăcere. Începusem chiar să pricep cîte ceva din armată.

Casa noastră era mult mai aproape de poligon decît de oraş. Cînd se trăgea, ştiam că acolo, între dealuri, deasupra punctului de control, flutura un steag roşu. Mai erau şi santinelele care apăreau ca din pămînt şi te întorceau din drum dacă te rătăceai pe acolo.

Aş fi trecut neobservată, dacă nu m-aş fi uitat atît la ţinta aia. Alergasem întruna. Tricoul de pe mine era ud leoarcă. Desculţă. N-am avut timp să-mi caut pantofii de

tenis. Am lăsat-o pe mama întinsă în pat, toate luminile ardeau în casă, și am ieșit în șosea. Nici o mașină. Nimeni. Atît mai țin minte: la început a fost asfaltul cald încă (ori așa mi se părea mie), apoi pădurea răcoroasă, apoi tufa de alun pe dealul din spatele punctului de control. Acolo era tata. Trebuia doar să cobor. Pe cer, milioane, miliarde de stele pulsau egal la baza unor ținte de neatins.

Înainte chiar de a încerca să mă ridic, l-am simțit întreg deasupra mea, rotunjind parcă o greutate care crescuse în mine și pe care n-o mai puteam învinge. Nici măcar n-am țipat, paralizată de bucuria lacomă a soldatului care îmi stăpînea trupul în iarba umedă. Și poate că totul s-ar fi redus la durere și umilință dacă pîntecele meu, asemenea unei lentile de preț, n-ar fi focalizat lumina difuză a acelor milioane de stele care trecea prin mine caldă, binefăcătoare, ca o răscumpărare.

Și toate s-au întîmplat exact cînd îmi spuneam că de fapt mama era pe moarte. M-am întors acasă singură. Mama murise, dar lucrul acesta nu mă mai înspăimînta. Aveam pe atunci 16 ani.

Adineauri, în baie, îmi doream o oglindă care să nu aburească. Nu dispariția treptată a imaginii mele mă neliniștea, ci gîndul că ființa din oglindă, a cărei respirație abia o mai auzeam, avea un ritm al inimii și o logică diferite de ale mele. Înainte de a ieși din baie, m-am apropiat de oglindă și m-am lipit de ea, de trupul meu înghețat dinăuntru. Cînd anume se produce ruptura asta în noi? Cînd oare pui zîmbind sau trăgînd strengărește cu ochiul cuvîntul celulă între ghilimele? Sau chiar viața?

Nu știu de ce îți spun tocmai ție aceste lcruri — tu nu te îmbeți niciodată, nu greșești drumul spre casă. Cu rezerva ta inepuizabilă de luciditate, mie mi-ar fi greață mereu. Ești o reptilă rece care face totul metodic, chiar și dragoste.

Dragostea e un adevăr, dar nu e Adevărul, îndrăzni Augustin.

Sclifoseli, ifose de funcționar docil cu cotiere și ochelari de miop pe nas, ripostă Viviana. Adevărul tău nu mai e și al meu. Am crezut destul în el, în povestea ta cu izvorul de sub „celulă". Un izvor care nu există sau

care are apă puturoasă din care mă îndoiesc că, țîșnind vreodată, ai putea bea.

Cei de sus, îmi ziceai tu în zilele reci și posomorîte, cînd îmi venea să-mi pun capăt vieții sau să mă prostituez, se sprijină pe subsolul ăsta umed și pe dosarele depozitate aici, pe cînd noi, chipul ți se lumina mereu cînd ajungeai aici, tu poate nici nu știi acest lucru sau nu-l mai puteai ascunde, pe izvorul din adînc. Era frumos ce spuneai, dar eu m-am săturat de această frumusețe bolnavă, otrăvită, din care bei în fiecare zi pînă te cureți.

Dar nu moartea e răul cel mai mare pe care ți-l aduce, ci dizolvarea, anihilarea dorinței de a pleca, de a ieși din mizerie pentru că, la un moment dat, afli cu uimire că acasă nu înseamnă neapărat întoarcere, că echilibrul pe care doar acasă îl regăseai pînă atunci, ți se înfățișează aici într-o formă nouă, aparent reconfortantă, care transformă dorința de a pleca într-un capriciu. Aici toate ți se par un capriciu !

Măcar de mi-ai fi spus, nici acum n-ar fi tîrziu, chiar dacă acest lucru nu mi-ar schimba hotărîrea, că mă iubești... Aș fi suportat mai ușor... Sau aș fi crezut pînă la capăt în povestea asta. Și dacă iubirea e doar un adevăr și nu Adevărul cum spui tu, ea mai poate fi și o condiție a mult căutatului Adevăr. Să te temi de orice transfigurare ! Să nu înțelegi că și izvorul tău e același lucru. Orgoliul de a privi adevărul în față cu credința că asta izbăvește ! Doar atît nu e de ajuns. Igrasia va urca odată cu tine și va umple lumea ca o rîie.

Se făcuse tîrziu. Viviana s-a îmbrăcat fără să mai scoată o vorbă și a ieșit urmată de Augustin care a condus-o o bună bucată de drum.

VII

Un bărbat, pe care atunci îl vedea prima oară, îl apucă de braț și începu să-i spună la ureche ceva ce el nu înțelegea. Auzi doar primele cuvinte : Eu cred, domnule...

(Burniță, Augustin Burniță, zise el și se izolă din nou de mulțimea zgomotoasă îmbrăcată festiv care umplea Sala căsătoriilor).

La ea s-a uitat o singură dată. Nici n-o vedea bine din pricina voalului și a buchetului de mireasă pe care îl ținea strîns la piept acoperindu-și bărbia, gura. Palidă, nefardată.

În jurul ei, rude și cunoștințe. Făceau un baraj viu. De cine să o apere ? Augustin zîmbi.

În aceeași zi plecau în voiaj de nuntă, mai scurt, deoarece soțul ei, ofițer superior la divizie, nu prea are timp liber.

Se muta din Apud. Îi ură noroc în viață și îi promise că nu va lipsi de la căsătoria civilă.

Din colțul său, Augustin auzi vocea pițigăiată a ofițerului cu eșarfă, cam prea pițigăiată, și acest lucru făcu pe mulți să zîmbească. Cîteva zeci de ochi rimelați se umeziră, bărbații își opriră respirația : Cetățeană Recaș Viviana, de bună voie și nesilită de nimeni...

Înainte de a spune „da", pentru că a fost un „înainte", toată lumea a observat acest lucru, Viviana a întors capul căutînd parcă ceva sau pe cineva...

El însă dispăruse (pe perete, la înălțimea unui cap de om de statură potrivită, se putea vedea o pată de igrasie ca o efigie sau ca o icoană degradată), așa că n-a mai auzit-o pe Viviana strigînd cu toată durerea adunată în ea de-a lungul anilor, privindu-l pe primar în ochi : Ești un laș, un mizerabil... Abia într-un tîrziu, și printre hohote de plîns, „da, da" !

Augustin cobora scara monumentală a primăriei, grăbit ca un școlar în pauza mare spre chioșcul de pîine, cu gîndul la cornul de un leu, cu mîinile ascunse în buzunarele pardesiului.

La urma urmei, chestia cu ghilimelele era ideea ei. El nu le folosea niciodată. Pentru el, totul era limpede. Trase lacom aer în piept și, pentru că sufla un vînt rece, își ridică gulerul pardesiului.

IARBA DE AUGUST

Nimeni n-a auzit tropotul calului. Şi nici poarta care scîrţîia încă în ciuda rugăminţilor mamei : faceţi ceva cu ea că rîd vecinii de noi.

Gorocea se oprise la colţul casei, lîngă cişmea. Ţinea în mînă un bici cu coada lungă din sîrmă de oţel şi îşi muta greutatea corpului de pe un picior pe altul. Soarele îi venea de peste curtea de păsări drept în ochi.

Gorocea era ultimul birjar din oraş. Colinda străzile ca o stafie. Dormea pe capră aproape tot timpul. Rareori îl mai trezea cineva. Se întîmpla să ducă pe cîte unul fără să ştie. Cînd se trezea, găsea o hîrtie mototolită de cinci sau zece lei sub pătura sură şi aspră pe care, iarna şi cînd ploua, o arunca pe spatele calului. Calul mergea mai mult la pas.

Om de treabă, Gorocea ăsta. Dimineaţa, cînd trecea prin faţa casei noastre, fluiera o dată, scurt. Aveam noi o înţelegere. Ieşeam val vîrtej în aerul rece al dimineţii şi începeam să alerg după trăsura neagră cu roţi subţiri şi silenţioase. Banii pentru pîine se umezeau uşor în pumnul meu strîns.

Gorocea se întorcea din cînd în cînd spre mine şi îmi făcea cu ochiul. Rîdeam. Copitele loveau ritmic granitul albastru şi toate mi se păreau la locul lor.

În dreptul brutăriei, Gorocea ridica un braţ, de data asta nu se mai întorcea, în semn de salut. Îşi vedea de drum. Vara era o adevărată plăcere să călătoreşti cu el.

Mă uitam la pîslarii lui cu tureac înalt și nu puteam pricepe cum nu murea de cald. Miroseau a fîn și a bălegar.

— E ora cinci, domnule Lepădatu, a zis Gorocea privindu-și atent ceasul de buzunar.

— Gata, a zis tata, punînd ziarul deoparte, plecăm! Vino, Antemir! Domnul Gorocea ne duce pînă la castel. Să nu-l facem să aștepte!

— La castel? Chiar la castel?

— Ei da, la castel, de ce te miri așa?

— Nu mă mir, am îngînat eu căutîndu-l din ochi pe Gorocea. Doream o confirmare a unei vești pe care nimic din ce se întîmplase în ziua aceea, și chiar mai înainte, nu o prevestise.

Birjarul însă se făcuse nevăzut. Îi auzeam vocea în stradă. Întorcea trăsura.

II

Tata purta un costum de culoarea nisipului și o cămașă ca frunza de nuc la culesul viilor. Gulerul lung și moale al cămășii era răsfrînt peste reverele vestonului. Încălțase o pereche de pantofi cu fețe de pînză și cu talpă din rafie.

Destul de des își scotea batista din buzunarul de la piept și își tampona fruntea.

Mama s-a împotrivit din răsputeri acestui drum. Nu e bine ce faci! Copilul o să vadă castelul mai tîrziu. Ești bolnav. Trebuie să ai mai multă grijă de tine. Castelul e o ruină, nu merită!

Ne întoarcem devreme, a zis tata, prefăcîndu-se că nu aude reproșurile mamei. Și nu uita că ne ducem cu Gorocea. A sărutat-o pe frunte și am ieșit.

III

La PECO, un autobuz prăfuit, plin ochi, alimenta. Șoferul, scund și slab povestea ceva. Benzinarul îl asculta

distrat în timp ce își plimba privirea pe geamurile murdare ale autobuzului.

Gorocea se uita demn înainte. Eu am dus senatori, și chiar un ministru, în trăsura mea, așa să știți, spunea el celor care îi sugerau să lase calul sau să-l înhame la un șraf.

Autobuzul e mai rapid și mai ieftin. Dai faliment, bătrîne ! Apucă-te să cari mobilă sau var !

Mai bine îl înham la un dric și vă car pe toți la groapă, proștilor, zicea el. N-aveți voi fund pentru trăsura asta, striga el de la o oarecare distanță. Scuipa într-o parte cu dispreț.

— Ce mai face Teleki ? întrebă tata. Încerca în acest fel să alunge din mintea birjarului imaginea matahalei care acum huruia în spatele nostru și care, în cîteva secunde, avea să ne trimită în față un nor de praf cu miros de benzină.

— Nu prea bine, domnule Lepădatu, nu prea bine. Inima, știți... O cam ia razna de la o vreme. O domolește cum poate. Pe unii, Teleki e din ăștia, singurătatea îi ucide. Le prinde inima și o strînge încet, încet, pînă cînd omul moare pur și simplu.

Teleki era consilierul orașului în materie de sindrofii. Fixa meniul, instruia chelnerii, dădea lecții de dans, rafina gusturi, nuanțe, gesturi. Pe bani, evident, dar cu o pasiune care întrecea cu mult onorariile.

Nici măcar nu-l chema Teleki, ci Leu. Umblase însă prin toată Europa, muncind din greu, cum după mintea exactă a celor din Apud doar contele Teleki mai umblase.

— Dacă ar fi numai durerea, continuă Gorocea, ar mai fi cumva. Necazul mare e că Teleki nu mai are ținere de minte. La ultima nuntă a încurcat rău de tot lucrurile. El avea obiceiul să stea undeva pe un fotoliu pe care îl ducea peste tot, din ăla cu picioare răsucite și scurte, îmbrăcat în catifea roșie, și făcea cîte un semn chelnerilor care înhățau platourile și începeau să valseze printre mese fără să scape cuiva friptura în cap, cum se mai vede pe ici pe colo la petreceri, ca și cum toate s-ar fi aflat sub vraja lui. Era ca un general pe care nu-l vezi, dar știi că lupți sub comanda lui și că nu ai voie să pierzi.

Ei, și cum vă spuneam, la ultima nuntă, bietul Teleki a încurcat rău de tot lucrurile. Mai întîi că a făcut din meniu un amestec greţos : lături, ce mai încoace încolo. Apoi, cu toate că i s-a spus exact cine vine și cum se înţelege cutare cu cutărică, a potrivit așa de bine așezarea la masă a invitaţilor, că s-au nimerit cot în cot ăia de nu se înghiţeau deloc.

Pentru chestia cu mîncarea, l-am înţeles pe socrul mare. Poţi boli dintr-o treabă ca asta. Și omul s-a supărat pe bună dreptate. În ce privește faptul că dușmanii au fost puși din greșeală alături, am eu părerea mea : la nuntă, domnule, se uită zîzaniile și ranchiuna. Ca la război : de Crăciun și de Anul Nou, nu mai trage nimeni. Ăștia, nu ! Că cine a îndrăznit să-i apropie fără voia lor ? Și atunci l-au dat afară pe Teleki ca pe un cîine. Apoi, mulţumiţi că au pedepsit pe unul care nesocotise vrajba dintre ei, au băut și au cîntat pînă la ziuă.

Era înainte de miezul nopţii. Făceam ultimul rond. Mă pregăteam de retragere. La patru și jumătate suna ceasul. La cinci îl luam pe Teleki și îl duceam acasă. Îmi dădea de fiecare dată un pachet cu mîncare și o sticlă de vin. El ţine regim. Aproape nu mai mănîncă. De băut, nici vorbă.

Cînd am văzut umbra aia ghemuită pe scară la *Minerul îndrăgostit,* am zis mai întîi că treaba cui o fi ! Îmi face cineva semn, opresc. Nu, îmi văd de drum.

O fi și ăsta ud pînă la piele, ca mine, mi-am zis. Apoi, de bună voie nu stă nimeni la ușa cîrciumii pe așa vreme.

Vă rog să mă credeţi, domnule Lepădatu, că nici după ce n-am mai auzit muzica, colo pe la farmacie, n-am putut să cred că sub prelată, înfofolit în pătură, plîngea Teleki.

L-am dus la mine. Nevastă-mea a pus apă la încălzit într-un cazan de rufe, iar eu am scos o sticlă cu ţuică și am făcut tot ce ne-a stat în putinţă ca să-l aducem la viaţă pe nenorocit.

Abia la amiază, după ce mai întîi am mîncat cocoșul, am aflat păţania de la nuntă. Se simţea vinovat și socotea purtarea nuntașilor firească.

Am fost plătit ca lumea să se simtă bine, zicea el, și uite ce a ieșit. Mai mare rușinea!

S-a apucat de citit cărți străine de bucate. Are pereții tapetați cu meniuri din care eu nu pot înțelege un cuvînt. Așteaptă cu sufletul la gură o nuntă unde să arate el ce poate. Așteaptă degeaba! Vă spun eu!

Gorocea tăcu. Calul se încorda în ham. Urcam. În stînga vedeam orașul. În dreapta, dacă întindeai mîna, puteai smulge frunze din salcîmii tineri care fixau pămîntul galben al dealului.

IV

Urcușul a durat vreo cinci minute. Apoi am coborît cinci și ne-am oprit, dar am rămas încă în trăsură după ce tata a plătit. Să mai răsufle calul și să fumeze Gorocea o pipă.

— Să vă aștept? l-a întrebat el pe tata.

— Nu, nu-i nevoie, ne întoarcem pe jos. Dacă te grăbești, ajungi la personalul de șase. Vin oameni noi la băi.

— Se descurcă ei și fără mine, domnule Lepădatu. Zău, dacă vreți, eu vă aștept.

— Îți mulțumim, dar nu ne schimbăm planul, nu-i așa Antemir?

— Așa-i, am încuviințat eu, deși nu aveam nici un amestec în acel plan, dacă el va fi existat cu adevărat.

Gorocea nu se îndura să se despartă de noi. Avea ceva pe suflet și nu știa cum să scape de greutatea care îl apăsa. Slăbise de cîteva ori hățurile, își țuguiase buzele, dar îndemnul ca un sărut zgomotos nu se făcu auzit, pentru că brațul lui Gorocea se încorda reflex și birja rămînea pe loc. Se hotărî în sfîrșit să vorbească.

— E adevărat, domnule Lepădatu? E adevărat ce se spune? Se uita țintă la tata.

Tata n-a zis nimic. Susținea fără să clipească privirea bătrînului.

— Dacă e așa, fir-ar să fie, să știți că eu o să fiu pe capră atunci. O să vă duc ca pe un demnitar. Fac rost de afet de tun dacă trebuie. Am eu un nepot ofițer de artilerie.

— Îți mulțumesc, bătrîne, i-a zis tata. Acum du-te să nu-ți pierzi clienții.

Gorocea și-a tras pe ochi chipiul cu cozoroc scurt și a șfichiuit o dată calul cum nu-l văzusem niciodată pînă atunci.

Am pătruns în curtea castelului pe o alee pavată cu piatră măruntă de rîu.

V

Nasturii mantalei ar fi strălucit acum să-ți ia ochii, dacă n-ar fi trebuit să-mi las lucrul.

Tocmai mă apucasem să îi lustruiesc cu pastă de dinți după sfatul lui Kurt, cînd a apărut tata.

Kurt cînta la trompetă ca să-i treacă timpul și ținea foarte mult la trompeta sa care părea nouă, deși nu era deloc așa.

Eu stăteam pe pragul de la bucătărie. Tata s-a așezat pe banca de mesteacăn pe care acum moțăie mama, în după-amiezile calde — atunci însă lemnul abia tăiat avea un miros dulceag-amărui — și a deschis ziarul pe care îl ținea sub braț.

Din cireș cădea cîte o frunză, cînd și cînd. Încă un an în care nu se putea face nimic împotriva toamnei, vorba lui Kurt, căruia ai fi putut jura că nu-i trece nimic prin cap în afară de note muzicale și de gîndul de-a nu întîrzia cumva la uzină.

Tata răsfoia distrat ziarul, încercînd parcă să ascundă durerea care îi sfredelea stomacul. Mima atitudinea celui ce își face siesta, aruncînd un ochi peste rubricile de interes ale ziarului. Culoarea pămîntie a obrazului !

— Dacă îi mai lustruiești mult, a zist tata, ușor încruntat, din pricina anunțurilor de pe ultima pagină, o

să-și piardă din preț. Are și cocleala aia rostul ei. Ce faci cu ei ?

— Nimic, ce să fac ? am mormăit eu cu o iritare care creștea pe măsură ce privirea tatei devenea tot mai insistentă.

...Cristina abia dacă îi atinsese. Parcă ar fi fost răni și nu niște nasturi de alamă...

Era mai mare decît mine. Toți băieții din liceu întorceau capul după ea. Unii o desenau goală, cu cărbune, pe zidul dinspre Gropi al sălii de sport, în cele mai obscene atitudini. Cei mai mulți însă nu se uitau la ea decît pe furiș.

La întruniri, stătea cuminte într-un colț, pe un scaun, sau rezemată de perete, și își privea colegii dansînd.

Purta aceeași rochie albă, închisă pînă sub bărbie, cu guler rusesc și manșete de dantelă. Avea unghiile tăiate scurt și mirosea plăcut a săpun.

Eram vecini. Bunica le promisese un borcan cu castraveți murați și am urcat în pod să alegem unul de cinci kilograme.

Podul era curat și gol. Într-un colț doar, pe o etajeră, se aflau borcanele cu murături și jos, lîngă etajeră, cîteva țigle de rezervă.

Nimic nu te-ar fi reținut acolo, dacă n-ar fi fost mantaua. Atîrna pe un umeraș agățat de o sîrmă trasă între două grinzi, pe care uneori se uscau rufe.

Deși spînzura acolo de cîțiva ani, avea același miros înțepător de transpirație, tutun și încă ceva ce ar fi putut fi mirosul sîngelui.

Cu totul altfel stăteau lucrurile în casa veche a bunicii unde mergeam din cînd în cînd, vara mai ales, ca să păzim grădina cu meri și pruni, înainte ca bunica să o vîndă la un preț de nimic. Nu ți-ar fi ajuns o zi întreagă să inventariezi toate obiectele. Multe îmi erau necunoscute. Nu știam nici ce anume poartă și nici nu le vedeam vreun rost anume. Mă apropiam atunci de gura podului și le descriam cît puteam mai exact. Trebuia să strig cam tare, pentru că bunica, deși nu făcea nimic în acele clipe decît să mă asculte, nu auzea prea bine. Identifica însă lucrurile destul de repede. Zicea, de fiecare dată chipul i se lumina, asta e cutare, sau cutare. Începea apoi o lungă istorie

cu împrejurările în care obiectul respectiv fusese cumpărat sau primit, precizîndu-i în cele din urmă destinația.

Descopeream viața secretă a acelor lucruri care nu mai serveau nimănui, dar cărora bunica le restituia rangul și o tinerețe care nu era doar a lor.

Mi se părea că ar fi fost suficient să le așezăm în casă la locul lor de odinioară pentru ca însuși cursul vieții să se schimbe.

Am pus cu grijă borcanul în plasă și m-am pregătit să o anunț pe Cristina că putem coborî. Dacă nu mi-ar fi stăruit în minte rîsul ei de la început, cam strident, nervos, aș fi uitat de ea și m-aș fi întors singur.

Liniștea din pod însă nu mai era cea obișnuită. Era încordată, fragilă, ca și cum unul din noi, dacă nu cumva, în mod inconștient, amîndoi, s-ar fi aflat la pîndă. Priveam nedumerit în jur.

Cristina se oprise lîngă manta în timp ce eu observam atent starea borcanelor.

— Să-mi spui dacă au prins mucegai, mi-a zis bunica și mi-a întins plasa.

Apoi, către Cristina : Vezi de Antemir, e băiat bun, dar cam distrat. Să nu spargă vreun borcan ! E în stare să-și aducă aminte de scară numai după ce se va zdrobi mai întîi de pămînt.

Cristina a început să rîdă și asta m-a scos din sărite puțin. Bunica făcea aluzie la un salt mai vechi de-al meu de pe scara podului. Am sărit din joacă, fără să amortizez, și bunica a văzut cum m-am strîmbat de durere cînd am întîlnit pămîntul, ca și cum plutirea mea ar fi trebuit să dureze, prelungită după bunul meu plac, fără ca pînă atunci să fi încercat măcar în glumă să-mi învingă propria-mi greutate și trupul meu a refuzat să-și amintească un lucru pe care nu l-a știut niciodată, și de care doar eu mi-am adus aminte ca de un dar pe care părinții mei au uitat mereu să mi-l facă...

— A cui e mantaua ? m-a întrebat Cristina. Glasul ei abia răzbea pînă la mine.

— A tatei, am răspuns eu indiferent. Bunica putea fi liniștită. Toate borcanele erau în ordine. Nici urmă de mucegai. Ochisem unul pe care urma să-l dăm Cristinei.

— De ce nu o poartă ? insistă Cristina.

— A purtat-o destul, am zis eu cu gîndul la manevrele ce urma să le fac pentru a nu primejdui integritatea sticlei.

— Tu de ce n-o porţi ?

Fata asta bate cîmpii, mi-am zis eu, în loc să vină să mă ajute. Îşi lipise obrazul de manta şi îşi strecurase un braţ într-o mînecă. Printre ţigle, pătrundeau cîteva raze de soare şi o obligau să ţină ochii închişi.

Adevărul e că o purtasem şi eu nu demult, o singură dată, într-o încăierare de stradă ; din acelea care izbucnesc fără motiv şi se termină repede cu capete sparte, vînătăi sub ochi şi, uneori, chiar mai rău. În loc să mă retrag undeva şi să-mi pun frunze de limba oii pe răni şi să aştept să se oprească sîngele, am îmbrăcat mantaua de front a tatei şi m-am năpustit din nou asupra celor ce tocmai mă călcaseră în picioare.

Loviturile pe care le-am încasat de data asta au fost cu atît mai dureroase cu cît cei trei rîdeau să crape nu alta de înfăţişarea mea caraghioasă.

Rîdeau şi mă loveau. Rîdeau şi mă loveau. După cîteva minute am început să rîd şi eu. Apoi am leşinat. Cînd mi-am revenit, eram în pat, înconjurat de părinţi şi de bunici. Mantaua zăcea şi ea pe un scaun.

Bunica îmi punea comprese şi plîngea.

— Bestiile ! zicea ea printre lacrimi.

— Curajul nu e o haină de împrumut, a zis bunicul.

— Tu să taci ! a strigat bunica.

Tata n-a zis nimic. Mi se părea că dă dreptate bunicului.

VI

Înainte chiar de a-i zări gleznele subţiri ieşind de sub postavul aspru al mantalei, am simţit că nu eram singur şi că distanţa dintre noi era mult mai mică decît se vedea cu ochiul liber, fără ca apropierea să fi ascuns o cît de mică primejdie, aşa cum se întîmplă de obicei în cazuri similare.

Și poate că nu m-aș fi mișcat de la locul meu, și aș fi așteptat ca ea, plictisită în cele din urmă, să iasă din nou la lumină, dacă n-aș fi avut impresia că o forță nevăzută o ridică ușor, cum se întîmplă cînd o femeie se agață de gîtul unui bărbat înalt, și o duce în captivitate într-o lume a cărei intrare fusese atît de bine tăinuită de întunericul din manta, fără ca ea să se opună.

Teama de a o pierde sau, în mod obscur, sugestia abandonului mai mult decît gîndul dispariției ei care, pînă atunci cel puțin, nu mi-ar fi pricinuit nici măcar o strîngere de inimă, m-a făcut să mă apropiu de ea și să trag de pulpana mantalei cum aș fi tras de o perdea.

Am rămas uluit. Cristina își descheiase bluza albă de bumbac. Sînii, liberi, fremătau ca două animale ciudate, ca două cîrtițe albe.

M-a prins de mînă și m-a tras spre ea. Poți să-i mîngîi, mi-a zis cu un glas abia auzit.

Era mai tulburată decît mine, cum sînt toți cei ce poartă îndelung o taină pe care, într-o bună zi, se hotărăsc să o dezvăluie, fără să poată bănui toate consecințele gestului.

Am atins sfîrcul roz al sînilor virginali și am văzut-o cum se înfioară ca o apă stîrnită de un vînt rebel.

Și-a ridicat brațele deasupra capului și le-a încleștat pe sîrmă. Mantaua și bluza erau la picioarele ei.

Se uita la mine, fără să mă vadă, cu ochii ei mari și albaștri. Un surîs straniu îi bîntuia trupul și chipul ca un strigoi. Cu acest surîs pe buze aștepta la întruniri o invitație la dans. Abia acum vedeam cît de bine semăna zîmbetul ei cu o grimasă dureroasă.

Era palidă. Începuse să geamă sub mîngîierile mele aspre. Albul intens al trupului ei îmi slăbea vederea ca o primă zăpadă incandescentă.

Mi-a venit în minte zidul sălii de sport și mi s-a părut că desenele acelea prind viață, că zidul însuși începe să se miște într-un ritm halucinant căruia nimic nu i se putea sustrage.

Instinctiv, pumnul meu s-a închis strîngîndu-i sînul ca pe o piersică din care vrei să scoți sîmburele.

Atunci, ea și-a înfipt dinții în umărul meu și a mușcat : un strigăt de durere a țîșnit din noi cu o violență necu-

noscută. Ceața se risipea și lucrurile prindeau din nou contur.

În timp ce Cristina se îmbrăca rușinată, vinovată parcă, gîndul meu dădea tîrcoale sălii de sport. Am coborît fără să ne spunem un cuvînt.

În magazie era o găleată cu humă pe care bunica o pregătise ca să spoiască bucătăria. Am așteptat ca ai mei să se culce, apoi am luat găleata și o bidinea și m-am dus la școală.

A doua zi, înaintea obișnuitului meci de la ora cinci. băieții priveau uimiți zidul alb.

VII

Mama avea dreptate: castelul era o ruină. Dincolo de el însă se întindea, cît vedeai cu ochii, livada cu meri. Toamna, merele roșii se vedeau din oraș.

Pafnutie, paznicul, tocmai se pregătea să tragă un pui de somn, după ce a „stors" o mărășească — eu fumez pînă la scrum orice, se lăuda el — cînd a simțit că e privit apăsat de aproape.

Mai întîi i-a văzut nasul, cam mare, spînzura parcă de frunte, și a dat să rîdă. Nici măcar n-a apucat să-și desfacă fălcile că tata i le-a și lipit la loc cu privirea lui iute.

— Să trăiți, domnu Lepădatu, strigă Pafnutie sărind în picioare. Vă rog să mă iertați, ațipisem și credeam că visez... Chiar mă așteptam să-mi spuneți ca pe vremuri, că de azi înainte lucrez și eu la fermă și dorm și eu pe unde e un pat liber.

Deocamdată, nu-i nici un pat liber, am zis eu, da' îți bag eu unu într-un dormitor mare și, cine știe, poate între timp moare careva din cei vechi din camerele de patru.

Mușcă-ți limba, ați zis dumneavoastră.

Om cu frica lui Dumnezeu, ca și mine, am gîndit eu încîntat că nu sînt chiar atît de singur pe lume.

Bine, atunci eu mă duc în oraș. Am treabă, ați spus.

— Da' nu-ți aduci lucrurile?

— Care lucruri ? ați întrebat.

— Păi, știu eu, am zis, ceva acolo care să fie al tău...

— Buletinul e bun ?

— Nu, ăsta nici nu-i al tău de tot că ți-l schimbă mereu pîn'la cinjdeani cînd primești unul cu care poți crăpa. Asta nu înseamnă că înainte e interzis. Eu am zis așa de ezemplu un prosop, o lamă, mă-nțelegi ?

— V-ați luminat la chip, ați scos din buzunar un pumn de semințe de floarea soarelui și mi le-ați întins.

— Pune-le pe pat, ați spus. Cu grijă. Sînt numărate !

Am rămas cu palma întinsă și cu ochii ațintiți asupra semințelor negre. Așa or fi icrele de Manciuria, mi-am zis. Dumneavoastră erați de-acum departe. Da' ce uitătură are, gîndeam eu. Simțeam că mă ia cu friguri. Am închis pumnul în care țineam semințele.

Ulei le fac ! Ulei le fac ! Să fi auzit cum scrîșneam din dinți. Apoi m-am îndreptat spre magazie. Era aici undeva, ascunsă de bălării și gunoaie. Ziceam să scot un pat cu arcuri rupte și o saltea puturoasă umplută cu iarbă de mare.

Pafnutie se opri să-și șteargă sudoarea de pe frunte și să-și tragă răsuflarea. Cine știe cît ar mai fi vorbit doar ca să atenueze proasta impresie pe care credea că a făcut-o dormind în post.

— N-a fost așa ? Spuneți dacă n-a fost așa, zise Pafnutie zîmbind viclean.

— Așa a fost, așa a fost, îl liniști tata. Uite, el e băiatul meu, Antemir.

— Seamănă cu dumneavoastră, să vă trăiască ! Da' cu ce ocazie pe la noi ?

Pafnutie nu mai zîmbea, nici măcar nu mai clipea, hotărît parcă, în sfîrșit, să privească lumea în față cu ochii săi cenușii.

Cenușii ca pămîntul toamna cînd, din pricina ploilor, drumurile se desfundă și îngreunează munca șoferilor de pe basculante ; înșirați la poarta numărul doi a combinatului așteaptă să le vină rîndul la cîntar ; cu capul pe volan sau privindu-și nepăsători bărbile de o săptămînă în oglinda retrovizoare.

— Am venit și noi să vedem cum arată lumea, a zis tata în timp ce îi întindea un pachet de țigări nedesfăcut.

— Dacă lumea-i numai atîta, aș putea zice că sînt un om norocos, nu-i așa, domnule Lepădatu? Eu însă știu de ce ați venit. Pînă nu trag eu două fumuri, dumneavoastră o să fiți în livadă și o să vă dați pe loc seama cît au îmbătrînit merii ăștia pe care nici nu știu de ce îi mai păzesc. Nu mai rodesc de mult. Două, trei mere pe o creangă! Sărăcie curată! Să nu credeți că nu se luptă ăștia de aici cu ei! Se luptă, toți ne luptăm! Degeaba.

Uneori îmi pare rău că nu mai vin ceva hoți pe-aici. Prindeam unu și, pînă venea miliția să-l umfle, aveam cu cine schimba o vorbă. Dracu știe ce-o fi! Parcă ni s-au strepezit dinții la toți. Țineți minte cum era pe vremuri? De fapt, nu erau nici alea cine știe ce nici atunci, da' livada era mai tînără și aveam și noi speranțe. Sînt și soiuri noi, da' tot ionatanele-s baza!

Tata pășea înainte îngîndurat. Din cînd în cînd, atingea trunchiul văruit al cîte unui măr sau cîntărea din ochi recolta: săracă, într-adevăr, dar parcă nu-i venea să creadă.

Mirosea a fîn. Deasupra noastră zvîcneau stoluri de grauri. Cățelandrul lui Pafnutie se oprea nedumerit, își ciulea urechile, apoi, cînd nu se mai auzeau decît pașii noștri, lătra voios de cîteva ori și o lua din nou la goană pentru ca, puțin mai tîrziu, să se întoarcă spre noi cu un măr în gură.

— Mai aveți mantaua aia? întreabă Pafnutie. Răsufla greu. Ritmul tatei nu-i prea convenea.

— O mai am, răspunse tata, fără să se oprească.

— Da' bocancii?

— I-am dat.

— Buni bocanci! Mi-au plăcut de cînd i-am văzut. De unde să știu eu că într-o noapte o să-mi rupă dinții din față și că tatăl dumneavoastră a păzit și el cîndva livada asta și că dumneavoastră cunoșteați fiecare pom așa cum îți cunoști frații ori lucrurile din casă? Chiar așa fiind, puteam eu să mă uit cum lucea securea deasupra capului și cum bufneau merele în iarbă?

Și ăilalți stăteau în izmene și se rugau, în loc să mă ajute să vă potolesc și să nu faceți așa mare pagubă. Așa că am așteptat să obosiți și nu v-am rămas dator, este?

Cînd ați lăsat jos securea, am sărit și atunci v-ați întors. Mai țineați mărul în palmă. L-ați mirosit, l-ați dus la ureche ca pe un ghioc. Celelalte s-au izbit de pămînt și au umplut grădina cu mirosul lor de mentă sau de-o fi. E vară de-a binelea, mi-am zis și chiar atunci am luat bocancul în bot că veneam ușor îndoit. Și așa, cu dinții rupți, am dat și eu. Și ați căzut. Vă țineți capul între genunchi și atît. Eu vă loveam în voie.

Auzeam mărul cum trosnea în dinți și cum ziceați, aproape să vă înecați : Am ajuns ! Am ajuns !

Atunci mi s-a făcut frică și mie, nu știu de ce, și m-am lăsat și eu în genunchi. Apoi, pe spate în iarbă, cu gura plină de sînge, m-am uitat buimac la cer pînă la ziuă și m-am tot întrebat : Doamne, ce caut eu aici ?

Dumneavoastră ați adormit de îndată ce v-a acoperit Eftenie cu mantaua. V-ați trezit abia la amiază. Apoi v-au dat afară și dumneavoastră ați plecat zîmbind ca unul care iese din spital.

Eftenie, lipovean ca și mine, mi-a spus cum încă ei nu dormeau : stăteau lungiți în paturi și își frecau ciolanele, fericiți că sînt întregi și la locul lor. Unii își tăiau bătăturile cu briciul ori fumau pe prag. Cînd au vrut să sufle în lampă, dumneavoastră v-ați trezit și ați spus că trebuie să tăiați pădurea ca să vedeți nu știu ce cîmp cu flori.

N-au îndrăznit să vă oprească, au vrut ei la drept vorbind, da' Eftenie le-a zis să nu vă atingă că asta-i boală sfîntă.

Ați ieșit după ce ați scos securea de sub pat.

VIII

Peste ani, cînd ne-am hotărît să sacrificăm mantaua tatei, roasă de molii în cîteva locuri, am găsit în căptușeală o hîrtie îngălbenită pe care am descifrat-o cu greu. „... somnul în paturi suprapuse. Ridicolă, hilară, sugestia verticalității. Verticalitate negativă. Chestiune de semn

ca la algebră. Algebra umilinței. Cald, zăpușeală în baracă. Căldură animală, de o densitate vîscoasă protectoare totuși ca un lichid amniotic. Și trupurile noastre în derivă spre un stadiu revolut. Starea fetală. Cu ceilalți mă înțeleg prin semne. Limba nu mai servește la nimic. Cel mult la delațiuni. Cu fiecare zi ne îndepărtăm de ea ca de un pămînt sterp.

... afară, pădurea! Pădurea aceasta fabuloasă despre care am citit și auzit atîtea. Nesfîrșită, tulbure de o viață secretă, aparent confuză, instaurează după un plan fără greș domnia unui verde implacabil, anulează simultan și paradoxal starea de claustrare.

... lucrez ca un miner. Obsedat de gîndul străpungerii, de prezența unui «dincolo» dacă nu știut, atunci imaginat. Gardianul se apropie de ultimul copac tăiat. Își lipește urechea de pămînt. Rămîne multă vreme așa. Jugularele pulsează să se spargă. Toporul bine ascuțit ar fi făcut să țîșnească sîngele din ele fără durere, de nenumărate ori. Nu m-am gîndit niciodată să o facă cu adevărat. La ce bun? Și apoi era viața care alerga în sus și-n jos în trupul lui mic și îndesat de tătar și, dincolo, departe, tropotul nostalgic al stepei, și era fericit de parcă s-ar fi culcat cu o femeie din cele pe care le visam cu toții înghesuiți în barăci, sau risipiți în pădure..."

IX

Tata a zis că se întoarce. Eu am rămas cu Pafnutie. Povestea. A doua zi a coborît la rîu printre aluni. Era duminică. N-am închis ochii toată noaptea. Mă dureau dinții că-mi venea să-mi tai o mînă ori un picior, să uit de ei, să fiu o singură durere de sus pînă jos. Aveam călduri. Îmi țineam labele desculțe în iarbă și roua se usca pe loc.

A fost singur de tot o vreme. Apoi a venit Eftenie și l-a văzut și el tocmai cînd a ajuns la filtre.

După ce și-a pus frumos mantaua pe dig, s-a descălțat, și cînd a rămas gol, pușcă, i-am zis lui Eftenie că ar

fi păcat să facă vreo prostie, că lumea-i mare și mai găsește el de lucru.

Eftenie a zis să tac și să mă uit cum strălucesc rănile pe el. Am tăcut și m-am minunat.

Atunci am hotărît să pun mărul ăsta. E alt soi, se coace mai tîrziu, da' e rezistent. L-am pus chiar în groapa veche, cu Eftenie.

El nu prea vorbea. Eu îi spuneam lui tot ce aveam pe suflet. El, nimic! Da' nu-l ocoleam și îmi plăcea să-i povestesc ce credeam sau mi se întîmpla. Abia atunci înțelegeam și eu ceva, cînd vedeam cum se întunecă, sau se luminează chipul lui Eftenie.

Adică, unde a vrut el să ajungă? Și dacă nu mînca mărul nu știa că a ajuns?

Uite că nu, a zis Eftenie, ar fi crezut că e tot în pădure și ar fi tăiat toată livada. Mărul ăla de l-a tăiat, l-a pus cu taică-su, a mai zis Eftenie și a început să bătătorească pămîntul. Tropăia ca un urs. Avea pas greu.

Dacă n-ar fi băut într-o zi lac de mobilă, ar fi trăit și azi.

După ce s-a îmbrăcat, a pornit pe malul rîului. Trăgea mantaua după el. Atît de bine țin minte lucrul ăsta că, cu toate că a mai fost pe aici după ce s-a angajat la explozii în carieră — cîte țigări n-am fumat noi pe bolovanii de la poartă — mie mi s-a părut că se duce mereu, că nu vine niciodată.

Nu știu dacă înțelegi. Ca și cum, peste noapte, halta din Apud ar fi o gară în care ar opri toate trenurile care de cînd lumea trec în goană pe aici, de parcă noi n-am fi, Apudul, vreau să zic.

Pînă azi n-a mai intrat în livadă. Se uita numai la ea și vorbeam.

Eftenie a făcut patru lucruri pînă a murit: a lucrat ca un bivol, a citit Biblia, a băut și s-a rugat pentru liniștea lui. V-ați găsit-o, domnule Lepădatu?

— Cînd zici că se coc merele astea? întrebă tata cu privirea ațintită asupra mărului lui Pafnutie.

— Hăt în toamnă, zise Pafnutie.

— Păi, acum ce-i? se miră tata.

— Abia jumătatea lui august, domnule Lepădatu.

— Deci, după tine, mai e mult pînă atunci, zise tata culegînd un măr de pe o creangă joasă. Mi-l întinse.

— Mult, domnule Lepădatu, da' fiți liniștit, o să vă anunț eu.

— Atunci, putem pleca, a zis tata și o luă înainte grăbit.

Pe cer clipeau primele stele. M-am ridicat din iarbă și am pornit la vale în urma lui. Nu încercam să îl ajung. Am mai privit o dată în urmă. Mărul lui Pafnutie abia se mai zărea.

X

Am ajuns acasă tîrziu. Bunicii dormeau. Mama ne aștepta în bucătărie cu masa pusă.

Am mîncat în tăcere, apoi am rămas multă vreme împreună, privind albul imaculat al feței de damasc. Un fluture de noapte strecurat înăuntru pe lîngă perdeaua de tifon care ne apăra ziua de muște se învîrtea în jurul lămpii lovind-o amenințător.

— Ceasul sună la cinci ! a zis mama.

— Așa devreme ?

— Să nu scapi trenul.

— Bine... Altfel nu se poate ?

— Nu ! Profesorul te așteaptă pentru internare, a zis mama și s-a dus să ne facă paturile.

CU SOARELE ÎN FAȚĂ

Privea parecum mirat pantalonul sfîșiat cam de o palmă sub genunchiul stîng. Nu-și mai zdrelise genunchii din copilărie. Zîmbi și se întinse în șanț, lăsînd sîngele să-i curgă în voie spre gleznă. Auzise de unul care murise lovit în călcîi în nu știu care război, cîndva, demult. Astăzi se moare ceva mai greu, își zise el. O roată se mai învîrtea în iarbă. A văzut destui oameni mergînd pe bicicletă și nu i s-a părut deloc greu pînă acum. S-a lovit ca un copil. Bărbații se lovesc altfel, gîndi el, ca și cum fiecare vîrstă și-ar avea loviturile ei.

Se ridică în capul oaselor și privi bicicleta care zăcea alături. Toată viața a visat cai frumoși și căruțe țigănești ferecate și iată că și-a cumpărat o bicicletă despre care nu poate spune mai mult decît că l-a costat aproape un pămînt. Nu cel mai bun, e drept, dar era pămîntul de la Glimeie care o vreme a fost al lui Hardu, or, cel ce stătea acolo putea ști înaintea celorlalți cine vine în sat, privind doar punctele negre care se rostogoleau din drumul țării în drumul satului și care puncte erau doar de departe negre și doar de departe puncte, căci pe măsură ce se apropiau de sat luau felurite forme, culori și nume : albastră, căruța poștei care aducea doar ziare îndelung cercetate și citite pe silabe cu pălării date pe ceafă și, din cînd în cînd, cu palme grele lipite scurt de frunți încruntate și asudate. Și cîteva scrisori, mai rar de la flăcăii aflați în armată ; galbenă, trăsura doctorului care venea cu tot felul de medicamente și sfaturi ;

tărcată și pe jos, pînă nu s-a măritat cu agentul de tutun la dreapta căruia stătea în cabina camionului, fata popii.

(Țăranii nu intrau la socoteală, întrucît drumurile lor nu tulburau cu nimic amorțeala satului.)

Se întîmpla uneori să apară și cîte un vîrtej de praf care putea foarte bine să intre în sat neluat în seamă decît de copii dacă n-ar fi zumzăit așa de tare motorul cu două diferențiale, ziceau cunoscătorii, așezat undeva în vîrful vîrtejului. Pînă să se dumirească necombatanții și veteranii primului război, mașina se oprea în mijlocul satului, căci mașină se arăta a fi în cele din urmă vîrtejul și, după ce coborau cîțiva bărbați, începea o ședință ori o adunare.

De mai multe ori pe săptămînă, vara mai ales dar și în celelalte anotimpuri, măhăcenii vedeau calul turcului, pe turc nu-l vedeau niciodată înainte de Podul împărătesc, deoarece nu era tare înalt bătrînul și nici nu se străduia să arate, doar fesul roșu bălăngănindu-se într-o parte și alta ca un fel de plută pe care un pescar nevăzut o urmărea de undeva de sus, amînînd mereu smucitura hotărîtoare, spunea celor mai ageri că negustorul de înghețată era aproape. Cumpăra lapte de la Hardu cu care avea o învoială veche de nimic smintită. Negoțul își urma drumul și nimeni nu-i prevedea sfîrșitul. Nu pentru că lucrul acesta ar fi fost cu neputință de închipuit, ci pentru că nimeni nu știa ce s-ar fi ales de atîta lapte în caz că, dintr-o pricină anume, turcul n-ar mai fi venit. Că să tot bei te mai saturi de la o vreme, iar să-l ții într-un loc fără rost împute locul așa de tare că poți ascunde și un mort în preajma lui.

Într-o seară, după ce a socotit a nu știu cîta zi de cînd nu-l mai văzuse pe turc, Burac, meșter de sicrie, s-a dus la cooperativă și, după ce a luat suta de rachiu, a spus așa într-o doară : moare Hardu.

Vorbele acestea au speriat așa de tare pe cei cîțiva mușterii care s-au nimerit acolo în iarna aceea încît după ce și-au revenit din spaimă n-au putut întreba decît atît : cum adică ?

Burac, buimăcit parcă el însuși de cît adevăr i-a scăpat pe gură a spus : uite așa.

Lucurile nu s-au oprit aici. În scurt timp cooperativa semăna așa de bine cu Camera Parlamentului încît vreo două femei s-au întors acasă din prag ca să-și trimită și ele bărbații acolo unde, din cît li s-a părut lor, se vota nu știu ce cu drumul cel nou despre care se vorbea în sat tot mai mult fără să se pună totuși preț pe vorbele lui Hardu care a răspîndit vestea și pe care a aflat-o de la cineva din oraș.

Frigul mai slăbise puțin strînsoarea, dar nimeni nu lua în seamă schimbarea, iar dacă o lua careva își zicea că la mijloc era băutura.

Atunci a intrat în cooperativă Ilă poreclit Iscoadă ori Salcă. Subțire, cu părul negru vîlvoi, Ilă semăna într-adevăr cu o salcie, cu una din acele sălcii uscate din gura șesului în care se ascundea vara așteptînd întoarcerea vitelor de la zăcătoare.

„Uite și minoritatea" a zis Burac. Au rîs puțin și cam mînzește, neștiind ei cum să înțeleagă cuvîntul lui Burac. Ilă a început să vorbească imediat, fără să-l întrebe cineva ceva, ca și cum ar fi transmis un ordin ce trebuia ascultat ca atare.

„Mi-a spus să vin să vă spun că a avut un vis în care se făcea că a nimerit într-o iarnă cum nu s-a mai văzut, că îndemna degeaba caii care alunecau pe gheață albastră cu miros de smoală, că tîrgurile s-au îndepărtat atît de mult unele de altele încît cu caii nu le mai puteai ajunge."

S-a făcut liniște ca după prorocire. Destul de tîrziu, Toman a îndrăznit să întrebe cine a zis toate astea.

„Hardu", a zis Ilă și abia atunci au văzut ceilalți că în părul lui mai stăruiau cîțiva fulgi de zăpadă pe care însă Burac îi privea de mult cu gîndul la cel mai mare sicriu pe care l-a făcut vreodată.

Ilă a început să vorbească din nou. Se întorcea de la un botez de la Hidriș și se grăbea de frig cînd, ajungînd sub Glimeie, i s-a părut că un om se încumeta să le suie îndemnîndu-și caii și împingînd la loitre.

(Lumea asculta cu gura căscată deși ar fi putut să se îndoiască de vorbele lui Ilă care, stînd el în salcia lui

din ses și așteptînd ciurda, se culca pe rînd cu toate femeile frumoase din sat, uitînd în visare de spinii care îi ardeau tălpile).

Povestea Ilă de cai grași ca taurii de prăsilă și de un drum care se dezgheța sub răsuflarea lor și curgea încet la vale ca o cenușă. În căruță era un butoi înțepenit cu funii petrecute pe după loitre. Ajuns în vîrf, omul a desprins caii, a aruncat o pătură peste ei și le-a pus straița cu ovăz la gură. O vreme a stat ascultînd și uitîndu-se în vale, apoi s-a urcat din nou în căruță și a dat drumul butoiului care a început să se rostogolească pe coastă. Pe la jumătate, cercurile au plesnit și o mare de lapte a împroșcat cerul. Omul nu se mai vedea pentru că a început să ningă. A coborît dealul cu o liniște de mort pe față, întins în căruță. Caii s-au oprit și omul s-a dus să se spele pe obraz cu zăpadă.

În cooperativă nu mai sufla nimeni. Părul lui Ilă strălucea de apă. Afară ningea și copiii se bucurau.

La două zile după întîmplarea aceea, ninsoarea s-a oprit și în locul ei au rămas o liniște știută de mult și un cer atît de limpede că îți venea să umbli desculț.

Oamenii au ieșit din case și s-au întins la soare cu cojoacele și hainele desbumbate, îmbiind lumina să-i caute peste tot ca acele țigănci fără rușine pe care le aducea Hardu odată. Și au stat mult așa, pentru că lumina nu se mai sfîrșea. I-a tulburat doar mirosul acela care s-a lăsat statornic peste sat imediat după ceasul amiezii și care le amintea de chiar trupurile lor, deși venea de undeva departe, ca și cum s-ar fi deschis ușa unei temnițe.

Cînd n-au mai putut suferi duhoarea care îi pătrundea s-au dus cu toții în vale și după ce au făcut copacii în gheață, lepădîndu-și hainele, s-au scăldat pe rînd. Au dat apoi foc la sălcii și s-au strîns sub ele ca să se usuce. Peste apă, urla un cîine.

Căruța lui Burac huruia molcom pe drumul jumătate dezghețat. Călare pe un sicriu, Burac mînca floare și mai striga la cal din cînd în cînd. De urît.

A oprit și s-a uitat la cer, cu ochii larg deschiși pentru prima oară în ziua aceea : se vedeau primele stele.

Pe pămînt femeile priveau bărbații adînc în ochi. Urma o noapte lungă...

Puțin le pasă, își zise Burac, privind chipurile curate din mulțime. Nu le trebuie decît puțină căldură ori așa ceva se va găsi oricînd. În ce mă privește, își duse el gîndul pînă la capăt, nu se vor supăra dacă o să am părerea mea... A vrut chiar să le-o spună dar se răzgîndi și trase o înjurătură. De sfinți.

Mirosul era tot mai puternic pe măsură ce înainta dincolo, peste apă. Nu se grăbea nici acum. Din cîte știa el, timpul nu putrezește... Te pomenești că și ăia de sub sălcii știu lucrul ăsta, te pomenești ! Lui Hardu îi sunase ceasul și asta era cu totul altceva.

A strîns bine hățurile în pumn și a început să cînte.

II

Soarele apunea departe suprapunîndu-se cu roata din față a bicicletei.

S-a ridicat și a chemat calul. A luat apoi bicicleta și și-a văzut de drum.

Simțea încă în nări aerul sărat al amiezii care usca plopii din marginea străzii, în oraș. Suna de unu cînd a ajuns la poarta șantierului de construcții. A legat calul de un stîlp al gardului de sîrmă ghimpată, apoi s-a așezat într-un loc mai ferit, la umbră, în iarba arsă, cu fața la șantier.

Știa de la alții că era de ajuns să intre pe poartă ca să fie angajat. Zicea că mai stă doar cît să-și fumeze țigara.

Făcuse cîteva drumuri la oraș, la răgazuri scurte, cu treburi despre care i-a vorbit doar nevestei cu o zi înaintea tîrgului de vară. Cum lucrul părea împlinit, femeii nu-i mai rămînea altceva de făcut decît să dea dreptate bărbatului. Așa că, înainte de răsăritul soarelui, s-a sculat, a luat frîul și s-a dus după cal în pădurea de la Răscruci.

În cîteva luni, se gîndea el, drumarii vor ajunge în sat, cel puţin ei aşa spun, şi nimeni nu ar trebui să se mire pentru că ei n-au sărbători, lucrează pe orice vreme, dorm pe apucate şi, cînd au o clipă de răgaz, se înşiră în marginea drumului şi privesc asfaltul de parcă ar fi cer răsturnat.

Avea să intre în sat odată cu drumul acela despre care mulţi din cei care îl fac nu ştiu nimic sau mare lucru, de unde vine adică, unde se duce, nu ştiu sau nu spun, iar inginerul care i-a spart urechile cu maşinuţa lui o fi ştiind ceva, dar nu părea să aibă vreme de lămuriri. Chiar şi un orb şi-ar da însă seama că drumul va trece prin satul lor şi el n-avea de ce să nu creadă zvonurile că dincolo de sat se va deschide o carieră. Cînd se vor fi învăţat măhăcenii să umble desculţi pe şoseaua încinsă, el va fi învăţat multe şi uitat destule.

Se lumina de ziuă cînd a văzut caii răsfiraţi pe deal sub pădurea rară de mesteceni. Calul lui era alb şi bătrîn. A fluierat o dată scurt şi calul s-a desprins de ierburile din care părea să crească şi s-a apropiat de el care îl aştepta cu mîna întinsă.

S-a întors acasă în galop. Cînd a intrat în curte, în gura plină de colb încolţise parcă o altă limbă.

E mai bine aşa, îşi zise, numărînd încă o dată banii pe care îi înghesuia în şerparul vechi. A luat traista cu mîncare pe care i-o întindea nevastă-sa şi s-a urcat în şa.

Oraşul era pe malul stîng al Mureşului. Străzi înguste cu miros acru de mucegaiuri răspîndite prin mulţimea de uşi ale prăvăliilor de tot felul ; mărginenii graşi cu bundă flocoasă, prinşi într-o iarnă închipuită, păreau să doarmă în faţa caşurilor albe de oaie pe care le ciupeau, din cînd în cînd, doamne ţîfnoase şi cam sfrijite, cu mersul şubred din pricina tocurilor înalte ale pantofilor ; grîul era cîntărit în palmă, boabele de porumb se întorceau una cîte una în saci. Linişte. Se cădea la învoială. Banii foşneau scurt. Fructele erau puţine în anul acela şi, de bună seamă, scumpe. În forfota tîrgului vînzătorii de ardei iute, negustorii de agrafe, oglinzi şi piepteni de os erau striviţi de mulţimea aceea adormită parcă, dar cu gîndul la mari tranzacţii : boii erau pe nimic, la fel şi

caii. Mai mult ca oricînd, tocmeala era un prilej de a mai schimba o vorbă. De unde zici că ești? Ce mai face al lui? Pe-acolo s-a înscris careva? și multe alte întrebări.

Trebuie să fie undeva în lume un loc, își zicea el, de unde uitîndu-te să nu mai vezi sacii, dobitoacele, oamenii, nimic altceva decît o floare vie, veșnică, o floare care să nu se destrame odată cu tîrgul, puțin înainte de apusul soarelui.

O luă la dreapta cu gîndul la Glimeie. Dugheana lui Cain Marmor era într-o fundătură în care găseai zăpadă pînă tîrziu în primăvară. Opri calul și îl strigă pe bătrînul negustor ascuns printre hamuri, pantofi purtați, cîntare de tribunale vechi, fierăstraie, opaițe și alte mii de lucruri de care puțini mai aveau nevoie. A apărut de sub tejgheaua acoperită cu tot felul de semne făcute cu unghia sau cuțitul și l-a privit lung cu ochii săi de rozătoare.

„Am venit", atît i-a spus.

Marmor a ales o cheie dintr-o salbă pe care o ținea la brîu și a deschis ușa dughenei de alături de unde a scos cu greutate o bicicletă pe care a început să o plimbe într-un cerc larg în jurul lui.

„*Diamant,* domnule, marcă super, o să fiți mulțumit" a zis Cain la al zecelea cerc cînd, mort de oboseală sau numai ușor amețit, a observat că el nu numai că nu zice nimic, dar nici măcar nu se uită la bicicletă. „Te pomenești că s-a răzgîndit", îi trecu prin minte bătrînului evreu. Își scoase batista și începu să-și șteargă cu mult sîrg sudoarea de pe frunte și ceafă. De acolo de pe bandă, nu-i vedea decît fruntea arsă de soare, părul castaniu, aspru, rebel, printre urechile calului, apoi, brusc, îl văzu dintr-o parte, a întors calul cu o singură mișcare, înalt, cu cămașă albă, cioareci, opinci, nu m-aș mira, își zise Marmor, ca de partea cealaltă să se vadă altfel, și mai alb încă sau cine știe...

„Peste un ceas ne întîlnim la pod", i-a zis el lui Cain. „Îmi aduci jucăria asta acolo și îți iei banii."

Negustorul a rămas pe bancă să-și mai șteargă un rînd de sudoare.

Pe strada vechiturilor era liniște. În crengile salcîmilor atîrnau rochii și haine bărbătești negre ori sure ca niște prapuri : haine vechi ce păreau a nu se mai potrivi nimănui. Erau șase salcîmi și trei negustorese. Grase, cu ochi iscoditori, vorbăreţe de obicei, în stare să vîndă orice și oricui, erau tăcute de data asta, prefăcîndu-se că nu observă bărbatul ce se învîrtea în jurul costumului acela de stofă bună, „anglezească mînca-ţi-aș" spuneau ele pe rînd cînd cineva părea interesat de stofa fină a hainei, „de-asta nu mai găsești în prăvălii, că chiar și domnul n-a putut pune mîna pe ea fără zdroabă". Automat, la auzul acestor vorbe, posibilii cumpărători renunţau speriaţi, invocînd preţul din care ţigăncile erau în stare să mai lase, numai să se vadă scăpate odată de păcătosul ăla de costum care le cam purta ghinion. Te pomenești că ţăranul o să-l cumpere, a zis încet una din ele. Și de ce nu, că ăștia are bani, a zis a doua, că mulţi vinde pămîntul. Păi da, ăia care știe mersul lumii îl vinde și îl cumpără ăilalţi. Da, și unii așteaptă, a adăugat cea de a vorbit prima. Ca și noi, se învaţă omul cu toate.

Timpul trecea și ţăranul nu se hotăra. O fi bănuit ceva, gîndiră precupeţele. Toată lumea știa că avocatul era închis, dar de unde știa ţăranul că hainele acelea le purtase chiar el, domnul doctor ? Și chiar așa stînd lucrurile, de unde teama de a purta hainele mortului ? Uite un lucru pe care ele nu-l pricepeau.

Se pregătea să plece cînd o ţigancă care a simţit că scapă tîrgul s-a ridicat iute și a început să ţipe ca o apucată : „Nici tu nu-l cumperi ? Da' de ce nu-l cumperi ? Ori ţi-i frică că te bagă la zdup, că și el acolo-i, putrezi-i-ar oasele încet așa ca lemnele în luncă de la glezne în sus, să se amestece cu stuful și cu solzii peștilor, să se verse în mare și să nu-l mai afle nimeni ! Dacă nu-l vînd nici azi, eu ce mă fac, ce le dau la copii de mîncare ? Ce vină am eu că el cînta cu alţii ? Copiii mei nu știu de politică, iar eu nici măcar nu-s frumoasă să mă duc cu bărbaţii pentru bani. Domnule dragă, cumpără hainele să le porţi cînd îi muri că dincolo n-o să te mai caute nimeni !". Femeia ţinea calul de frîu cu destulă putere și el nu îndrăznea să o dea la o parte.

„Auzi, femeie, mie hainele astea nu-mi vin bine și nici n-am unde să le port. Am cumpărat totuși năframa asta cu flori pentru nevastă-mea" a zis el smulgînd din crengi o năframă de cașmir. Apoi, fără să audă prețul a întins banii femeii, sigur că a dat mult peste preț. Calul a smucit ușor frîul.

Mai avea puțin de mers pînă la pod unde îl aștepta Cain cu bicicleta, dar mai înainte trebuia să vadă de angajare.

În piața orașului nu mai erau decît cîțiva țigani care mîncau pepeni la umbra măturoaielor înfipte în pămînt. În mijloc, stătea o țigancă tînără. Părul negru înflorise ca un salcîm sub ploaia de sîmburi cu care o împroșcau lăieții printre sughițuri de rîs. Fata stătea nemișcată cu fruntea lipită de genunchi, cu părul lung acoperindu-i fusta de catifea înflorată.

Se gîndea că așa le va fi găsit cîndva Hardu. Soarele ardea bine. Moleșit de căldură, privea lumea printre gene, apărîndu-se parcă de acea prea mare lumină care topise lucrurile într-o mîzgă lăptoasă în care se putea prăbuși și el într-o clipă de neatenție.

Hardu ar fi oprit, s-ar fi dat jos din căruță și, după ce va fi privit o clipă obrazul fetei sub claia de păr, ar fi dus-o pe umăr pînă la căruță înainte ca lumea să fi înțeles ceva.

Hardu era un om de un fel anume și toți știau asta. Se împlineau cîțiva ani de la moartea lui. Avea o casă veche dincolo de apă, la o fugă bună de cal. După ce a rămas văduv, și-a vîndut aproape tot pămîntul și a cumpărat șase vaci cu lapte pe care le ducea la păscut de dimineața pînă seara, din primăvară pînă în toamnă. Oamenii au ajuns să știe ceasurile de cumpănă ale zilei după Hardu, mereu în aceleași locuri la amiază și la apus. Suia dealul din partea nevăzută în așa fel încît la jumătatea zilei era în vîrful lui cu coarnele berbecului făcut căciulă înfipte în cer. Stătea acolo și se uita „ca Hardu", căci așa au numit măhăcenii acea cădere pe gînduri fără o pricină anume. Nimeni nu știa în sat cîți ani avea Hardu cu adevărat. După moartea Anei, Hardu a început să vînture tîrgurile cu grîu de vînzare și căutînd femei sterpe. Umbla la tîrguri tot mai îndepărtate, după fiecare

tîrg avea ascunsă sub bundă în căruță, altă țigancă. „Mie țigănci îmi trebuie, zicea el, învățate cu drumul, cu fuga. Astea nu se leagă și, ca să fiu drept, nici eu nu mă mai pot lega."

Abia după ce a rămas singur în casa de peste apă au început măhăcenii să se întrebe mai stăruitor de unde venise Hardu printre ei. Și-au adus aminte că l-au văzut pentru prima dată într-o duminică de după Sfînta Maria Mare. Avea două perechi de opinci : o pereche foarte vechi, cu care era încălțat și o pereche noi, puse pe umăr. Și-a descălțat opincile cele vechi, atît de mari că puteai culca un sugar în ele, și s-a dus la fîntîna satului, a scos o găleată de apă și s-a spălat pe obraz și pe picioare. A încălțat apoi opincile cele noi și a rămas o clipă nemișcat, umbrind mulțimea care îl privea uimită. A scos apoi un ban de argint din șerpar și l-a pus pe limba unui ceteraș care stătea cu gura căscată, s-a dus la Ana care rămăsese mai ferită, a prins-o de mijloc și a început să joace. Toate astea s-au întîmplat duminică. Luni, s-a dus acasă la fată, a golit pe masă șerparul plin cu bani și a cerut-o de nevastă. Ana a murit la naștere. Copilul a mai trăit doar cîteva zile și s-a dus și el. Mai mult nu știa nimeni despre Hardu. Odată, a lipsit de acasă aproape patru săptămîni. Cel puțin așa zicea Maria Ciulinului care, în vinerea paștilor, s-a uitat de dimineața pînă seara pe sub palma ținută ștreașină spre Podul Împărătesc unde oprea de obicei Hardu caii albi de spumă, cu hamurile rupte și cu zăbelele subțiate sub care, din loc în loc, mustea sîngele. S-a dus după țigănci la marginea lumii, se gîndea femeia, luîndu-și nădejdea de la năframa nouă pe care se gîndea să o poarte la Înviere și pe care Hardu se legase să i-o aducă de unde o va afla-o. Ziua de vineri a trecut cu post printre haine de sărbătoare întinse la soare odată cu bătrînii scoși de prin unghere, gata să se risipească în lumina sfîrșitului de aprilie.

Întoarcerea lui Hardu s-a întîmplat în chiar noaptea Învierii. A oprit caii în fața bisericii. Netuns, cu barba mare, Hardu stătea în picioare pe ruda cailor, cu pălăria neagră de tîrg în mîini. A așteptat să treacă preotul și a strigat-o pe Maria Ciulinului să-și ia năframa. Femeia

s-a smuls din roata aceea de lumini care înconjura biserica și s-a apropiat de căruță. Un braț l-a întins după năframă, pe celălalt ținînd lumînarea l-a îndreptat spre obrazul lui Hardu care i s-a părut atît de bătrîn și de hidos că nu l-a recunoscut. Încălzită se pare de lumînările celor din preajmă sau sătulă să stea ascunsă, fata din căruță a dat la o parte bunda și și-a arătat obrazul în care măhăcenii au descoperit o asemănare înfricoșătoare cu chipul Anei. Făcîndu-și cruci, se dădeau la o parte lăsînd caii să treacă biciuiți ca întru ispășire în singurătatea de peste apă.

III

Nici n-a apucat sirena să sune bine de două că o mulțime de oameni pe biciclete au dat năvală pe poarta de la UPSA care se afla la doi pași de șantier. A stat care va să zică o oră acolo fără să facă ceva. Întîi să am și eu bicicleta, își zise el, apoi vom vedea. Se urcă pe cal și se îndreptă spre podul de peste Mureș unde îl aștepta Cain.

Seara îl prindea pe drumul satului. Se vedea stînd la Glimeie, ca de atîtea ori, uitîndu-se la trei puncte negre lunecînd spre sat. Și i-au trebuit cîțiva ani pînă cînd, ajungînd în dreptul său, să se recunoască.

CUPRINS

I. Anotimpurile după Zenovie 5

II. Maxim 99

III. Propria persoană 109

IV. Scrisoare acasă 120

V. În preajma ţintei care cade 126

VI. Iarba de august 137

VII. Cu soarele în faţă 154

Lector MAGDALENA BEDROSIAN
Tehnoredactor GH. CHIRU

Apărut 1988
Format 16/54×84
Bun de tipar 3.03.988
Coli tipo 10 1/2

Tiparul executat la I. P. Galați sub c-da 200 la
Întreprinderea Poligrafică Galați
B-dul George Coșbuc nr. 223 A
Republica Socialistă România

Lei 8,25